T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Arkeoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

GRE ABDURRAHMAN HÖYÜĞÜ YENİ ASUR SERAMİKLERİ

Abdullah LEYGARA

20907002

Danışman
Prof. Dr. Vecihi ÖZKAYA

Diyarbakır 2022

T.C.

Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Arkeoloji Anabilim Dalı

Yüksek Lisans

GRE ABDURRAHMAN HÖYÜĞÜ YENİ ASUR SERAMİKLERİ

Abdullah LEYGARA
20907002

Danışman
Prof. Dr. Vecihi ÖZKAYA

Diyarbakır 2022

TAAHHÜTNAME

SOSYAL BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Dicle Üniversitesi Lisansüstü Eğitim-Öğretim ve Sınav Yönetmeliğine göre hazırlamış olduğum "**GRE ABDURRAHMAN HÖYÜĞÜ YENİ ASUR SERAMİKLERİ**" adlı tezin/projenin tamamen kendi çalışmam olduğunu ve her alıntıya kaynak gösterdiğimi ve tez yazım kılavuzuna uygun olarak hazırladığımı taahhüteder, tezimin/projemin kağıt ve elektronik kopyalarının Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü arşivlerinde saklanmasına izin verdiğimi onaylarım. Lisansüstü Eğitim-Öğretim yönetmeliğinin ilgili maddeleri uyarınca gereğinin yapılmasını arz ederim.

24/06/2022

Abdullah LEYGARA

İmza

ÖN SÖZ

Diyarbakır İlinin kültürel süreçlerde her zaman etkili bir rol oynadığı bilinen bir gerçektir. Bölge genelinde ve il özelinde var olan kültürel kalıntıların tarihe ışık tutuğu ve bu bağlamda Yeni Asur döneminin kalıntılarında varlığından söz edebiliriz. Gre Abdurrahman Höyüğü de bu noktada döneme yön veren diğer yerleşimler kadar önemlidir. Hem konumundan dolayı hem de kazı sonucu ortaya çıkarılan eserlerin dönemin yaşayış, barınma ve günlük faaliyetleri için gerekli olan malzemeleriyle ilgili fikir vermektedir.

Tez çalışmasına konu olan Gre Abdurrahman Kazısının 2009-2010-2011 yılları arasında yapılan çalışmalar ve çalışmalar sonucu ortaya çıkarılan seramik eserler ele alınmıştır. Eserlerin form olarak ayrıştırdıktan sonra seramiklerin özelliklerine göre tasnif edilip katalog hazırlanmış olup, detaylandırılmıştır.

"**GRE ABDURRAHMAN HÖYÜĞÜ YENİ ASUR SERAMİKLERİ**" başlıklı tez çalışmasını araştırmak için fırsat veren; Lisans ile Yüksek Lisans eğitimim boyunca benden yardımlarını esirgemeyen, aynı zamanda arazi deneyim ve bilgi birikimime vermiş olduğu muazzam katkılarından dolayı hem tez danışmanım hem de Arkeoloji Bölüm Başkanı olan hocam Prof. Dr. Vecihi ÖZKAYA'ya sonsuz teşekkürlerimi sunarım. Ayrıca bölüm hocalarımdan Doç. Dr. Aytaç COŞKUN'a, kaynak taramasında yardımcı olan Dr. Öğretim Üyesi Çağatay YÜCEL'e, Doç. Dr. Sahure YARİŞ'e ve bana tezde desteklerini sunan Zülküf YARİŞ'e teşekkür ederim.

Tüm hayatım boyunca benim yanımda olan, aldığım kararları her zaman destekleyen, benim cesaretlenmeme öncü olup moral veren sevgili eşim Gülşen LEYGARA'ya ve neşe kaynağım çocuklarım Arjen ve Zerya'ya sonsuz teşekkürü bir borç bilirim.

Abdullah LEYGARA

Diyarbakır 2022

ÖZET

Geçmişe yönelik birikimiyle kültürel açıdan birçok ilklere tanıklık eden Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde son zamanlarda başlatılan yoğun arkeolojik çalışmalarla, küresel uygarlığın her aşamasında gelişimine tanıklık eden verileriyle dikkatleri üzerine çekmektedir. Bilimsel etkinliklere konu olmuş alanlarda elde edilen veriler, bölgenin tarihsel ve kültürel önemini belgeler niteliktedir. Özellikle Dicle ile hayat bulan konumuyla Diyarbakır ve Batman yöresi, gün ışığına çıkarılan toprak derinliğindeki kültürel varlıklarıyla genelde Mezopotamya, özelde Anadolu kültür tarihinde önemli bir yere sahiptir. Arkeolojik kazılarla ortaya çıkarılan ve tarihinin her evresine tanıklık eden değerleri ile bu coğrafyanın ve Anadolu'nun kültürel dokusunun algılanmasına katkıları tartışılmazdır.

Ilısu baraj projesi çerçevesinde gerçekleştirilen arkeolojik kazı ve çalışmalardan biri olan Gre Abdurrahman, yazıtlar ışığında bölgede varlığı algılanan Asur'un diğer yerleşimlerle birlikte, somut arkeolojik kanıtlarla kavranması açısından önemli veriler sunmuştur. Yukarı Dicle Vadisi'nde, Dicle Nehri'nin kıyılarına kurulmuş çok sayıdaki yerleşim biriminden birisi olan Gre Abdurrahman, bölgede yakın çevresindeki bilinen yerleşmelerle bulguları ve kalıntılarıyla ortak özellikler içermektedir. Su taşkınlarından dolayı büyük oranda tahribat görse de bulguların karakteri, Gre Abdurrahman'ın Asur İmparatorluk Dönemi'nde kurulmuş ya da önem kazanmaya başlamış tarımsal koloni yerleşimi olduğunu ortaya koymuştur.

Gre Abdurrahman Höyüğü, Yukarı Dicle Vadisi olarak tanımlanan bölgenin, diğer bir tanımlamayla Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Demir Çağındaki sosyo-kültürel ve sosyo-ekonomik yapısının algılanmasına kendi açısından önemli katkılar sağlayacaktır.

2009-2010-2011 yılları arasında Prof. Dr. Vecihi ÖZKAYA Bilimsel danışmanlığında kazısı yapılan ve önemli sonuçlar elde edilen höyüğün arşivlenmiş bütün verileri değerlendirme kapsamına alınacak; fiziki kayıtlar ile dijital belgelemeler yoluyla elde edilen ham veriler; nicelik ve nitelik açısından özelliklerine göre tasnif, tanım ve değerlendirmeye tabi tutulacaktır. Elde edilecek veriler, bölgede ve Anadolu genelinde bilinenlerle karşılaştırılarak kapsamlı bütünlüğe kavuşturulacaktır. Bu yöntemle birçok açıdan bilinmezliğini koruyan Asur ve Yeni Asur uygarlıklarına yeni yaklaşımlar getirilecektir.

Anahtar Sözcükler
Gre Abdurrahman, Asur, Yeni Asur, Demir Çağ, Dicle, Tarımsal Koloni.

ABSTRACT

The Southeastern Anatolia Region, which has bear witnessed many initials in terms of culture with its retrospective accumulation, attracts attention with its data observed the development of global civilization at every stage, with the intense archaeological studies that have been started recently. The data obtained in the areas that have been the subject of scientific activities document the historical and cultural importance of the region. Diyarbakır and Batman regions where especially with their location on the Tigris, have an important place in the cultural history of Mesopotamia in general and Anatolia in particular, with their cultural assets unearthed from in the depth of the soil. The contribution of this geography to the perception of Anatolia's cultural texture is indisputable, with its values unearthed through archaeological excavations and witnessing every phase of its history.

Gre Abdurrahman, one of the archaeological excavations and studies carried out within the scope of the Ilısu dam project, provided important data in terms of understanding Assyria, whose presence in the region was perceived in the light of the inscriptions, together with other settlements, with concrete archaeological evidence. Gre Abdurrahman, one of the many settlements established on the banks of the Tigris River in the Upper Tigris Valley, has common features with the archaeological finds and remains of the known settlements in the region. Even though it was greatly destroyed by floods, the characterial form of the discovers revealed that Gre Abdurrahman was an agricultural colonial settlement that was established or began to gain importance during the Assyrian Imperial Age.

Gre Abdurrahman mound will make significant contributions to the perception of the Iron age socio-cultural and socio-economic structure of the region, defined as the Upper Tigris Valley, in the other words the Southeast Anatolian region.

Between the years of 2009-2010-2011 all archived data of the mound, which has excavated under the scientific consultancy of Prof. Dr. Vecihi ÖZKAYA and which gained important results, will be included in the evaluation; raw data obtained through physical records and digital documentation will be classified, defined and evaluated according to their quantative and qualitative features. The data to be obtained will be comprehensively formed completeness by comparing them with what is known in the region and throughout Anatolia. With this method, new approaches will be brought to the Assyrian and Neo-Assyrian civilizations, which remain obscure in many respects.

Keywords
Gre Abdurrahman, Assyria, Neo-Assyrian, Iron Age, Tigris, Agricultural Colony.

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖN SÖZ ..... **I**
ÖZET ..... **III**
ABSTRACT ..... **V**
İÇİNDEKİLER ..... **VII**
KISALTMALAR ..... **IX**
LEVHA LİSTESİ ..... **X**
RESİM LİSTESİ ..... **XIII**
GİRİŞ **1**

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Yeni Asur 6
1.1.1. Yeni Asur Genel Tarihi 6
1.1.2. Güneydoğu Anadolu'da Yeni Asur 13
1.1.3. Güneydoğu Anadolu'daki Bazı Kazılar 17
1.1.4. Ziyaret Tepe 17
1.1.5. Gre Dimse 19
1.1.6. Boz Tepe 20
1.1.7. Salat Tepe 21

İKİNCİ BÖLÜM

GRE ABDURRAHMAN

2.1. Gre Abdurrahman Höyüğü'nün Coğrafi Yeri ve Konumu 23
2.1.1. Gre Abdurrahman Kazısı 2009 Sezonu 24
2.1.2. Gre Abdurrahman Kazısı 2010 Sezonu 30
2.1.3. Gre Abdurrahman Kazısı 2011 Sezonu 33

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GRE ABDURRAHMAN KAZISI SERAMİKLERİN TANIMLANMASI VE TARİHLENMESİ

3.1. Yeni Asur Seramiği 35
3.2. Gre Abdurrahman Kazısı Seramik Buluntuları 38

SONUÇ 49
KAYNAKÇA 52
KATALOG 61
RESİMLER 107
LEVHALAR 116

KISALTMALAR

Ağız Ç.	Ağız Çapı
böl.	Bölüm
bs.	Baskı, basım
Çev.	Çeviren
cm	Santimetre
Ç.	Çapı
Ed.	Editör
Fig.	Figür
Kat. No	Katalog Numarası
km.	Kilometre
Lev.	Levha
m.	Metre
MÖ	Milattan Önce
No.	Numara
Res.	Resim
s.	Sayfa
S.	Sayı
Vol.	Volume
yük.	Yükseklik

LEVHA LİSTESİ

Lev. I: Karkamış Baraj Alanı ve 1998 Yılında İncelenen Arkeolojik Merkezler (Harita I) (Numan Tuna, Jean Öztürk, Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi, 1998 Yılı Çalışmaları, TAÇDAM, Ankara 1999)

Lev. II: Ilısu Baraj Alanı ve 1998 Yılında İncelenen Arkeolojik Merkezler (Harita II) (Numan Tuna, Jean Öztürk, Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi, 1998 Yılı Çalışmaları, TAÇDAM, Ankara 1999)

Lev. III: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2011 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. IV: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. V: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010-2011 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. VI: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010-2011 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. VII: Gre Abdurrahman Kazısı 2009 Yılına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. VIII: Gre Abdurrahman Kazısı 2009 Yılına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. IX: Gre Abdurrahman Kazısı 2009 Yılına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. X: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. XI: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010-2011 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. XII: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. XIII: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. XIV: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. XV: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010-2011 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. XVI: Gre Abdurrahman Kazısı 2010-2011 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. XVII: Gre Abdurrahman Kazısı 2010 Yılına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. XVIII: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. XIX: Gre Abdurrahman Kazısı 2010-2011 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. XX: Gre Abdurrahman Kazısı 2010 Yılına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. XXI: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2011 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. XXII: Gre Abdurrahman Kazısı 2010-2011 Yıllarına Ait Ağız Kenarı Seramik Parçaları

Lev. XXIII: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010 Yıllarına Ait Seramik Parçaları

Lev. XXIV: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010-2011 Yıllarına Ait Kaide Seramik Parçaları

Lev. XXV: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010-2011 Yıllarına Ait Kaide Seramik Parçaları

Lev. XXVI: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010-2011 Yıllarına Ait Kaide Seramik Parçaları

Lev. XXVII: Gre Abdurrahman Kazısı 2009-2010 Yıllarına Ait Seramik Parçaları

Lev. XXVIII: Gre Abdurrahman Kazısı Seramik Form Dağılımı

Lev. XXIX: Gre Abdurrahman Kazısı Seramik Katkı Maddeleri Dağılımı

Lev. I: Gre Abdurrahman Kazısı Seramik Pişme Dereceleri Dağılımı

Lev. XXXI: Gre Abdurrahman Kazısı Seramik Yapım Tekniği ve Perdahlanma Dağılımı

RESİM LİSTESİ

Res. 1: Gre Abdurrahman Genel Görünüm

Res. 2: Gre Abdurrahman Kazısı Açmalar Genel Görünüm

Res. 3: Gre Abdurrahman Kazısı Açmalar Genel Görünüm

Res. 4: Gre Abdurrahman Kazısı Açmalar Genel Görünüm

Res. 5: Gre Abdurrahman Kazısı Mimari Doku

Res. 6: Gre Abdurrahman Topoğrafik Harita ve Açmalar

Res. 7: Gre Abdurrahman Kazısı 2009 Yılı Seramikleri

Res. 8: Gre Abdurrahman Kazısı 2009 Yılı Seramikleri

Res. 9: Gre Abdurrahman Kazısı 2009 Yılı Seramikleri

Res. 10: Gre Abdurrahman Kazısı 2009 Yılı Seramikleri

Res. 11: Gre Abdurrahman Kazısı 2010 Yılı Seramikleri

Res. 12: Gre Abdurrahman Kazısı 2010 Yılı Seramikleri

Res. 13: Gre Abdurrahman Kazısı 2010 Yılı Seramikleri

Res. 14: Gre Abdurrahman Kazısı 2010 Yılı Seramikleri

Res. 15: Gre Abdurrahman Kazısı 2011 Yılı Seramikleri

Res. 16: Gre Abdurrahman Kazısı 2011 Yılı Seramikleri

Res. 17: Gre Abdurrahman Kazısı 2011 Yılı Seramikleri

GİRİŞ

Uygarlık tarihi, insanın doğada bıraktığı ilk izlerden günümüze kadar uzayan geniş bir zaman dilimini kapsar. Başlangıçta çevre şartlarının belirlediği ve yönlendirdiği yaşam tarzı, doğanın değişken koşulları karşısında insanları yeni arayışlara itmişse de etkin unsur, yaşanılan ortamın söz konusu bu temel gereksinimlere sunduğu başında uygun coğrafi koşullara sahip alanlar gelmektedir. İnsanın yaşadığı en büyük kültürel devrimlerden birisi olarak kabul edilen yabancıl avcı-toplayıcı bir yaşam tarzından tarım ve hayvancılığa geçişte de coğrafyaların beslenme ve barınmaya sunduğu olanaklar hep ön plana çıkmıştır.

Belirlenebilen dönemlerden itibaren izlenebildiği kadarıyla, yerleşim alanlarının tercihinde, barınma imkânları, temel ihtiyaçları karşılama ve dış koşullarının yönlendirdiği şartlar dâhilinde kurulmakla beraber, daha bütünleşik ve ihtiyaçların temininde gerekli olan malzemeyi elde etme bilinciyle gerek yer seçimi gerekse yerleşim düzeni açışından daha da gelişmeye başlamışlardır. Yerleşim alanlarının seçiminde, doğal yapıyla bağlantılı olarak, yaşamın sürekliliği adına beslenme, barınma ve savunma ihtiyaçlarını karşılayacak alanlar zorunlu koşullar olarak benimsenmiştir. Başlangıç aşamasında, avcı-toplayıcı toplumlarda doğanın sunduğu imkânlar yerleşimlerin kurulmasında etken olmakla beraber, tarıma geçişle, diğerleriyle beraber ekilebilir araziler ve bunlar üzerindeki denetimler etkili tercih sebepleri arasında yer almıştır. Zamanla, ticaretin gelişmesi ile birlikte, önemli ulaşım yollarının denetimi de önemli olmaya başlamıştır.

Tanımlanabilen bütün yerleşim tiplerine ve karakterlerine sahip Anadolu coğrafyası kapsamında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi ayrı bir öneme sahiptir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi, doğal dokusu, çevre koşulları, doğal zenginlikleriyle geçmişten günümüze, yerleşim için tercih edilen alanların başında gelmiş ve evrensel kültürün

çekirdeğini oluşturan birçok uygarlığa yurtluk etmiştir. Bölge, bu özelliğini jeolojik yapısı, toprak, su ve iklim gibi doğal koşullarına borçludur. Dicle ve Fırat'ın surlarıyla hayat bulan bu coğrafya, evrensel kültürün nüvesini oluşturan Mezopotamya'nın yukarı kesimini oluşturur. Her türlü yerleşim etkinliğine cevap verebilecek özelliklere sahip bu coğrafya, diğer bir ifadeyle Güneydoğu Anadolu Bölgesi, söz konusu karakteriyle binlerce yıl taşan köklü uygarlıkların da hamisi durumundadır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi Amanos ve Güneydoğu Toros yaylalarının önünde Suriye platformuna doğru giderek alçalan ve yeryüzü şekilleri açısından tekdüzeliği ile dikkat çeken platolar alanı konumundadır. Bölge doğal coğrafi olarak sınırlarımızda sona ermemekte, ancak Filistin-Zagros etekleri boyunca Basra Körfezi'ne doğru hilale benzeyen bir yayılım alanı göstermektedir. Bereketli Hilal olarak adlandırılan ve güneydeki çölü dolanarak bir yay çizen bu bölge, tarih boyunca yolların doğal güzergâhı olmuş; ilk büyük uygarlıkların ve özellikle verimli alanları ile ilk etkili tarımcılığın gelişme alanı olarak ün yapmıştır. Günümüz koşullarında Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Bereketli Hilal'in kuzeydeki uzantısı durumunda olup en büyük genişliğe eriştiği kesimimi oluşturur. Bu nedenlere bağlı olarak oldukça geniş olanaklara sahip olan bölge yol şebekesi bakımından adeta bir düğüm noktası durumunda olmuştur. Küresel kültür tarihi açısından yadsınamaz bir öneme sahip olan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde özellikle Diyarbakır ve Batman yöresinde son zamanlarda yapılan bilimsel çalışmalar, bölge düzeyinde kültür tarihi üzerine bilinenleri tartışılır duruma getiren verileri ortaya koymuştur.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin arkeolojik geçmişi, kültürel zenginliği ve altyapısı her geçen gün daha fazla gün yüzüne çıkarılmakta, Akdeniz uygarlığının önemli temsilcilerinden olan Anadolu coğrafyasının bu bölgede bilinmezleri giderek aydınlanmaktadır. Giderek artan bilimsel çalışmalar, bölgenin kültürel tarihi açısından öneminin algılanmasına yol açmakta; Anadolu arkeolojisine yeni boyutlar kazandırmakta, günümüzde yaşanan uygarlık birikiminin ve bunun eseri olan sanatsal yaratımların Anadolu genelinde ve bölge özelinde köklü bir geçmişe sahip olduğu anlaşılmaktadır. Her

karış toprağında geçmişin ayak izlerini barındıran bu coğrafya, bilimsel etkinliklere konu olmuş alanların başında Diyarbakır ve çevresi gelir ki evrensel uygarlığa armağan edilen değerler kapsamında elde edile veriler, çevresiyle birlikte kentin pay sahipliğini belgeler niteliktedirler.

Yukarı Dicle Vadisi'nde, Dicle ile anlamlanan konumuyla Diyarbakır, yüzeyde korunmuş kalıntıları ve toprak derinliğindeki kültürel varlıklarından algılanabildiği kadarıyla, genelde Mezopotamya, özelde Anadolu tarihinde önemli bir yere sahiptir. Tarihin her evresine tanıklık eden korunmuş değerleri ile Anadolu'nun kültürel dokusuna yadsınamaz katkılar sunan kent, surlarıyla, surlarına işlenen tasvirleriyle, han, hamam, kervansaray, kaya kiliseleri, kaya kabartmalarıyla köklü bir birikimin hamisidir. Dicle ile anlam kazanan Diyarbakır, kuzeyde Elazığ ve Bingöl; doğuda Batman ve Muş; batıda Şanlıurfa, Adıyaman, Malatya; güneyde ise Mardin ili ile komşudur. Coğrafi açıdan ise, batısı Karacadağ ve Urfa platoları, kuzey ve doğu kesimi Güneydoğu Torosları, güneyi Mardin-Midyat eşiği ile kuşatılmıştır.

Mezopotamya'nın kuzey uzantısı olarak Güneydoğu Anadolu Bölgesi, daha başlangıçtan itibaren bölge genelindeki kültürlerle sürekli iletişim ve etkileşim içinde olmuştur. Akkad Dönemi'yle birlikte başladığı varsayılan ve daha çok Anadolu'ya yönelik olan yayılım politikası, Yeni Asur Dönemi'nde de aynı politika daha sistemli bir şekilde sürdürülmüştür[1]. Coğrafi açıdan Güneydoğu Anadolu Bölgesi Mezopotamya ve Suriye topraklarının devamı görünümündedir. Düz bir coğrafi görünüm sergileyen bu bölgenin doğal sınırını Güneydoğu Torosları oluşturmaktadır. Bölgenin Asur'un kuzey yayılımı için en önemli bölgelerden birisi olmasının başlıca nedeni bu bölgenin coğrafi özellikleridir. Ancak Güneydoğu Toroslar nedeniyle Asur yayılımının iç bölgelere doğru fazla genişlemediği anlaşılmaktadır.

[1] Mogens Trolle Larsen, "The Tradition of Empire in Mesopotamia", **Power and Propoganda**, Copenhagen 1979, s.75-101.

Arkeolojik ve tarihi araştırmalardan yeterince nasibini alamayan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki ilk önemli araştırma İngiliz J. G. Taylor tarafından yapılmıştır. 1862 yılında Diyarbakır'ın Eğil ilçesini ziyaret eden Taylor, burada halen görkemini koruyan yüksek bir kayalık platform üzerine kurulmuş kale kayalıklarına işlenmiş Asur kabartmasını keşfetmiştir[2]. Daha sonra, 1898-1899 yıllarında C.F. Lehmann ve W. Belck bölgede kapsamlı araştırma gezileri yapmış ve önemli keşifler yapmışlardır[3].

Kapsamında bazı sorunlar içeren bu araştırmalardan sonra uzun bir süre araştırmalara konu olmayan Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde K. Kökten'in inceleme ve araştırmaları kayda değer bilimsel uğraşılar arasında yer alır[4]. 1963-1964 yıllarında ise R.J. Braidwood ve H. Çambel başkanlığında İstanbul ve Chicago üniversiteleri ortak olarak bu bölgede çalışmalara başlamıştır[5].

1980'li yıllarda K. Kesler bölgenin tarihi coğrafyası üzerine ayrıntılı çalışmalarda bulunmuş ve Üçtepe'yi eski *Ta'idu* şehriyle özdeşleştirmiştir; ancak daha sonra burasının *Kurh/Kerh* olduğu varsayılmıştır[6]. Devamında Üçtepe'de[7] ve Gırnavaz'de[8] kazılara başlanmış ve kazılar çeşitli sebepler yüzünden uzun soluklu olmamıştır. G. Algaze ve ekibi tarafından yapılan çalışmalarda bölgenin birçok arkeolojik merkezi kayda

---

[2] John George Taylor, "Notes of a Visit to the Sources of the Tigris; With an Account of Some of the Ancient Remains Found in Their Neighbourhood", **Proceedings of the Royal Geographical Society of London**, Vol. 9, No. 2, London 1864- 865, s. 36-40

[3] Lehmann Haupt, C.F., **Armenien einst und jetzt: Vom Kaukasus zum Tigris und nach Tigranokerta, – Armenia past and present**, From the Caucasus to the Tigris and Tigranocerta. Vol. I: 1910. Ayrıca bkz. Kessler, K. **Untersuchungen zur historischen Topographie Nordmesopotamiens nach keilschriftlichen Quellen des 1. Jahrtausends v. Chr**., Tübinger Atlas des Vorderen Orients, Beih., Reihe B Nr. 26, Wiesbaden 1980; Genç, B., "Waldemar Belck ve Carl Friedrich Lehmann'ın Araştırmaları" **Colloquium Anatolicum** 18/2019 s. 35-54.

[4] İ. Kılıç Kökten, "Anadolu'da Prehistorik Yerleşme Yerlerinin Dağılışı Üzerine Bir Araştırma", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,** Cilt:10 Sayı:03.04, Ankara 1952.

[5] Halet Çambel – Robert J. Braidwood, **İstanbul ve Chicago Üniversiteleri Karma Projesi: Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları 1**, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1980.

[6] Karlheinz Kessler, "Şubria, Urartu and Asur. Topographical Questions Around the Tigris Sources", **Neo-Assyrian Geography**, Roma 1995, s.55-67.

[7] Veli Sevin, **Excavations at Üçtepe- Üçtepe Kazıları**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1989.

[8] Hayat Erkanal, "Girnavaz", **Mitteilungen der Deutchen Orient-Gesellschaft 120**, Germany 1980, s. 139-152.

geçmiştir[9]. Son olarak Ilısu Barajı ve HES projesi kapsamında yapılan kazılar bölge arkeolojisine önemli katkılar sağlamıştır.

Arkeolojik veriler ve özellikle Yeni Asur Dönemi yazılı kaynakları esas alındığında, Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin coğrafi konumu sebebiyle Asur ile ilişki içerisinde olduğunu göstermektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin önemli bir geçiş yeri ve hatta en önemli tampon bölgelerden biri olduğunu doğrulamaktadır.

Bölgenin Asur için öneminin belirlendiği diğer bir merkez de 2009-2011 yılları arasında arkeolojik kazısı yapılan ve önemli sonuçlar elde edilen Gre Abdurrahman Höyüğü'dür. Bu çalışma kapsamında höyüğün arşivlenmiş bütün verileri değerlendirme kapsamına alınacak; fiziki kayıtları ile dijital belgelemeler yoluyla elde edilen ham veriler, nicelik ve nitelik açısından özelliklerine göre tasnif, tanım ve değerlendirmeye tabi tutulmuştur.

.

[9] G. Algaze, R. Beuninger, Chirs Lighfoot, M. Rosenberg, "The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaisance Project: A Presliminary, Report Of the 1989-19920 Seasons", **Anatolica 17**, 1991, s.175-240.

BİRİNCİ BÖLÜM

1.1. Yeni Asur

1.1.1. Yeni Asur Genel Tarihi

Asur; Eski, Orta ve Yeni olmak üzere üç dönemden oluşmaktadır. Bu süreç kapsamında özellikle Yeni Asur Dönemi birçok açıdan önemli olayların yaşandığı bir evre olarak karşımıza çıkmaktadır. Dönemin kronolojik sıralamasında çeşitli görüşler bulunmaktadır. Başta Postgate'e göre Yeni Asur Dönemi, II. Asurnasirpal MÖ 883-859 yıllarında başlamış olup; III. Tiglat-Pileser MÖ 726-722 yılların sona kadar olan, II. Sargon'dan MÖ 721-705, Asurbanipal MÖ 626-624 yılların sonuna kadar MÖ 7 yüzyıl İmparatorluk Dönemidir[10]. Diğer görüş öne süren P. R. Bedford, üç aşama görüldüğünü belirtmektedir. Bunlardan ilki MÖ 934-745 yılları arasında bölgesel bir idareden imparatorluk haline gelmesidir ki bu dönemde kendi içeresinde üç evreye ayrılmıştır. MÖ 934-884 yıllarında II Asur-dan, II. Adad-Nirari ve II. Tukulti-Ninurta dönemlerinde Asur'a ait toprakların tekrar geri kazanıldığı ilk evredir. MÖ 883-824 yılları arasında II Asurnasirpal ve III. Salmanasar dönemlerine denk gelen ikinci evrede doğu, batı ve kuzey bölgeleri ele geçirilip sınırlarını genişletmiştir[11]. MÖ 823-745 yıllarında ise V.Şamşi-Adad ve V.Adad-Nirari dönemini içeren üçüncü evredir. Bu evrelerde içi karışıklıklarla uğraşılmıştır[12]. İmparatorluk gelişmesini ve temellerini sağlamlaştırmak için izlenen politik bir dönem ise MÖ 744-630 yıllarında ikinci aşamadır. Bu aşamada ikiye

[10] John Postgate, F. Fales, **İmperial Administrative Records; Provincial and Military,** SAA VII, Helsinki 1995.

[11] Fatma Birecikli, **''Yeni Asur Devleti Siyasi Tarihi ve Kültürü'',** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2010), s.20.

[12] Süheyla İrem Öğütle, **''Assur Devlet Yapısı ve Politik Bir Oluşum Olarak İmparatorluğa Geçiş'',**Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir 2009), s.122.

ayrılmıştır. Üçüncü aşama ise MÖ 630-609 yıllarında Asur-etel-ilani, Sin-şar-işkin ve II. Asur-uballit dönemleridir. Bu dönemde Asur Devleti yıkılma aşamasına geçmiştir[13].

Demir Çağ'da varlığını sürdüren Yeni Asur Devleti fetih siyaseti uygulamaya devam etmiştir. Özel ve stratejik konumu olan bölgeleri seçerek hâkimiyetini sürdürüp; aldıkları yerleri tekrardan inşa etmişlerdir[14]. Bu bölgelerde yapılan kazılar sonucu elde edilen veriler ışığında Asur belgelerine ulaşılmıştır. Yeni Asur Dönemi'ne ait belgeler öncülüğünde Asurluların Mezopotamya'da varlıklarını sürdürdüklerini görmekteyiz. Yakındoğu'da süper gücü olarak bilinen Sami kökenli Asur devletinin geçmişi MÖ 2 binin başlarında Orta Dicle havzasında ortaya çıkmıştır[15]. MÖ 9. yüzyıl ile MÖ 7. yüzyıl arasında varlığından söz ettirmiştir Yeni Asur Devleti. Asur'un siyasi gelişimini bakacak olursak; II. Asur-rabi'den sonra tahta çıkan II. Asur-dan MÖ 934-912 yıllarında hüküm sürmüştür[16]. Kendisinden sonra tahta geçen oğlu II. Adad-Nirari (MÖ 911-891)[17] ile Asur Devleti'ni eski ihtişamına geri dönmesini sağlamışlardır[18]. Bu dönemlerde Babil'e hâkim olacak kadar güçlenmişlerdir[19]. II. Asur-dan kuzeye yönelmiş ve aynı zamanda ülkesinin var olan sınırlarını korumaya çalışmıştır. Önceki dönemlerde kaybedilen Asur itibarını yeniden kazanmaya çalışmıştır[20]. II. Asur-dan ve oğlu Asur sınırlarını koruma altına almak için Doğuda Arapha (Kerkük), Arami kenti olan Guzana (Tell Halaf) ve kuzeyde Elazığ yöresindeki Alzi bölgelerini ele geçirmişlerdir[21]. II. Adad-Nirari Zagrosları da geçerek Asur Devleti'nin topraklarını genişletmiştir. Daha sonra tahta II. Tukulti-Ninurta geçmiştir. Çok güçlü olan kral durmaksızın ülkenin topraklarını genişletip krallığa altın

[13] A, Kırk Grayson, "Assyria; Ashur-Dan II to Ashur-Nirari V (934-745 BC)", **CAH III/I,** 1990.
[14] Ali Narçın, **A'dan Z'ye Asur,** Ozan Yayıncılık, İstanbul 2013, s.409
[15] Mac van de Mierotop, **Antik Yakındoğu'nun Tarihi (MÖ 3000-323),** Sinem Gül (Çev), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2006, s.213.
[16] A, Kırk Grayson, **Assyrian Rulers of the Early First Millennium BC (1114-859) The Royal Inscriptions of Mesopotamia: Assyrian Periods,** Vol 2, Toronto 1991, s.131.
[17] Ian Shaw, Robert Jameson, **A Dictionary Of Archaeology,** Blackwell Publishers Ltd., United States of America 1999, s.89.
[18] Lütfi Gürkan Gökçek, **Asurlular,** Bilgin Kültür ve Sanat Yayınları, Ankara 2015, s.213.
[19] Hüseyin Sever, "Asur Siyasi Tarihinin Ana Devreleri", **AÜDTCF Dergisi**, Ankara 1987, s.424.
[20] Grayson, **Assyria,** s.249-250.
[21] Birecikli, **''Yeni Asur Devleti Siyasi Tarihi ve Kültürü'',** s.23.

çağını yaşatmıştır[22]. Kendini Evrenin Kralı olarak betimlemiştir. Babil'i de ele geçirmiş olan kral II. Tukulti-Ninurta'nın yerli halkı katlettiği anlatılmaktadır[23].

II. Tukulti-Ninurta'dan sonra tahta geçen II. Asurnasirpal büyük ün ve şöhrete sahip olmasıyla birlikte Yeni Asur Devleti'ni güçlendirmiştir[24]. Yapmış olduğu savaşlar, yerleşim politikaları ve avlanma becerileri sonucunda bu ünü almıştır. Avlanma, sahnelerin evlerin kapılarına da işlemişlerdir[25]. Kralın koruyucu ve kahramanlığını vurgulamak için, yabani hayvan avlanma sahneleri her dönemde kullanılmıştır[26]. II. Asurnasirpal beşinci yılında devletin başkentini Dicle ve Büyük Zap bölgelerinin kesiştiği yer olan Kalhu'ya taşımıştır[27]. Kalhu'da yapmış olduğu saray ile Asur kralları arasında II. Asurnasipal'in büyük inşaatçı olduğunu göstermiştir[28]. Kalhu, Yeni Asur Dönemi'nden önemli rol oynayan şehirlerin başında gelmektedir[29].

II. Asurnasirpal kuzeybatıya Fırat nehrine doğru sefer düzenler ve bölgede varlığını sürdüren Kargamış merkezli Tell Ahmar'da Sami kökenli Arami Devleti Bit-Adini yayılmasını engeller. Kentin düşmesini sağladıktan sonra kenti vergiye bağlar ve II. Asurnasirpal'a Halep yolu açılır. Gittikçe güçlenen Asur Devleti bu yol üzerinde herhangi bir direniş ile karşılaşmadan Mısır'a kadar yürümüştür. Kendisinden sonra oğlu III. Salmanasar MÖ 858-824[30] yılları arasında tahta geçer. Babasının izinden gitmiş ve batı ile kuzeydeki sorunları çözüme kavuşturup güçlenmiştir. Bit-Adini kentini tamamen Asur Devleti'ne bağlamıştır. Burada saray kurarak batı sınırında fetih hareketlerini yönetebileceği bir üs bölgesi haline getirmiştir. III. Salmanasar yaptığı bu seferler ile

---

[22] Sabatino Moscatı**, Ancient Semitic Civilizations,** By Elek Books Limited Carpicorn Books Edition, New York 1960, s.53.
[23] Birecikli, **''Yeni Asur Devleti Siyasi Tarihi ve Kültürü'',** s.24.
[24]Tuğba Türksoy, **''Demir Çağı'nda Diyarbakır Bölgesi"**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul 2007), s.30.
[25] Leonard William King, **Bronze Reliefs feom The Gates of Shalmanese, King of Assyria B.C. 860-825,** Oxford Üniversity Press, London 1915, s.17.
[26] Amelie Kuhrt, **Eski Çağ'da Yakındoğu Yaklaşık MÖ 3000-330,** Dilek Şendil (Çev.), TürkiyeİŞ Bankası Kültür Yayınları, Cilt II, İstanbul 2009, s.134.
[27] Kuhrt, **Eski Çağ'da Yakındoğu Yaklaşık MÖ 3000-330,** s.138.
[28] Gökçek, **Asurlular,** s.215.
[29] Veli Sevin, **Yeni Assur Sanatı I Mimarlık,** Türk Tarih Kurumları Basım Evi, Ankara 1991, s.9.
[30] Kuhrt, **Eski Çağ'da Yakındoğu Yaklaşık MÖ 3000-330,** s.143.

Yukarı Fırat'tan Kilikia ve Anadolu'ya giden ticaret yollarını hâkimiyeti altına almıştır[31]. Ticaret yollarının ele geçirilmesinden sonra güçlenen Asur Devleti, Suriye ve Doğu Akdeniz devletleri için ciddi bir tehlike olmuştur. Damaskuslu Adad-idri liderliğinde 12 devletçiğin katılmasıyla oluşan bir koalisyonun çıkardığı ayaklanmaları bastırıp gücünü pekiştirmiştir. Ekonomik açıdan büyük bir faydası olan bu gelişme sonrasından batıya uzanan ticaret yolları ile Toroslarda bulunan maden yatakları Asur Devleti'nin eline geçmiştir. III. Salmanasar döneminin sonralarına doğru idari yapılanmada yaşanan sorunlar, büyük bir ayaklanma çıkmasına neden olmuştur[32]. Aralarında Ninive, Arbail ve Arrapha gibi önemli merkezlerin de yer aldığı 27 kentin katıldığı ayaklanmaların başında kralın oğullarından Assur-dainapli bulunmaktaydı. Bu büyük ayaklanma, Asur Devleti'nin de yıllarca sürecek sıkıntıların başlamasına ve devletin gücünü kaybetmesine neden olmuştur[33].

III. Salmanasar'dan sonra tahta oğlu V. Samşi-Adad geçmiştir. MÖ 823-811 yılları arasında hüküm sürmüştür. İlk işi babası döneminde kalan ayaklanmaları bastırmıştır. Van Gölü'nün güneybatısında yer alan Nairi ülkesi ve Güneydoğu Urmiye bölgesinde yer alan Med kabilelerine sefer düzenleyip, Asur'u eski gücüne kavuşturmuştur. Ölümünden sonra tahta kraliçe Sammutamat'tan doğma oğlu III. Adad-Nirari geçmiştir[34]. MÖ 810-783 yıllarında varlığını sürdürmüş olup; Babil'le büyük bir antlaşma yapmıştır. Batıda Damaskus'un hâkimiyeti altına alır; Samaria, Sidon ve Tyre'den tekrar vergiye bağlar. Güneyde Kaldeli beylerini denetim altına alan III. Adad-nirari döneminde de idari yapılanma sorunu tekrar baş göstermiş; tahtada güçsüz olan üç oğlu sırayla geçmiştir. Başta IV. Şulmanu-aşerid (MÖ 782-772), sonra III. Assurdan (MÖ 771-754) ve son olarak V.Assur-nirari tahta geçmiştir (MÖ 753-746)[35].

---

[31] Mehmet Kurt, "Kilikya'da Yeni Asur Egemenliği ve Yerel Güçler", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** Sayı 21, Konya 2009, s.328.
[32] Albet T. Olmstead, **History Of Assyria,** The Üniversity of Chicago Press, Chicago 1975, s.145-157.
[33] Sevin, **Yeni Assur Sanatı I Mimarlık,** s.10**.**
[34] İlkay Aklan, **''Aşağı Salat Höyüğü Yeni Asur Dönemi Yerleşimi'',** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2016), s.20.
[35] Sevin, **Yeni Assur Sanatı I Mimarlık,** s.11.

Yeni Asur Devleti ayaklanmalar sonucu ekonomik sıkıntılar içerine düşmüşken, Van bölgesinde güçlü bir Urartu Devleti ortaya çıkmıştır. Urartu Devleti'nin Asur ticaretini engellemesi, ekonomik sıkıntıların gittikçe artmasına ve ayaklanmaların başlamasına neden olmuştur. Ekonomik bunalımların yaşanması sonucu başkent Kalhu'da darbe olur; bunun sonucunda V. Assur-nirari öldürülmesiyle yerine III. Tiglat pileser (MÖ 744-727[36]) geçer[37]. Tahta geçtikten sonra Asur'un içinde bulunduğu bunalımları çözebilmek için çeşitli yollar denemiş ve başarılı olmuştur. Kendinden önce kaybedilen toprakları geri alıp Asur'u hem askeri hem de ekonomik alanda refaha kavuşturmuştur. Daha önceki politikaların artık Asur çıkarlarına hizmet etmeyeceğini anladığı için değişikliğe gitmiştir[38]. Bu bağlamda, iç karışıklıkları çözüp güneyde Babil'in eylemlerine katıldıktan sonra, güçlenen Urartu Devleti'ne karşı harekete geçmiştir. Urartu kralı II. Sarduri'yi başkenti Turuşpa'ya kaçmasına sebep olup şehrin kapıları önünde yenmiştir[39]. Urartu'nun Torosların kuzeyine çekilmesini neden olmuştur. Güneybatıda Filistin ve güneyde Babil sorunlarıyla baş etmiştir. Sorunları çözüp Babil'i Asur'a bağlamıştır. III. Tiglat-Pileser devlet içerisindeki yapılanmayı değiştirmiş ve yeni düzen oluşturmuştur[40]. Hem askeri zaferleri hem de devlet içindeki teşkilatları iyi yönetmiştir. Yapmış olduğu bu değişimlerle dönemin en güçlü devletlerinden biri haline gelmiştir[41]. Ayrıca orduyu güçlendirip İmparatorluk sınırlarını genişletmiştir[42]. Özellikle ticaret yollarında güvenliği sağlamak için istasyonlar kurmuştur. III. Tiglat-Pileser'in kurmuş olduğu bu istasyonların başında valiler bulunmaktaydı. Bu istasyonlar merkezi yönetim ile küçük eyaletlerle arasında sağlıklı iletişim kurulmasına imkân sağlamıştır[43]. Daha sonra tahta V.

[36] Kuhrt, **Eski Çağ'da Yakındoğu Yaklaşık MÖ 3000-330,** s.132.
[37] François Thurea-Dangin, **Une Relation de la huitieme campagne de Sargon,** Paris 1912.
[38] Mark Healy, Angus Mcbride, **The Ancient Assyrians,** Elite series 39, London 1991, s.17.
[39]Tamas Dezsö, "Assurluların Anadolu Seferleri", **Assurlular Dicle'den Toroslar'a Tanrı Assur'un Krallığı,** Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2018, s.131.
[40]Kırk Grayson, "Assyrian Expansion İnto Anatolia in The Sargonid Age (c.744-650 BC)", **XXXIV. Uluslararası Assiriyoloji Kongresi, 6-10/VII/İstanbul,** Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara 1998, s.132.
[41] Henry William Frederick Saggs, **The Might Was Assyria**, London 1984, s.85.
[42] Birecikli, **''Yeni Asur Devleti Siyasi Tarihi ve Kültürü'',** s.29.
[43] Jane R. Mcıntosh, **Ancient Mesopotamia: New Perspectives,** ABC-CLIO, America 2005, s.100.

Salmanasar (MÖ 726-722) geçmiştir[44]. Bu dönem ile ilgili pek fazla kayıt bulunamamaktadır[45].

V. Salmanasar'dan sonra tahta II. Sargon çıkmıştır. II. Sargon hakkında bilinmezlikler mevcuttur. III. Tiglat-Pileser'in oğlu olup olmadığı konusunda çeşitli şüpheler bulunmaktadır[46]. Asur Devleti için çok önemli bir dönemde tahtta olan II. Sargon fetih ve genişleme siyasetini uygulayan son kral olmuştur. Urartu'nun doğuya doğru yayılmasının engelleyerek işbirlikçileriyle olan bağını kesmiştir. Bu seferin başarıya ulaşması atların kullanılmasıyla gerçekleşmiştir. Atların kaynağı ise Med ülkesidir. Kralın 8. seferinde Asur ve Urartu orduları Wauş Dağında savaşıp, Asur ordusu Urartu ordusunu yok etmiştir[47]. Gerek Babil'le gerekse Urartu ile olan çekişmelerinde zaferler elde etmiştir.

Kazandığı zaferler yanı sıra bu dönemde çıkan isyanlar ve bazı savaşlarda alınan yenilgilerle Asur Devleti'nin bölgedeki gücünü yitirmeye başladığı görülmüştür[48]. Bu yenilgilerin en ağırı Kimmer akınları sonucunda oluşmuştur. Kimmerler ile yapılan bir savaşta hayatını kaybeden[49] II. Sargon'un yayılımcı politikası onun sonunu getirmiştir[50]. II. Sargon'dan sonra tahta oğlu Sanherip (MÖ 702-681) geçer. Tahta geçtikten sonra imparatorluğun sınırlarını güvence altına almaya çalışmıştır. Bu dönem Asur Devleti'nin altın çağı olarak da nitelendirilmektedir. Ayrıca Asur krallarının yıllık seferlerine son vermiştir[51]. Sanherip babası tarafından güçlükle alınan Dur-Şarrukin kentinden başkenti Ninive'ye taşımıştır. Bu kentte 120 bin kişi yaşadığı ve Yakındoğu'nun en fazla nüfusuna

---

[44] Kuhrt, **Eski Çağ'da Yakındoğu Yaklaşık MÖ 3000-330,** s.132.
[45] Sevin, **Yeni Assur Sanatı I Mimarlık,** s.12.
[46] John Boardman ve Diğerleri, **The Assyrian and Babylonian Empires and other States of the Near East, from the Eighth to The Sixth Centuries B.C., The Cambridge Ancient History,** Volume III Part 2, Cambridge University Press, Cambridge 1991, s.87.
[47] Tamas Dezsö, **Assurluların Anadolu Seferleri,** s.131.
[48] Daniel David Luckenbill, **Ancient Records of Assyrian and Babylonia I-II**, The Üniverstiy of Chicago Press, Chicago 1927, s.48-66.
[49] Nurgül Yıldırım, **''Anadolu'da Bulunan Yeni Asur Devri Tabletleri"**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2009), s.96.
[50] Atakan Akçay, **''Arkeolojik ve Filolojik Belgeler Işında Tabal Ülkesi"**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 2011), s.81.
[51] Sevin, **Yeni Assur Sanatı I Mimarlık,** s.16.

sahip olduğu bilinmektedir[52]. Daha sonra tahta Asarhaddon MÖ 680-669 geçer[53]. Tahta geçtiği dönemde Yakındoğu da güçlü ve etki olan Medler, Kimmerler ve İskitler mevcuttu[54]. Bu güç dengesinin ortasında kalır, Asarhaddon Kimmerleri yener ve ilk defa Babil de bulunan Bit-Yakin kabilesinden kaynaklanan sorunları çözümlemiş olur. İskitlerin terör olaylarından kurtulamaz. Mısırı fethetme düşüncesinde olduğu için Suriye ve Filistin bölgelerine yoğunlaşmıştır, Asur Devleti'nin sınırlarını genişletme politikasını uygulamaya çalışmıştır.

Asarhaddon'dan sonra tahta geçen Asurbanipal MÖ (668-631)[55] ilk olarak politik güçlenmeye önem verir ve babasının izinden gider. Mısır'da ortaya çıkan ayaklanmayı bastırıp Memphis ve Thebes'i ele geçirir. Ancak Mısır'da çıkan ayaklanmaları bastırsa da sorunlar tekrar baş göstermiştir. Bu dönemden sonra Asur Devleti çöküş sürecine girmiştir. MÖ 612 yılında başkent Ninive'nin düşmesine kadar geçen sürede üç kral daha tahta geçmiştir[56]. Bu karmaşık olaylardan ötürü bu dönemlerle ilgili kronolojik bir sıralama verilememektedir.

[52] Veli Sevin, "Assur İmparatorluğu Eski Yakındoğu'nun Süper Gücü", **Arkeoatlas**, Sayı 4, 2005 s. 50.
[53] Sevin, **Yeni Assur Sanatı I Mimarlık,** s.13.
[54] Sevin, **Yeni Assur Sanatı I Mimarlık,** s.14.
[55] Kuhrt, **Eski Çağ'da Yakındoğu Yaklaşık MÖ 3000-330,** s.126.
[56] A Kırk Grayson, "Assyrian Civilization", **CAH III/2**, 1993, s.180-181.

1.1.2. Güneydoğu Anadolu'da Yeni Asur

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin Asur dönemine ait bilgileri, Ilısu Baraj Projesi Kazıları çerçevesinde yapılan kazılar sonucu ortaya çıkırlan belge ve bulgular ışığında yeni bir boyut kazanmıştır. Gre Abdurrahman, Ziyaret Tepe, Gre Dimse, Boz Tepe, Salat Tepe gibi kazılarda elde edilen veriler, bölge özelinde Asur varlığı hakkında bilgi geliştirmiştir. Ortaya çıkarılan bulgular, bunlardan devşirilen bilgiler, bölgede var olan kaya kabartmaları ile stellerin yanı sıra, yazılı kaynaklar ve kral yıllıklarından öğrenilen bilgiler ile bir bütünlük oluşturmuştur.

Diyarbakır'daki Üçtepe Höyüğü'nde çıkarılan ve bugün British Museum'da bulunan II. Asurnasirpal Steli[57], Şanlıurfa zincirli höyükten çıkarılmış III. Salmanasar'in yaptırdığı Kurkh Stelleri[58], yine Diyarbakır da Bırkleyn Mağarası kabartmaları[59] ve Gaziantep Uzunoğlan da bulunan kral figürleri[60] bize Yeni Asur Dönemi'ne ait bilgiler vermektedir[61]. Yeni Asur varlığına ilişkin diğer bir kalıntı ise, Diyarbakır'ın Eğil ilçesinde sarp kayalık tepe üzerinde inşa edilmiş kalenin uç kısmında bulunan uzantı üzerine işlenmiş kaya kabartmasıdır[62]. Asur kralları yapmış oldukları stel, kaya kabartması ve yazılı kaynaklarla gittikleri bütün kentleriyle birlikte seferlerini anlatmışlardır. Bu kaynaklara bakılarak bölge hakkında detaylı olmasa da bir Yeni Asur yayılımı hakkında fikir edilebilmektedir[63]. Belgelerin sonucunda Diyarbakır, Urfa, Mardin, Nusaybin gibi yerlerde Asurluların yaşadığı anlaşılmaktadır[64].

---

[57] İsmail Coşkun, Dilara Demirtaş, "Yeni Asur Saray Sanatı", **Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi,** C.7 Sayı 4, 2020, s. 2136.
[58] İsmail Coşkun, Dilara Demirtaş, **"Yeni Asur Saray Sanatı",** s. 2136.
[59] Yusuf Kenan Haspolat, **Diyarbakır Lice Bırkleyn Mağarası,** Diyarbakır e-kitap, Diyarbakır 2021.
[60] Kemalettin Köroğlu, "Anadolu'daki Yeni Assur Dönemi Stelleri ve Kaya Kabartmaları: İlk Sonuçları", **Türk Eskiçağ Sosyal Bilimler Enstitüsü Haberler,** Sayı:41, s.9.
[61] Kemalettin Köroğlu, **"Anadolu'daki Yeni Assur Dönemi Stelleri ve Kaya Kabartmaları: İlk Sonuçları",** s.8.
[62] Bartl, V. Peter, "Zum Felsrelief Von Eğil", **State Archives of Assyria Bulletin**, Vol. XIII, 1990-2001, s.1
[63] Bartl, V. Peter, **"Zum Felsrelief Von Eğil",** s.2.
[64] K. P. Matfiyef (Bar Mattay), **Asurlar ve Modern Çağda Asur Sorunu,** Vahap Kelat (Çev.), Analiz Basım Yayın, İstanbul 1996, s. 40.

Yukarı Dicle Bölgesinde Asur'un önemli iki eyaleti olduğu gözlenmektedir. Bunlar Amedi ve Tushan merkezli eyaletlerdir. Antik dönemde Amedi, Orta Çağ'da Amida, günümüzde Diyarbakır olan Amedi'nin doğusunda Dicle nehri kısmında Tushan'ın yer almaktadır ki yeri günümüzde bile halen tartışılmaktadır[65]. II. Asurnasirpal tahta çıktıktan sonra yazmış olduğu ilk yıllık raporu Kulh-Tushan hakkındadır. Yıllık raporda yazıtın dikildiği yer hakkında bilgi paylaşılmaktadır. Yazıtta 5. seferinde bahsedilmektedir. II. Asurnasirpal'in tahta çıktıktan sonra ikinci yılına ait olduğu anlaşılan bu yazıtın bir bölümünde şu bilgiler aktarılmaktadır: *''Kireçtaşına kendimin bir görüntüsünü yaptım ve onun üstüne Nairi ülkesinde göstermiş olduğum olağanüstü güç ve kahramanlığa dair övgüler yazdırdım. Tushan şehrine diktim''*[66]. Yazıtta II. Asurnasirpal yoksulluk yüzünden Dicle Nehri'nin kuzeyine yerleşen Şubru/Şubria'ya kaçan Asur halkını geri getirdiğini ve Tushan'a yerleştirdiği öğrenilmektedir. Şubria kenti Asur ve Urartu devletlerin arasında olup dağlık bir bölgedir. Stratejik bir konuma sahiptir Asur Devleti için. Bağlantı yolları Ergani, Elazığ, Malatya, Bitlis Çayı Vadisi ve Murat Suyu Vadisine kadar devam etmektedir. Kessler bölgenin Batman suyunun batısından Salat Çayı'na kadar devam eden meşakkatli bir yolu olduğundan söz etmektedir[67].

Yeni Asur Dönemi'nden kalma belgelerde Şubria'nın Dicle kıyısında olduğu ve ona bağlı önemli iki kentin varlığından söz edilmektedir[68]. Şubria ülkesinin kentleri; Kullimeri ile Uppumu'dur[69]. III. Salmanasar dönemine ait bilgilerden Uppumu kentinin Diyarbakır-Lice'nin Fum Köyü olduğu bilinmektedir[70]. Uppumu adı Pumu, Fumu olarak da tarihte isimleri anılmaktaydı[71]. Kullimeri adı Yeni Asur belgelerinde II. Sargon

[65] Karen Radner, Andreas Schachner, "Tusha'dan Amedi'ye: Asur Döneminde Yukarı Dicle Havzasıyla İlgili Topografik Sorular", **Ilısu ve Kargamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1999 Yılı Çalışmaları,** Ankara 1999, s.729.

[66]Nobert Karg, "Gre Dimse 1998: Başlangıç Raporu", **Ilısu ve Kargamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1998 Yılı Çalışmaları,** Ankara 1999, s.242.

[67]Karlheinz Kessler, **''Şubria, Urartu and Assur: Topographical Questions Around the Tigris Sources'',** s.55-67.

[68] Kessler, **Şubria, Urartu and Assur: Topographical Questions Around the Tigris Sources,** s.55.

[69] Karg, **Gre Dimse 1998: Başlangıç Raporu,** s.243.

[70] Kessler, **Şubria, Urartu and Assur: Topographical Questions Around the Tigris Sources,** s.57.

[71] Kessler, **Şubria, Urartu and Assur: Topographical Questions Around the Tigris Sources,** s.56-57.

döneminden önce varlığından söz edilmektedir[72]. Tam olarak bugünkü yeri hakkından şüpheler vardır. Kentin lokalizasyonu hakkında Kessler; "*Bölgede var olan Bizans kalesi Clomaron''*[73] olabileceğini, Forre: *"Bugünkü Siirt ile Batman Suyu Vadi'nin orta kesimsindeki Botan Nehri üzerinde bulunan Garzan Bölgesi''*[74] olacağını belirtmiştir. Diakonoff ve Kaskhai göre, Urartu metinlerinde belirtildiği gibi bugünkü Mayafarkin'in kuzeyine Batman suyunun batı kesiminde yaşamışlardır[75], fakat Diakonoff başka bir çalışmasında *"Malabadi"* civarında olduğunu belirtmiştir[76]. Şubria dışında Dirru kentinden de söz edilmektedir. Dirru Ambar Çayı ile Dicle Nehri arasında yer almaktadır[77].

II. Asurnasirpal sonrası tahta geçen III. Salmanasar altıncı yılında Kurh-Üçtepe'de bir yazıt ve Dicle Tüneli'nde ise iki kaya kabartması yaptırmıştır[78]. Öte yandan Balawat Kapısı üzerinde *Şubria* halkının tasvirini de yaptırmıştır. Balawat Kapısı'ndaki resmin altında: "*Uppumu, Şubrialı An-hite/İli-hite'nin şehrini ben fethettim"* şeklinde yazmaktadır[79]. III. Salmanasar döneminde Güneydoğu Anadolu bölgesi Urartu devletine bağlı hale gelmiştir. Bu dönem ile ilgili çalışma yapan Diakonoff ve Kashkai, Şubria'nın Menua döneminde Urartu'ya haraç vermiş olabileceği ihtimali üzerinde durmaktadırlar[80]. Urartu'nun genişleme politikası Asur üzerinde bir dönem etkili olmuştur. Bu egemenlik, III. Tiglat-pileser tarafından sonlandırılmıştır.

---

[72] Karg, **Gre Dimse 1998: Başlangıç Raporu,** s.243.
[73] Kessler, **Şubria, Urartu and Assur: Topographical Questions Around the Tigris Sources,** s.57.
[74] Emil Forrer, **Die Provinzeinteilung des Assyrischen Reiches**, Leipzig 1920.
[75] Igor Diakonoff, Salmas M, M. Kashkai, "Geographical Names According to Urartian Texts", **Beihefte Zum. Tübinger Atlas des Volderen Orients,** Beih B, Nr 7/9 Wiesbaden 1981: 69.
[76] Igor,M, Diakonoff, **The Pre-History of the Armeian People,** 1984.
[77] Karlheinz, Kessler, "Unterssuchun zur historischen Topographi Nordmesosopotamiens nack keilschriftlichen Quellen ders I. Jahrtausends v.", **Chr. Tübinger Atlas des Volderen Orients,Beih.,** Reihe B Nr. 26, Wiesbaden 1980.
[78] Karg, **Gre Dimse 1998: Başlangıç Raporu,** s.244.
[79] Kessler, **Unterssuchun zur historischen Topographi Nordmesosopotamiens nack keilschriftlichen Quellen ders I. Jahrtausends v.,** s.107.
[80] Igor, M, Diakonoff, Salmas M. Kashkai, "Geographical Names According to Urartian Texts", **Beihefte Zum. Tübinger Atlas des Volderen Orients,** Beih B, Nr 7/9 Wiesbaden 1981.

III. Tiglat-pileser hüküm sürdüğü yılda II. Sarduri'nin yayılmasına engel olmuş, Halpi ve Kiştan savaşlarını Adıyaman'da Gölbaşı/Pazarcık civarından yapmıştır.[81]. Bu dönemde Amida ve Tushan'ın Asurlu yöneticilerinden aldığı mektuplar hareket ettiği ve Urartu devletinin hareketlerini izleyerek Asurlulara bilgi verdiği Şubria yöneticisi Hu-Teşup'un mektupları bugüne kadar ulaşmıştır. Ayrıca Şubria'ya sığınmak için Asurlu ve Urartulu siyasileri, mültecileri ve kaçaklarından oluşan grupların yazmış olduğu mektuplardan bulunmaktadır. İleriki süreçlerde Şubria yönetimine son verilmiş; nedeni ise mültecilerin Asur otoritesine geri verilmemesi gösterilmiştir[82].

Yazılı kaynaklarda Şubria haricinde Güneydoğu Anadolu bölgesiyle bağlantılı olabilecek iki yerden de söz edilmektedir. Adları Hubuşkia ve Musaşir'dir. Kuzeye yapılan seferlerin kayıtlarında Güneydoğu Anadolu bölgesinin önemli tampon ve geçiş güzergâhında olduğu belirtilmiştir. Güneydoğu Anadolu bölgesi bu dönemden sonra belirli bir yönetim altına olmamıştır. Sonraki dönemlerde Diyarbakır-Bismil ve Batman bölgesinin ise olasılıkla Ahamenid dönemi satraplarından biri tarafından yönetildiği bilinmektedir[83]. Yukarıdaki bilgiler nezdinde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki Yeni Asur Dönemi siyasi olayları hakkında bilgi verilmiştir.

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde son zamanlarda yapılan bazı kazıları da değerlendirmek yerinde olacaktır. Bu kapsamda çalışmada değerlendirilecek olan Gre Abdurrahman Kazısı başta olmak üzere, Ziyaret Tepe, Boz Tepe, Gre Dimse, Salat Tepe gibi bazı kazılarından da önemli veriler elde edilmiştir.

[81] Karg, **Gre Dimse 1998: Başlangıç Raporu,** s.244.
[82] Karg, **Gre Dimse 1998: Başlangıç Raporu,** s.245.
[83] Karg, **Gre Dimse 1998: Başlangıç Raporu,** s.245.

1.1.3. Güneydoğu Anadolu'daki Bazı Kazılar

1.1.4. Ziyaret Tepe

Batman suyu ile Dicle'nin birleştiği yerde 20 km batıda yer almaktadır. Ilısu Baraj yapımından etkilenecek olmasından ötürü kazı çalışmalarına başlanmıştır[84]. Ziyaret Tepe'de yapılan kazılarda Orta ve Yeni Asur dönemine ait çivi yazılı tablet bulunmuştur[85]. Bu tablet Dicle nehrinin güney bölümünün MÖ geç 2. bin ile erken 1. bin arasında bölgenin Asur etkisinde olduğu belirtilmiştir[86]. Kazılar sonucu ortaya çıkarılan seramikler de tarihleme açısından daha çok Demir Çağı işaret etmektedir. Ziyaret Tepe'nin Yukarı Dicle Vadisi'ndeki Asur kolonizasyonun savunma sistemine dayalı olduğu belirtilmektedir[87]. Bu yapılanmanın bir parçası olarak, merkezi alanlarda kurulmuş siteler ise yeni işgal edilmiş bölgede askeri ve idari karakol olarak tanzim edilmişlerdir. Bu amaç için seçilmiş olan Ziyaret Tepe, kısa bir zaman aralığında bir köyden bir kente dönüştürülmüştür. Bu Yeni Asur eyalet başkentinin malzeme ve mimarisi, Asur ana yurdundakilerinin taklidi durumundadır. Sonuç olarak, Asurlular askeri ve idari bir merkez kurmuşlardır. Bu aracılıkla merkez komşu bölgeler arasında iletişim kurulmasına fırsat vermiştir. Büyük olasılıkla, bu merkez ideolojik yayılım amaçlıdır ki burası Asur kültürü ve propagandasını komşu ülkelere yayılmasına imkân vermiştir[88].

Ziyaret Tepe'deki kazılarda iki anıtsal yapının kesimleri ortaya çıkarılmıştır. Aşağı kentin ucuna inşa edilmiş olan bu yapıların ilki, kesinlik derecesinde anıtsal bir girişin

---

[84] Timothy Matney, "Ziyaret Tepe'de Yüzey Araştırması ve Yüzeyaltı Taraması Diyarbakır İli", **Ilısu ve Kargamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1998 Yılı Çalışmaları,** Ankara 1999, s.297.

[85] Nurgül Yıldırım, "Anadolu'da Bulunan Yeni Asurca Belgeler", **Anakara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırma Dergisi,** Cilt 29, Sayı 48, Ankara 2010, s.119-135.

[86] Matney, **Ziyaret Tepe'de Yüzey Araştırması ve Yüzeyaltı Taraması Diyarbakır İli**, s.298.

[87] Bradley Parker, "Archaeological Manifestations of Empire: Assyria's İmprint on Southeastern Anatolia", **American Journal of Archaeology**, Vol. 107, No. 4 (Oct., 2003), s.525.

[88] Mario Liverani, "The İdeology of the Assyrian Empire", **in Power and Propaganda: A symposium on Ancient Empires,** Edited by M. T. Larsen, Mesopotamia 7. Copenhagen: Akademisk, s.297-319.

kalıntılarıdır[89]. Yukarı kentte, höyüğün tepesinde inşa edilmiş olan ikinci yapı bir saray dokusunun kalıntılarıdır. 11 x 5 m ölçülerinde kazılmış alanda ortaya çıkarılan bu kalıntı büyük kerpiç döşemeden oluşmaktadır ki bunlar da 2-5 m genişliğindeki anıtsal duvarlarla bağlantılıdır. Bronz ve metal işleme amaçlı fırınlar ve toplam 13 adet bütün halinde korunmuş bronz vazo, üç bronz bilezik ve yanmış fildişi parçacıklardan oluşan bulgular söz konusu yapıyla bağlantılı olarak bulunmuştur[90]. İthal malzemeden üretilmiş bu lüks araçlar, açıkça Asur elitlerin varlığını kanıtlamaktadır. Ziyaret Tepe'nin aşağı kentinde büyük bir kerpiç yapı kazılmıştır. Bu yapı, özenli dama tahtası mozaikle kaplı iki avluyu kuşatan bir dizi oda ve magazinden oluşmaktadır. Kanıtlar, bu yapının kerpiç bir platformun üzerine inşa edildiğini göstermektedir. Avluyu kuşatan odalardan biri çatılı, diğeri ise tabanına gömülü büyük pithoslar bulunmaktadır. Bu odalarda kil tokenler ortaya çıkarılmıştır ki bunlar olasılıkla hesaplama amaçlı kullanılmaktaydı. Ayrıca küçük bir grup çivi yazılı tablette bulgular arasında yer alır. Bu tabletlerin bağlantılı olduğu malzeme ve mimari doku yardımıyla da yapılan ilk çözümleme denemesi, söz konusu mimari birimin vergi toplama merkezi olabileceğini ortaya koymuştur[91]. İnce bir kül katmanı, söz konusu yapının yangınla tahrip olmuş olabileceğine işaret etmektedir[92]. Ziyaret Tepe'nin Yeni Asur eyalet başkenti Tushan olduğu hemen hemen belirlendiği bu iki yerleşme yerindeki yapılardan ve buluntulardan kesinleşmiştir[93]. Ziyaret Tepe'de seramik buluntusu açısından araştırma yapılan Yüksek Tepe yamaçları ve Aşağı Şehir de dönemsel olarak Asur dönemine ait olduğu tespit edilmiştir. Orta Asur'dan Geç Asur'a kadar seramik bulguların varlığı Demir Çağ dönemini işaret etmektedir[94]. Kazılar sonucu Asur varlığını, ülkenin idari, askeri ve ekonomik durum hakkında bilgi vermiştir[95].

---

[89] Timothy Matney, "Subsurface Geophysical Mapping at Ziyaret Tepe 1999", **In Salvage Projecto of the Archaeological Heritage of the Ilısu and Carchmish Dam Reservoirs, Activities in 1999**, Ankara 1999, s.557-63.

[90] Matney, **Ziyaret Tepe'de Yüzey Araştırması ve Yüzeyaltı Taraması Diyarbakır İli**, s.299.

[91] Timothy Matney, "Archeological Investigations at Ziyaret Tepe 2002", **Anatolica**, 2003, s.175-221.

[92] Matney, **Archeological Investigations at Ziyaret Tepe 2002**,

[93] Tamas Dezsö, **Assurluların Anadolu Seferleri,** s.215.

[94] Matney, **Ziyaret Tepe'de Yüzey Araştırması ve Yüzeyaltı Taraması Diyarbakır İli,** s.301.

[95] Timothy Matney, "Ziyaret Tepe", **Assurlular Dicle'den Toroslar'a Tanrı Assur'un Krallığı,** Azer Keskin (Çev.), Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2018, s.350.

1.1.5. Gre Dimse

Gre Dimse, 50 metre çapında düz tepeli bir merkez platosu olan orta büyüklükte, dik yamaçlı bir höyüktür. Diyarbakır ilinin Bismil ilçesinde, Batman ilinin yaklaşık 15 km. güney batısında yer almaktadır. Yaklaşık yüksekliği 30 m. civarındadır. Höyük üzerinde bulunan buluntu ve kabartmalardan yola çıkılarak bu bölgenin pamuk tarlalarının altına eski yerleşmeler olduğunu göstermektedir[96]. Gre Dimse'den bulgular, bazı sitelerdeki yerleşiklerin Asur seramiklerini taklit ettiklerini ya da ithal ettikleri konusunda fikir vermektedir. Gre Dimse'de şimdiye kadar bir yapı saptanmamıştır[97]. 1999 yılı kazı çalışmalarında iki adet mezar ortaya çıkarılmıştır. Bu mezarlardan birinin erkek olduğu belirlenmiştir. Mezar hediyesi olarak 69,5 cm uzunluğunda demir bir kılıç, demir bilezik ve altı adet demir ok ucu bulunmuştur. Erken Demir Çağı'na ait olduğu saptanan diğer bir iskelet köpek ile beraber gömülmüştür[98]. Höyükte elde edilen verilen sınırlı olmakla birlikte, bulgular Yukarı Dicle Bölgesi yerleşiklerinin Erken Demir Çağ'da yüksek sıcaklıkta elde edilebilen metal üretimler yaptıklarını göstermesi açısından ayrı bir önem arz etmektedir[99]. Höyüğün yoğun olmayan bir yerleşime, dolayısıyla mimari yapılanmaya sahip olduğu tahmin edilmektedir[100]. Seramik bulguları açısından açık turuncu renkli, ince, açık renkli kilden yapılmış çanak çömlekler yoğun olarak bulunmuştur ki bunlar Yeni Asur seramiğinin mükemmel örneklerini oluşturmaktadır[101].

[96] Karg, **Gre Dimse 1998: Başlangıç Raporu,** s.245.
[97] Parker, **Archaeological Manifestations of Empire: Assyria's İmprint on Southeastern Anatolia,** s.540.
[98] Karg, **Gre Dimse 1998: Başlangıç Raporu,** s.245.
[99] Parker, **Archaeological Manifestations of Empire: Assyria's İmprint on Southeastern Anatolia,** s.534.
[100] Parker, **Archaeological Manifestations of Empire: Assyria's İmprint on Southeastern Anatolia,** s.534.
[101] Karg, **Gre Dimse 1998: Başlangıç Raporu,** s.250.

1.1.6. Boz Tepe

Ziyaret Tepe'deki Asur eyalet başkentinin büyüklüğü ve anıtsallığının tam aksi olarak Boztepe, Dicle nehrinin kuzey kıyısındaki düz bir ovada yer almaktadır. Küçük bir höyük olan Boztepe'de yapılan kazılarda; seramik ve karbon on dört analiz örneklerinden alınan sonuçlar, höyüğün Yeni Asur Dönemi'ne ait bir yerleşme olduğunu göstermiştir[102]. Taş temelsiz ve kerpiçten inşa edilmiş bir yapı kalıntısından oluşan mimari dokunun olasılıkla merkezi bir avlunun etrafında yer alan çeşitli odalardan oluştuğu görülmüştür. Yapıda bir yangın felaketi sonrasında ikinci katın bütün molozu içeri çökülmüştür. Odanın birinde fırın ile çok sayıda mortar, havaneli ve yemek kaplarından oluşan bulgular ele geçmiştir. Hemen yan odasında benzerleri Ziyaret Tepe'de görülen değişik kaideli iki vazo parçası bulunmuştur[103].

Boztepe'deki Demir Çağı yerleşiminin kronolojisi, Asurların bu kenti, Asur eyalet sitemine dâhil etmesinden sonra vadinin kolonizasyonu çabalarının bir parçası olarak kurdukları hipotezini doğrulamaktadır. Boztepe'de Erken Demir Çağ seramiği bulunmamıştır; bunun yerine, buluntu kümelerini Yeni Asur seramikleri oluşturmaktadır[104]. Karbon on dört analiziyle de kombine edilen bu korpus, Boztepe'nin, Asur işgalinden ve eyalet başkenti Tushan'ın inşasından kısa bir süre sonra kurulduğunu teyit etmektedir[105]. Boztepe'den faunal kalıntılar köy yerleşiklerini yaşam tarzları değerlendirilmesine izin verir. Hiç kuşku yok ki örnekler çok az olmasına rağmen, yine de İmparatorluk Dönemi'nde domuz besiciliğinin olduğunu açıkça göstermektedir ki tanımlanabilir faunal kalıntılar arasında domuz %52'yi oluşturmaktadır. İkinci yoğunluk

[102] Bradley Parker, Andrew Creekmore, **"**The Upper Tigris Archaeological Research Project: A Final Report from the 1999 Field Season", **Anatolian Studies,** Vol, 52, Ankara 2002, s.19-74.
[103] Bradley Parker, Andrew Creekmore, **The Upper Tigris Archaeological Research Project: A Final Report from the 1999 Field Season,** s.19-74.
[104] Parker, **Archaeological Manifestations of Empire: Assyria's İmprint on Southeastern Anatolia,** s.539.
[105] Parker, **Archaeological Manifestations of Empire: Assyria's İmprint on Southeastern Anatolia,** s.540.

sığırlardan oluşur (%22) ve bunu %19'la koyun ve keçi izler. Ayrıca bir evcil tavuk kemiği saptanmıştır[106].

1.1.7. Salat Tepe

Salat Tepe Bismil ilçesine 14 km. Batman merkezine 35 km. uzaklıkta, Dicle nehrine kuzeyden ulaşan Salat Çayının doğuya doğru kıvrım yaptığı kesimde yer almaktadır[107]. Etrafında 1576 m. yükseklikte Uzuncaseki Dağları ve güneyinde 1250 m. yüksekliğindeki Mardin Dağları bulunmaktadır.

Salat Tepe'de Yeni Asur Dönemi ve çağdaşı yerel seramiğin de varlığı gözlemlenmiştir[108]. Dicle vadisinde yapılan araştırmalarda toplamda 29 Demir Çağ yerleşiminin sekizinde yerel seramik ve Yeni Asur seramiği birlikte görülmüştür[109]. II. Asurnasirpal yıllıklarında Mardin Dağlarında Nairi ülkesine düzenlediği seferler sırasında Tushan ülkesine geçtiğini ve burayı vergiye bağladığını anlatmaktadır[110]. Tushan ülkesinin Yukarı Dicle bölgesi sınırları içeresinde Demir Çağ kültürün yerel yansıması ile Toroslardaki maden ve araç rezervlerini hâkimiyeti altına almak isteyen Asurluların arasında olduğu düşünülmektedir[111]. Bu çeşitli araştırmalar Salat Tepe'nin Demir Çağ'da yerleşim gördüğünü göstermektedir[112]. Salat Tepe'de yaşayan toplulukların kullanmış

[106] Parker, **Archaeological Manifestations of Empire: Assyria's İmprint on Southeastern Anatolia,** s.540.
[107] Tuba Ökse, "Salat Tepe 1998 Araştırması", **Ilısu ve Kargamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1998 Yılı Çalışmaları,** Ankara 1999, s.333.
[108] Ökse, **Salat Tepe 1998 Araştırması,** s.333.
[109] G. Algaze, R. Beuninger, Chirs Lighfoot, M. Rosenberg, **"The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaisance Project: A Presliminary, Report Of the 1989-19920 Seasons",** s.175-240.
[110] Daniel David Luckenbill, "Ancieny Tecords of Assyria and Babylonia I", **Historical Records of Assyria From the Earliest Times to Sargon,** Chicago 1926, s156-179.
[111] Parker, **Archaeological Manifestations of Empire: Assyria's İmprint on Southeastern Anatolia,** s.541.
[112] Tuba Ökse, "Ilısu Barajı- Salat Tepe 2006 Yılı Kurtarma Kazısı", **29. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt 1,** T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kocaeli 28 Mayıs-1 Haziran 2007, s.307.

oldukları el yapımı ve standart kapların aynı dönemde görülmesi bunların hem kendi üretimleri olduğunu hem de satın aldıklarını göstermiştir[113].

Salat Tepe ve Yukarı Dicle Vadisi'nde olan kazılar bu bölgede yaşayan toplulukların Orta Asur Dönemi'nde küçük yerleşimler görülürken, Yeni Asur Dönemi itibariyle yarı göçebe toplum olduklarını ele vermektedir[114].

[113] Tuba Ökse, "Dicle Vadisi'nde Yeni Assur Dönemi Mevsimlik Köyler: Kilokki Tarlası (Kilokki Rabiseki), Kumru Tarlası (Zeviya Tivilki), Salat Tepe", **Assurlular Dicle'den Toroslar'a Tanrı Assur'un Krallığı,** Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2018, s.448.

[114] Ökse, **Dicle Vadisi'nde Yeni Assur Dönemi Mevsimlik Köyler: Kilokki Tarlası (Kilokki Rabiseki), Kumru Tarlası (Zeviya Tivilki), Salat Tepe,** s.449.

İKİNCİ BÖLÜM
GRE ABDURRAHMAN

2.1. Gre Abdurrahman Höyüğü'nün Coğrafi Yeri ve Konumu

Gre Abdurrahman, Diyarbakır İline 60 km, Bismil'e 13 km. uzaklıkta bulunan Yukarı Gültepe (Yukarı Cırıf) mezrası sınırları içinde, Sinan ve Salat köyleri arasında, Dicle Nehri yatağı kenarında yer alır[115]. "Dicle-Fırat Nehirleri Arkeolojik Araştırma Projesi" kapsamında 1989 yılında G. Algaze, R. Breuninger, C. Lightfoot ve M. Rosenberg'in olduğu bir ekip tarafından yeri belirlenen höyüğe ulaşım Yukarı Salat beldesi üzerinden sağlanabilmektedir[116]. Yukarı Cırıf mezrasına kadar olan kesim stabilize; höyük ile mezra arasındaki yol ise toprak yoldur. Höyük çevresinde ve yakınında bulunan Yukarı Gültepe köyünde yapılan incelemeler sonucunda, alanın kazı için elverişli olduğuna karar verilmiş; baraj inşaatından birinci dereceden etkilenecek bir höyük olması yanı sıra, içerdiği kültürel değeri ile kazı kapsamına alınması ve bu yöndeki çalışmaların 2009 yazında başlatılabileceği öngörülmüştür (**Res. 1).**

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Dicle ile bütünlük kazanan konumuyla Diyarbakır ve Batman yöresi, yüzeyde var olan kalıntıları ve toprak derinliğindeki kültürel varlıklarından fark edilebilir, genel itibariyle Mezopotamya, ama özel indirgendiğinde Anadolu tarihinde büyük öneme sahiptir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nin arkeolojik geçmişi, kültürel zenginliği ve alt yapısı son zamanlara kadar bilinmezlikler karanlığına gömülüydü. Son yıllarda özellikle baraj inşaatlarının gerektirdiği zorunluluklar nedeniyle başlatılan bilimsel çalışmalarda, başta Diyarbakır ve çevresi olmak üzere, bölge genelindeki yer altında kalmış olan tarihsel doku ve tarihe ışık tutacak veriler çıkarılmıştır.

[115] Vecihi Özkaya, Aytaç Coşkun, "Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu", **32. Kazı Sonuçları Toplantısı I. Cilt,** İstanbul, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 24-28 Mayıs 2010, s.101.

[116] Algaze G, Breuninger R, Chirs Lıghtfoot, M. Rosenberg, "The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaisance Project: A Presliminary Report of the 1989-1990 Seasons", **Anatolica17,** 1991, s.175.

Ilısu baraj projesi kapsamında gerçekleştirilen arkeolojik kazı ve çalışmalar, küresel uygarlığın ilklerinin, Mezopotamya'daki diğer kültürler koşutunda, bölge kapsamında da varlığına ilişkin önemli ipuçları ele vermiştir[117].

Gre Abdurrahman Höyüğü 5.00 m yüksekliğinde, yaklaşık 70x80 m. ölçülerinde; Yukarı Dicle Vadisi'ndeki diğer yerleşim yerlerine oranla, küçük ölçekli bir yerleşim birimidir[118]. Dicle nehrinin kuzey yatağında yer almasından dolayı sürek sel taşkınlarının yaşanmış olası yüksek ihtimaldir. Taşkınların en büyük belirtisi olan çakıl tabakası höyüğün yüzeyini kaplamakla birlikte, bazı kısımlarda derinlere kadar inmiştir. Kazı sezonlarında çalışan alanlarda yoğun şekilde çakıl birikintilerinin olması bu sel taşkınlarını doğrular niteliktedir[119]. Bu tahribata rağmen, höyükte kültürel katmanlar kazılar sonucunda belirgin olarak ortaya çıkarılmıştır. Höyükte üst katmanlarda belirlenen ve tahribata yol açan Orta Çağ evresinden[120] sonra baskın kültür olarak Yeni Asur Dönemi gelmektedir[121].

2.1.1. Gre Abdurrahman Kazısı 2009 Sezonu

Gre Abdurrahman höyüğündeki 2009 yılında toplamda 5.00x5.00 m. ölçülerindeki 15 açmada çalışılmıştır. Yıl itibariyle yapılan çalışmalarda höyüğün üst tabaklarında sel taşkınları sebebiyle bol miktarda çakıl tabakası belirlenmiştir. Bu çakıl taşları höyüğün kültür evrelerini tahrip etmiştir[122]. Daha sonraki dönemlerde buranın mezarlık alanı olarak tercih edilmesi, başka bir tahribatın olmasına neden olmuştur. Tabakalanma göz önünde bulundurulduğunda; su taşkınlarının meydana getirdiği çakıl seviyesinin altında ele geçen seramikler ve diğer buluntular, höyükteki yerleşimin MÖ 3.binde başlamış olabileceğine işaret etmektedir. Veriler, höyüğün büyük bir olasılıkla bu dönemde sel baskınları nedeniyle terk edilmiş olabileceğini göstermektedir. Çakıl-kum tabakasında ele geçen ve

[117] Vecihi Özkaya, Aytaç Coşkun, "Gre Abdurrahman; Tarımsal Koloni Merkezi", **Aktüel Arkeoloji,** Sayı 17, s.96.
[118] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman; Tarımsal Koloni Merkezi,** s.98.
[119] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.102.
[120] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman; Tarımsal Koloni Merkezi,** s.98.
[121] Aytaç Coşkun, "Gre Abdurrahman; Asur Ticaret Kolonisi", **Arkeo Atlas,** Sayı 55, s.140.
[122] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.102.

höyüğün egemen kültürel karakterini yansıtmayan Neolitik ve Kalkolitik döneme ait seramik parçaları ise, olasılıkla sel taşkınları ile beraber gelmiştir.

A1 Açması (I9-1): Açmada, 0 noktasına göre 0.03 m alt seviyede başlanan kazı çalışmaları 3.48 derinlikte sona erdirilmiştir. Açmada Orta Çağ dönemine ait 3 adet iskelet bulunmuştur. Bunlardan ilki 0.89 m derinliğinde C1 karelajında (M1); ikincisi 1.03 derinlikte B1-2 karelajlarında (M2) ve son mezar ise B4-5 karelajlarında (M3) tespit edilmiştir. 0.32 m derinlikten itibaren ortaya çıkmaya başlayan kültürel doku, 0.32 m C3; 0.32 m C5; 0.82 m E1; 0.95 m B5; 2.23 m C3; ve 3.41 m A4 karelajlarında ağırlık seramik parçalarında olmak kaydıyla, 1,32 m C3 karelajında ok ucu, 1.35 m E5 karelajı bız parçası, 1.88 m E5 karelajında işlenmiş obsidyen, 3.40 C3 karelajı bız parçası ve 3.43 m C3 karelajında pişmiş toprak hayvan figürini ile temsil edilmiştir. Sel taşkının sonucu oluşan tahribat ise, C-1,2,3,4,5 karelajlarında 0.42 -1.60 arası derinlikte saptandı.

A2 Açması (H9-4): Sıfır noktasına yakın konumda höyüğün tam merkezinde yer alan A2 açmasında yapılan çalışmalarda 0.42 m derinliğinden itibaren bulunan seramik bulguların ortaya çıktığı, 0.76-1.14 m derinliklerinde Orta Çağ dönemine ait mezar tespit edilmiştir[123]. Yıl itibariyle çalışan açmalarda olduğu gibi bu açmada da 0.63 cm derinliğinde E-4,5 karelajlarında çakıl tabakasına rastlanılmış ve 2.25 m derinliğe kadar devam etmiştir. Açmadaki çalışmalara 4.20 m derinlikte son verilmiştir. Açmadaki bulguların başında Orta Çağ mezarları gelmektedir. Toprak zemine yatırılmış toplamda dokuz bireye ait bu mezarlarda, doğrudan dönemlerini belirleyecek kesin veriler elde edilememekle beraber, gömü tarzları daha çok Orta Çağ'a ait olduklarında yol gösterici olmuştur.

A3 Açması (H10-4): Höyüğün oval biçimli yüzeyi nedeniyle '0' noktasına göre 0.41 m'de kazı çalışmaları başlanılmış, 3.74 m derinliğinde çalışmalar bitirilmiştir. Höyüğün her noktasında etkili olan sel baskının izleri 0.85 m, 1.55 derinlikte aralıklarla başlamış ve 2.58 m'de tekrar ortaya çıkmıştır. Anılan son sel tabakası 3.74 m derinliğe

[123] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.103.

kadar devam etmektedir. Farklı üç derinlikte saptanan ve çakıl birikintisiyle belirginleşen sel baskının olasılıkla farklı zamanlarda gerçekleştiği söylenebilir[124]. Farklı özellikleri olan yoğun miktarda seramik buluntuları tespit edilmiştir. Açmada genelinde farklı seviyelerde hayvan kemikleri, obsidyen parçaları, çakmaktaşları ve hayvan kemikleri bulunmuştur.

A4 Açması (I10-1): 0.10 m derinliğinde başlayan çalışmalar 3.62 m. derinliğe kadar sürdürülmüştür. Açmanın tamamında olmasa da 0.68 m derinlikten itibaren görülmeye başlayan ve A-B;1, C-D-E;1,2 karelajlarının hepsinde çakıl tabakası görülmüştür. Dolayısıyla alanda sel ya da su baskının izleri yoğun bir şekilde tahribata yol açmıştır. Açmadaki çalışmalar sonucunda bütün karelajlarda ancak farklı derinliklerde dağınık durumda seramik parçaları, ezgi taşları, çakmaktaşı ve obsidyen alet parçaları, havan elleri, pişmiş toprak boncuk, taş boncuk ve hayvan kemikleri gibi buluntular ortaya çıkarılmıştır. Diğer açmalarda olduğu gibi bu açmada da Orta Çağ mezarları yoğunluktadır[125].

A5 Açması (J11-2): Höyük eteklerindeki kültürel dokunun tespit edilip ve tarihsel tabakalanmayı ortaya çıkarmak için yapılan kazı çalışmaları A5 açmasında, sıfır noktasına göre 2.01 m aşağı seviyede yer almaktadır. Alandaki çalışmalar söz konusu seviyede başlatılmış ve 4.20 m derinlikte askıya alınmıştır. Eteklerdeki yüzey toprağının temizleme çalışmalarından sonra, 2.42 m'den itibaren kültürel dokuyu yansıtan buluntular ortaya çıkmaya başlamıştır ki bunlar arasında çakmaktaşı alet parçalarını ve ağırlıklı Yeni Asur Dönemi'ni ilgilendiren seramik parçaları yer almaktadır. Açmanın tamamında algılanmasa bile, yüzeye yakın kesimde kerpiç doku saptanmıştır. 2.91-3.48 m derinlikleri arasında belirlenen 6 adet mezar, höyüğün geç dönemlerdeki yerleşim karakteri açısından önem oluşturmaktadır. Ortaya çıkarılan Orta Çağ mezarları yön ve gömül biçimi bakımından diğer açmalarda bulunan mezarlara benzemektedir[126].

[124] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.103.
[125] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.104.
[126] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.104.

A6 Açması (H8-4): 5x5 m ölçülerindeki A6 açması 0.29 m aşağı seviyede yer almaktadır. 2.46 m derinliğe kadar çalışmalar devam ettirilmiş olup, su taşkınlarından dolayı oluşan çakıl birikintisi görülmüştür. Orta Çağ'a ait 4 mezar bulunmuş. Diğer buluntular ise açma da farklı seviyelerde yoğunlukla Yeni Asur Dönemi'ne ait bol miktarda seramik parçaları, mortar parçası, havaneli, çakmaktaşı kütlesi gibi buluntular bulunmuştur[127].

A7 Açması (H9-2): Sıfır koduna göre 0.30 m aşağı seviyede yer alan açmada çalışmalar 5.16 m derinlikte bitirilmiştir. A7 açmasındaki çakıl birikintisinin yoğun olması sebebiyle, 1.93 m derinlikten itibaren A, B ve C karelajlarında kazılara sondaj çalışması uygulanmış; 3.81 m de açmanın A ve B karelajlarının doğu kısmında tespit edilen iskeletlerinden ötürü cep açılıp çalışmalar genişletilmiştir. Açmada çakıl birikintisi bazı karejlarda süreklilik gösterirken bazı karelajlarda kesildiği tespit edilmiştir. Açmada kazıya başlanılan ilk seviyelerde bulgular Orta Çağ dönemine özgüdür ki bunlar özellikler mezarlardan oluşmaktadır. Seramik buluntuları 0.07 m'den 5.11 m derinliğe kadar, bazı karejlarda çakıl tabakasının içerisinde ele geçmiştir. Genel itibariyle açmada tabaklanma Orta Çağ ile başlayıp Yeni Asur olarak devam etmiştir. Az miktarda da olsa Tunç ve Kalkolitik dönemlerine ait buluntulara rastlanılmıştır. Tunç ve Kalkolitik bulguların büyük bir ihtimalle sel taşkınları sonrası buraya gelmiş olabileceği olasıdır[128].

A8 Açması (H11-1): Açma konum olarak höyüğün doğu kısmındadır. Sıfır koduna göre 0.88 m aşağı seviyede yer alan açmada çalışmalar 3.65 derinliğinde son verilmiştir. Açmanın kazıya başlanılan ilk seviyelerinden itibaren yoğun seramik bulguları veren yüzeyde, az sayıda da olsa, çakmaktaşı ve obsidyen yongaları ele geçmiştir. Açmanın 2.89 m derinliğinde A-1,2,3,4,5, B-1,2,3,4,5, C-1,2,3,4,5 karelajlarında açma ikiye bölünerek sondaj yöntemiyle çalışmalara devam edilmiştir. D, E karelajlarında 3.09 m'de kerpiç blokları ve sıralı taş dizileri belirlenmiştir. Gre Abdurrahman Höyüğün mimari dokusuna ait olan bu yapı kalıntıları, bir yapının bütünlüğü hakkında tam bilgi vermemektir. Anılan

[127] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.104.
[128] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.105.

kerpiç dokuların üzeri sera naylonu üzerine balçıkla sıvanarak korumaya alınmış ve daha sonraki kazılar için alt yapı hazırlanmıştır. Bu açmada da sel tahribatının izleri 3.18-3.65 m seviyelerinde belirlenmiştir. Ayrıca 2.89 m. derinlikte B-C;2 karelajlarında yangın izleri belirlenmiştir. Diğer açmalarda olduğu gibi A8 açmasında da Orta Çağ dönemine ait mezarların olduğu tespit edilmiştir. Höyüğün diğer buluntuları, yerleşimin kültürel evreleri konusunda önemli ipuçları sağlayan seramik parçalarından oluşmaktadır[129].

A9 Açması (I11-1): Höyüğün belirlenebilen en yüksek noktasından (0 noktası) 0.69 m de başlayan kazı çalışmaları 3.74 m. derinliğe kadar sürdürülmüş; taban korumaya alınarak gelecek kazı sezonlarında tekrar değerlendirilmek üzere kapatılmıştır. Bulguların yol göstericiliğinde, 1.95 m derinlikte açma batı duvarından 2.00 m; 2.15 m derinlikten sonra ise, doğu duvarında 3 m genişletilerek, kazı çalışmaları geniş bir alana yayılmıştır. 2.44 m derinlikten başlayıp A-B-C-D-E;3-4-5 karelajlarını kapsayan çakıl birikintisi, yerleşimdeki sel tahribatının alandaki kanıtı durumundadır. Açmanın ilk seviyelerinden itibaren farklı dönemlere ait çok sayıda kalıntı ve buluntular tespit edilmiştir. Daha çok Yeni Asur Dönemi'ne ait parçalarda olmak üzere çok sayıda seramik parçası, çakmaktaşı, taş objeler, taş aletler, midye kabuğu parçaları, ezgi taşları, havaneli parçaları, pişmiş toprak ağırşaklar bulunmuştur. Açmada Orta Çağ dönemine ait 21 adet mezar ortaya çıkarılmıştır. M2 ve M7 numaralı mezarlarda ölü armağanı olarak seramikler ve bronz küpe tespit edilmiştir[130].

A 10 Açması (J12-1): Sel taşkın izlerinden ötürü açmadaki kültürel tabaklanmanın belirlenmesinde problem yaratmıştır. Höyüğün en tepesinde yer alan A10 açmasında yoğun miktarda seramik parçaları ve 3.72 m derinliğinde belirlenen taş döşeli taban ile 3.63 m'de bir ocak ya da tandır kalıntısı saptanmıştır. Bu kalıntı açmanın diğer açmalardan farklı kültürel dokuya sahip olduğunu göstermiştir. Açmanın bir diğer farklı özelliği ise; 3.63 m derinlikte saptanan hocker tarzı bir iskelettir[131].

[129] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.106.
[130] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.106.
[131] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.106.

A11 Açması (H8-3): 0.73 m derinliğinde başlayan kazı çalışmaları 3.16 m derinliğinde sona ermiştir. Açmada Yeni Asur Dönemi olan çok sayıda seramik bulunmuştur. A, B, C, D, E-5,6,7 karelajlarında 1.08-1.70 m derinliklerinde çakıl birikintisi görülmüştür. Açma genelinde obsidyen ve çakmaktaşı parçaları ele geçmiştir[132].

A12 Açması (J12-2): A12 açması höyüğün etek kısmında açılmış olup, sıfır noktasına göre 3.04 m aşağı seviyede bulunmaktadır. 1 adet Orta Çağ'a ait mezar ortaya çıkarılmıştır. Açma genelinde yoğun olarak Yeni Asur Dönemi'ne ait seramik parçaları, obsidyen alet parçaları ve midye kabukları bulunmuştur.

A13 Açması (H11-2): Sıfır noktasına göre 1.68 m aşağı seviyede bulunan A13 açmasındaki kazı çalışmaları 3.58 m derinliğinde son erdirilmiş olup, gelecek kazı sezonlarında çalışmaların devamı planlanmıştır[133]. Çoğunlukla Orta Çağ mezarlarının olduğu açmada farklı derinliklerde 8 adet mezar ortaya çıkarılmıştır. Açmada kerpiç bloklar ve taş döşeli taban dokusundan oluşan duvar yapısı tespit edilmiştir. Açmada ortaya çıkarılan Orta Çağ mezarlarından dolayı tahribatın olduğu saptanmıştır.

A14 Açması (H7-4): Höyüğün tepesinde yer alan bir diğer açma olan A14; 11.92 m aşağısından 3.25 m. derinliğe kadar sürdürülmüştür. Açmada ilk seviyede tarım toprağında yoğun miktarda seramik parçaları, obsidyen alet parçaları ve yongalar ortaya çıkarılmıştır[134].

A15 Açması (J13-1): Höyüğün eteklerinde yer alan açmada kısa bir zaman çalışılmıştır 4.42 metrede çalışmalarına son verilen açmada obsidyen alet parçaları, çakmaktaşı ve farklı dönemlere ait seramik parçaları bulunmuştur[135].

[132] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.107.
[133] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.107.
[134] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.107.
[135] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.108.

2.1.2. Gre Abdurrahman Kazısı 2010 Sezonu

2010 yıl itibariyle höyükte kazı çalışmaları 2009 yılında açılan 15 açma dışında 19 açmada daha çalışılmıştır. Arazide 5x5 m'lik açmalarda bir önceki yılla benzer kültürel tabaklanma olduğu görülmüştür. Sel baskınların önemli bir rol oynadığı höyükte çalışılan alanlarda Orta Çağ ve Yeni Asur Dönemi'ne ait bulgular ortaya çıkarılmıştır. 2010 yılında yapılan çalışmalarda Gre Abdurrahman Höyüğün bir tarımsal koloni merkezi olarak yerleşim gördüğü kanısını güçlendirmiştir[136].

Höyükteki mimari doku, Dicle Vadisi ve Demir Çağı yerleşimlerin genel özelliği olan kerpiç yapılardan oluşmaktadır. Bunun yanı sıra, höyükte ayrıca az miktarda da olsa taş yapıların varlığı tespit edilmiştir **(Res.5).** Yapılaşmanın höyük genelinde olmadığı; sel baskınları sonucu yıkıma uğradığı açıkça görülmektedir. Mimarisinde savunma maksatlı bir yapılaşmanın görülmediği tespit edilmiştir. Bu da Dicle Vadisinin Asur işgalinden sonra yerleşim görmüş olma olasılığını güçlendirmektedir. Bu özelliğinden dolayı Gre Abdurrahman Höyüğü tarımsal bir merkez[137] tezini hem kerpiç yapılarından hem de açmaların genelinde ortaya çıkarılan; seramik parçalarından, ezgi taşlarından, pişmiş toprak ve taş boncuklarından desteklemek mümkündür[138].

2010 yılında açma özelinde buluntu ve çalışmaları incelemek gerekirse; çalışmalar daha çok güney ve doğu tarafında devem ettirilmiştir. A16-A17-A20-A21-A24-A25-A26-A27 ile A30 açmalarında ortaya çıkarılan bulgular nezdinde bölgenin kültürel özelliklerini yansıttığı görülmüştür. A16 açmasında geçici işçi barınakları ve Orta Çağ mezarlarının olmasından ötürü tahribatın olduğu, ancak 2.63 metreden itibaren Asur dönemine ait seramik parçaları bulunmuştur. Açmada mimari kalıntı olarak kerpiçler belirlenmiştir. Açmada birbirine benzer özellikler taşıyan 6 adet mezar bulunmuştur. Höyüğün doğusunda yer alan A16 açmasının yanında A17 açmasında açılmıştır. A17 açmasında

[136] Vecihi Özkaya, Aytaç Coşkun, Feridun S. Şahin, "Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı", **33. Kazı Sonuçları Toplantısı I. Cilt,** Malatya, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 23-28 Mayıs 2010, s.303.
[137] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman; Tarımsal Koloni Merkezi**, s.96.
[138] Özkaya, Coşkun, Şahin, **Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı,** s.304.

kerpiçten yapılmış yapı kalıntısı ortaya çıkarılmıştır (Y2)[139]. 3.59-3.66 m. derinliklerinde ikinci bir kullanımda olan kerpiç yapı tespit edilmiş olup, mil yuvası için kullanılan yivli taş blok parçaları bulunmuştur. Açmada 11 adet Orta Çağ dönemine ait mezar çıkartılmıştır. Aynı doğrultuda yer alan A20 ve A21 açmaları da benzer özellikle 5 adet mezar bulunmuştur. Açmalarda yoğun olarak Yeni Asur Dönemi'ne ait seramik parçalarının bulunması bu dönem yapılanmasına işaret etse de Orta Çağ kalıntıları bu dokuyu fazlasıyla tahrip etmiştir[140].

A25 açmasındaki çalışmalar sonucu A20, A21, A17 ve A27 açmalarına benzer buluntular ortaya çıkarılmıştır. A21 açmasında yer alan mimari dokunun izleri bu açmada da sürdürülmüştür. Açmada 2 adet Orta Çağ'a ait mezar ortaya çıkarılmıştır. Arazinin eğiminin başladığı doğu eteklerinden yerleşmenin tabanın daha alt seviyelerinde olup olmadığını tespit etmek için açılan A26 açmasında çalışmalar yürütülmüş; ancak herhangi bir ize rastlanmamıştır. A27 açmasında mimari doku ile A21 açmasında bulunan yapıyla bağlantısı ortaya çıkarılmıştır. Çalışmalar 4.69 m. derinliğine kadar sürdürülmüştür. Höyüğün doğu kısmında yer alan diğer bir açma olan A30 açmasında çalışmalar yürütülmüştür. Açmada yakın döneme ait çöp çukuru olarak kullanılmış kalıntılar tespit edilmiştir. Eteklerde yer alan açmada erozyon sonucu gelmiş olma ihtimali yüksek olan seramik parçaları bulunmuştur[141].

Höyüğün güney kesiminde A18-A19-A22-A23-A28-A29-A31-A32-A33 ve A34 açmalarında yürütülen kazı çalışmaları sonucunda elde edilen verilerin doğu kesimiyle benzer kültürel sonuçlar vermiştir. A18 açmasında 4.75 m. derinliğine kadar devam eden çalışmalar sonucunda Orta Çağa ait 3 adet mezar tespit edilmiştir. Açmada yakın dönem tahribatın izleri görülmektedir[142]. Açmada 2.95 m. seviyesinde çakıl tabakası ortaya çıkarılmıştır. Sel baskınlarının sonucunda oluşan bu çakıl birikintiye rağmen Yeni Asur Dönemi'ne ait seramik parçaları da bulunmuştur. Hemen yanında çalışılan A19 açması

[139] Özkaya, Coşkun, Şahin, **Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı,** s.296.
[140] Özkaya, Coşkun, Şahin, **Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı,** s.297.
[141] Özkaya, Coşkun, Şahin, **Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı,** s.298.
[142] Özkaya, Coşkun, Şahin, **Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı,** s.298.

diğer açmalarda aynı buluntu çeşitliliğiyle ön plana çıkmıştır. Yeni Asur Dönemi'ne ait yerel seramik parçaları, çakmaktaşı parçaları, obsidyen alet parçaları, hayvan dişi, boncuk gibi buluntular ortaya çıkarılmıştır. Açmada 7 adet mezar bulunmuştur. A19 açması yine bulgu zenginliğini açmada bulanan mezarların birinde (M2) matara tipi bir kap ölü hediyesinden kanıtlamıştır[143]. A19 açmasında bazı kısımlarda yangın izlerine rastlanmıştır. Sel baskınları sonucu oluşan çakıl birikintileri görülmüştür. 2.98 m. derinliğinde çalışmalara son verilmiştir.

A22 açmasında devam ettirilen çalışmalar 4.07 derinliğinde bitirilmiştir. 0.72-2.39 m. seviyeleri arasında ara ara devam eden çakıl birikintileri gözlemlenmiştir. Sel baskınları sonucu gelme olasılığı yüksek olan buluntular A22 açmasında ortaya çıkarılmıştır. Midye kabukları, çakmaktaşı aletleri, seramik parçalarının yanı sıra bulunan bir çocuk mezarında ölü armağanı olarak 70 adet bocuk bulunmuştur. Ayrıca 1.75 m derinliğinde 1 adet küpe de bulunmuştur. Çalışmaların devam ettirildiği A23 açmasında yine yakın döneme ait tahribatın izleri görülmektedir. Bulgular ışığında Yeni Asur Dönemi'ne ait çok sayıda seramik parçaların bulunması önem teşkil etmektedir. Yangın izlerinin de bu açmada görülmesine rağmen 4 adet mezar ortaya çıkarılmıştır. Bu mezarlardan M1'de 1 adet küpe ve boncuk ölü hediyesi tespit edilmiştir. Açmada sel baskınları 0.50 m. ile 2.34 m. seviyeleri arasında devam etmiştir. Bu sel baskınların izleri A28 ve A29 açmalarında da belirgin olarak ortaya çıkarılmıştır[144]. Höyüğün güney kısmının sel baskınlarının izlerini fazlasıyla görüldüğü alan olmuştur ki A31, A32, A33, A34 açmalarında söz konusu durum devam etmiştir. A31 açmasının devamında açılan A32 açmasında ortaya çıkarılan farklı dönemlere ait seramik parçaları bu sel baskınlarını destekler niteliktedir. Ayrıca 2010 yılında yürütülen çalışmalar sonucu; geç dönemde açılan mezarlar, çöp çukurları ve tarım nedeniyle kullanılan sulamalardan dolayı tahribatların izleri belirlenmiştir[145].

[143] Özkaya, Coşkun, Şahin, **Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı,** s.299.
[144] Özkaya, Coşkun, Şahin, **Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı,** s.300.
[145] Özkaya, Coşkun, Şahin, **Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı,** s.300.

2.1.3. Gre Abdurrahman Kazısı 2011 Sezonu

Gre Abdurrahman höyüğündeki 2011 yılı arkeolojik kazıları 5x5 m ölçülerinde 19 açmada gerçekleştirilmiştir[146]; 850 metrekarelik bir kısmında çalışmalar devam ettirilmiştir **(Res. 2).** Höyükte su taşkınların izleri ve bunlarla bağlantılı çakıl birikintileri tespit edilmiştir. Gre Abdurrahman höyüğünün geç dönemlerde bir mezarlık olarak kullanılması su taşkınlarından sonra ikinci bir tahribatın oluşmasına neden olmuştur. Yapılan çalışmalarda ele geçen bulgularda genel olarak Yeni Asur Dönemi seramiğin olmasının yanı sıra farklı buluntular da tespit edilmiştir. Ancak çakıl birikintisi ve mezarlardan dolayı arazinin tam olarak stratigrafisi tespit edilememiştir [147].

2011 yılında açılan A35 açmasında 2.24 m. derinliğine kadar devam ettirilmiş çalışmalarda 3 adet Orta Çağ'a ait mezar ve Yeni Asur tipolojisine ait seramik parçaları bulunmuştur[148]. Sel baskın izlerini ve bu baskınları önlemek için yapılan destek sütunun ortaya çıkarıldığı A36 açmasında 2.66 m. seviyesine kadar devam edilmiştir. A36 açmasında 12 adet mezar bulunmasına rağmen hiçbirinde ölü hediyesine rastlanılmamıştır. Höyüğün kuzey eğiminde açılan A37 açmasında buluntuların çoğunlukla Orta Çağ ve yakın döneme ait olduğu gözlemlenmiştir. Höyüğün genel özelliği olan Yeni Asur Dönemi seramik parçaları da bu açmada devam etmiştir.

Alanın stratigrafisini anlamak için kuzey eteklerinde açılan A38 açmasında ölü armağanı içeren mezarlar ortaya çıkarılmıştır. Bunlardan 1.74 m. derinlikte belirlenen ilk mezarda (M2), iskeletin el ve ayak kısımlarında boncuklar, 2.25 m.'de açığa çıkarılan ikincide (M7) üç adet metal bilezik, yüzük, sapan taşı, midye kabuğu ve boncuk, 2.76 m.'de ortaya çıkarılan üçüncü mezarda (M9) dört adet metal yüzük bulunmuştur. Diğer yandan çalışmaların devam ettirildiği ve sel baskınlarının sebebiyle tahrip olmuş[149] A39 ve A40 açmalarında Yeni Asur Dönemi'ne ait seramikler ve Orta Çağ mezarları da

[146] Vecihi Özkaya, **Gre Abdurrahman 2011 Yılı Bilimsel Raporu,** (Yayınlanmamış Kazı Raporu), s.3
[147] Özkaya, **Gre Abdurrahman 2011 Yılı Bilimsel Raporu,** s.3.
[148] Özkaya, **Gre Abdurrahman 2011 Yılı Bilimsel Raporu,** s.4.
[149] Özkaya, **Gre Abdurrahman 2011 Yılı Bilimsel Raporu,** s.5.

saptanmıştır. Höyüğün kuzey üst kısımda yer alan A41 açmasında Yeni Asur Dönemi'ni vurgulayıcı seramik parçaları tespit edilmiştir. Kuzey üst kesimde yer alan diğer iki açma A42 ve A43 açmasında benzer özellikte buluntular ve sel baskınları sonucu oluşan çakıl birikintileri gözlemlenmiştir.

Höyüğün kuzey alt eteklerinde eğimin başladığı noktada yer alan A44 açmasındaki kazı çalışmalarına 0 noktasına göre 3.55 m.de başlanmış olup 3.59 m derinliğe kadar devam ettirilmiştir. Açma genelinde pek fazla bulguya rastlanmazken höyüğünün genel karakteristiği olan seramik parçaları ortaya çıkarılmıştır[150]. Açmada çok olmamakla birlikte erken dönemleri ilgilendiren buluntuların görülmesi, höyükteki erken yerleşimin alanın eteklerine kadar yaygınlığını göstermekle birlikte, erozyon sonucu sürüklenmiş de olabileceklerini düşündürmektedir. Höyüğün kuzey alt kısmında yer alan A45, A46 ve A47 açmasında çalışmalar sonucu elde edilen seramikler, diğer açmalarda olduğu gibi Yeni Asur Dönemi'ne aitlikleriyle, höyüğün kültürel dokusu hakkındaki gözlemleri doğrulamıştır. 3.11 m. derinlikte sonlandırılan A48 açmasındaki çalışmalarda seramik parçaları ve E1 karelajında çakmaktaşı kütlesi bulunmuştur[151] **(Res.3-4).**

[150] Özkaya, **Gre Abdurrahman 2011 Yılı Bilimsel Raporu,** s.6.
[151] Özkaya, **Gre Abdurrahman 2011 Yılı Bilimsel Raporu,** s.8.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

GRE ABDURRAHMAN KAZISI SERAMİKLERİN TANIMLANMASI VE TARİHLENMESİ

3.1. Yeni Asur Seramiği

Güneydoğu Anadolu Bölgesi stratejik konumu açısından önemli bir yere sahiptir. Bölgenin hem tarım hem de doğal kaynakları bakımından zengin oluşu her dönem buranın tercih edilmesinin ilk sebeplerindedir. Bölgenin ticaret geçiş noktası olması, su kaynakların bol oluşu ve tarıma elverişli alanların olması nedeniyle Asur da burada hakimiyet kurmuştur. Ekonomik gelişmeler siyasi ve günlük yaşamı belirlemede etkin rol oynadığı için Asur Devleti bu bölgeye ayrı bir önem vermiştir. Dicle nehri boyunca Güneydoğu Anadolu Bölgesinden Zağros Dağları'na, Kalhu ve Ninive'ye kadar uzanan bir hatta Asur kralları bu geçiş yollarına sahip olmuşlardır. Asur krallarından III. Salmanasar'dan Asurbanipal'e kadar çoğu kral bu bölgede üstünlük sağlayıp ticari kolonilerini kurmuşlardır[152]. Bu ilişkiler sonucunda sosyal yaşamda da kullanılan eşyaların, seramiklerin çeşitliğinin olması bu tezi desteklemektedir.

Yeni Asur Dönemi'nin Dicle ve Fırat nehirleri boyunca bir yayılım gösterdiğini bu bölgede yapılan çalışmalar sonucu elde edilen seramiklerden bir bütünlük sağladığı görülmektedir. Bu bölgedeki merkezler Üçtepe, Aşağı Salat, Gre Dimse, Hakemi Use, Gre Abdurrahman, Sultan Tepe, Kavuşan Höyük, Hirbemerdon gibi yerledir. Bu yerleşim

[152] Akarcan Güngör, **"Eski ve Yeni Dönem Arkeolojik Araştırmalar ve Yazılı Kaynaklar Işığında Sultan Tepe Höyüğü 'nün Olası Kültürel Tarihi'',** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Batman 2018) s.149.

yerleri Bereketli Hilal içerisinde yer almasıyla da sadece Yeni Asur değil Eski Asur Dönemi'nden beri tercih edilen merkezlerdir[153].

Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki Yeni Asur Dönemi seramiklerin Geç Tunç ve Erken Demir Çağ örnekleriyle bir karışım olduğu gözlemlenmiştir[154]. Seramik türlerinde renk skalası devetüyü, kahverengi tonları, açık yeşil ve pembe tonlarıdır. Astarları kahverengi ve kremdir. Katkı maddelerinden çoğunlukla taşçık, bitki katkılı ve kum kullanılmıştır. Yeni Asur Dönemi seramiklerin seri üretimi olduğu çark yapımından anlaşılmaktadır. Pek nadir el yapımı örnekleri bulunmaktadır.

Yeni Asur Dönemi seramik tiplerinde basit ağız kenarlı, omurgalı, keskin karınlı, keskin omuzlu ve eğik gövdeli yaygın olduğu görülmektedir[155]. Seramiklerde ağız kenarları şeritli ve dışa dönük formların yaygınlığı göze çarpmaktadır. Yeni Asur seramiğiyle özdeşleşen memecik dipli seramiklerin varlığı dönemi tanımlamaya yardımcı olan ilk unsular arasındadır.

Yeni Asur Dönem seramiği Dicle vadisi üzerinde geniş yayımlı kazılar sonucu belirgin olarak ortaya çıkmıştır[156]. Bu bölge kapsamındaki Yeni Asur seramiğini, Üçtepe'de olduğu gibi genel olarak iki grup halinde değerlendirmek olasıdır. İlk grup Asur Tipleri, diğer grup ise Orta ve Yeni Asur Yerel seramiktir[157]. Üçtepe kazısındaki Asur tiplerine bakıldığında gerek yapım tekniği gerekse formları bakımından ayrılmaktadır. Kazılarda çıkarılan seramiklerin hepsi çark yapımı olup, kum, taşçık, bitki ve kireç katkılı olduğu tespit edilmiştir. Hamur ve yüzey renklerinin kahverengi, kırmızımsı sarı olduğu

---

[153] Nilgün Coşkun**, "Güneydoğu Anadolu Bölgesi Orta Demir Çağ Çanak ve Çömlek Kültür Bölgeleri: Gelişimleri, Sınırları, Çanak Çömlek Grupları ve İlişkileri Çerçevesinde Değerlendirilmesi",** (Doktora Tezi Yayınlanmamış, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Van 2013) s. 172-173.

[154] Aklan, **''Aşağı Salat Höyüğü Yeni Asur Dönemi Yerleşimi''** s.59.

[155]Nilgün Coşkun, "Mardin Müzesinden Bir Grup Yeni Asur Çanak Çömleği", **Olba XXII,** 2014, s.16-25.

[156] Güngör, **"Eski ve Yeni Dönem Arkeolojik Araştırmalar ve Yazılı Kaynaklar Işığında Sultan Tepe Höyüğü 'nün Olası Kültürel Tarihi",** s.150.

[157] Elif Baştürk, "Assur Devletinin Yukarı Dicle Vadisi Yayılımı ve Politik Uygulamaları", **Güney Doğu Anadolu Araştırmaları Sempozyumu,** (Ed.) Deniz Burcu Erciyas, Ege Yayınları, İstanbul 2009, s.145.

ve astarlı oldukları bilinmektedir. Çanaklar dışa kalınlaştırılmış, kaide parçalarında düz ve düğme dipli tipler mevcuttur ki; bu form Güneydoğu Anadolu Bölgesinde yaygın olarak kullanılmaktadır[158]. Çömlek ağız kenarları hafif dışa eğik, gövdeleri oval, ve ağız birleşimleri keskin olup dibi meme ucu şeklindedir[159]. Vazo parçaların genel olarak boyunlu ve ağız kenar olduğu düz dip ya da düğme dipli seramiklerdir[160].

Daha çok Üçtepe örnekleriyle temsil edilen diğer bir tip olan Orta ve Yeni Asur seramiği repertuarında çömlek, depo kapları, vazolar, çanaklar ve şişeler bulunmaktadır. Hamur renklerinin pembe, açık kırmızı ve kahverengi tonlarda olduğu tespit edilmiştir. Seramik örneklerinde bezeme olmadığı ve saman katkısı fazla kullanıldığı belirtilmiştir. Biçimsel açıdan ağırlıklı olarak dışa taşkın ağız kenarı, oval gövdeli[161] seramikler baz alınarak Yeni Asur seramiğinin genel hatlarının belirlenmesinde önemli rol oynamaktadır.

Bu bağlamda elde edilen seramikler sonucu Yukarı Dicle Havzası'nda Yeni Asur tabakaların tarihi MÖ 8.-7. yüzyıllara dayandırılmaktadır[162]. Dicle Vadisindeki bu tabaklanma merkezleri Ziyaret Tepe L4b tabakası, Kenantepe, Hakemi Use, Kavuşan Höyük, Hirbemerdon IVB ve Salat Tepe çukur evleridir[163]. Yukarıda açıklanmış olan Yeni Asur seramiğinin hem bölge özelinde hem de Gre Abdurrahman Höyüğü'nde benzer örneklerinin yer aldığı belirlenmiştir.

---

[158] Güngör, **"Eski ve Yeni Dönem Arkeolojik Araştırmalar ve Yazılı Kaynaklar Işığında Sultan Tepe Höyüğü 'nün Olası Kültürel Tarihi",** s.153.

[159] Süleyman Yücel Şenyurt**, "MÖ 3. Binde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Metalik Seramik ve Bu Seramiğin Anadolu'daki Yayılışı'',** (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara 1995), s.44.

[160] Tuba Ökse, "Ilısu Baraj İnşaat Sahasına Rastlayan Dicle Vadisinin Tunç ve Demir Çağlar'ındaki Yerleşim Sistemleri ve Kültür Tarihi", **Tüba-AR**, Sayı 12, 2009, s.31.

[161] Kemalettin Köroğlu, "Demir Çağı'nda Yukarı Dicle Bölgesi", **Anadolu Araştırmaları XVI,** Sayı 16, İstanbul 2002, Res.14, s.475.

[162] Güngör, **"Eski ve Yeni Dönem Arkeolojik Araştırmalar ve Yazılı Kaynaklar Işığında Sultan Tepe Höyüğü 'nün Olası Kültürel Tarihi",** s.154.

[163] Güngör, **"Eski ve Yeni Dönem Arkeolojik Araştırmalar ve Yazılı Kaynaklar Işığında Sultan Tepe Höyüğü 'nün Olası Kültürel Tarihi",** s.154.

3.2. Gre Abdurrahman Kazısı Seramik Buluntuları

Bu çalışmada Gre Abdurrahman Höyüğünde 2009, 2010, 2011 yıllarında ortaya çıkarılan seramik bulgular değerlendirmeye alınmıştır. Seramik grupların bütün parçaları katkı maddeleri, pişirilme dereceleri, hamur renkleri ve yapım teknikleri bakımından incelenmiştir; form açısından Güneydoğu Anadolu Bölgesi, Kuzey Suriye ve Kuzey Irak'ta yapılan kazılar sonucunda ortaya çıkarılan seramik benzerleriyle karşılaştırma yapılmıştır.

Gre Abdurrahman kazısında çıkarılan seramikler, hamur renkleri açısından değerlendirildiklerinde, Yeni Asur seramiğinin tipik özelliklerini yansıttıkları görülür. Yeni Asur seramiğinin genel itibariyle renk kataloğunu kahverengi tonları, devetüyü, açık kırmızı, beyaz, pembe tonları oluşturmaktadır[164]. Gre Abdurrahman özelinde açık kahve hamur baskın renk olarak karşımıza çıkmaktadır. (7,5 YR 7/3-7/4-7/5, 7/6, 5 YR 7/6, 10 YR 8) Bağlantılı olarak kahverengi ve tonların (2,5 YR 8/2, 7,5 YR 7/4, 10 YR 5/4-8/4) en büyük grubu oluşturmaktadır[165]. Benzerleri Üçtepe[166], Kavuşan Höyük[167], Aşağı Salat[168], Hirbemerdon[169], Hakemi Use[170], Sultan Tepe[171] gibi bazı merkezlerde ele geçmiştir. Bunların dışında, az sayıda da olsa, pembemsi (5 YR 8/4) ve beyazımsı renge sahip **(Kat. No. 77)** (2,5 YR 8/2, 7,5 YR 8/2, 10 YR 8/1) hamurlu örneklerin de varlığı söz konusudur **(Kat. No. 10-16-20-23)**. Sınırlı sayıda da olsa örnek tespit edilen

[164] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.118.
[165] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.118, Özkaya, Coşkun, Şahin, **Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı,** s.306, Özkaya, **Abdurrahman 2011 Yılı Bilimsel Raporu,** s.15.
[166] Kemalettin Köroğlu, "**Yeni Kazı ve Yüzey Bulguları Işığında Diyarbakır/Üçtepe ve Çevresinin Yeni Assur Dönemi Tarihi Coğrafyası"**, (Doktora Tezi Basılmamış, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 1993), Res. 38:5-10.
[167] Gülriz Kozbe, "Kavuşan Höyük 2005 Yılı Kazısı", **28. Kazı Sonuçları Toplantısı I. Cilt**, Çanakkale, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı 29 Mayıs-2 Haziran 2006, s.585.
[168] Aklan, **''Aşağı Salat Höyüğü Yeni Asur Dönemi Yerleşimi''** s.61.
[169] Guido Guarducci**, Facing an Empire: Hirbemerdon Tepe and the Upper Tigris Region During the Early Iron Age and Neo-Assyrian Period.** Gorgias Press, United States of America 2011 s. 23.
[170] Halil Tekin, "Ilısu Projesi Seramikli Neolitik Yerleşmeleri Yüzey Araştırması", **Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Ankara 2009, s.279.
[171] Güngör, **"Eski ve Yeni Dönem Arkeolojik Araştırmalar ve Yazılı Kaynaklar Işığında Sultan Tepe Höyüğü 'nün Olası Kültürel Tarihi",** s.155.

pembemsi gri (7,5 YR 7/2) tonlardaki höyük bulguları **(Kat. No. 9-19-24),** benzerlerini Ziyaret Tepe[172], Hirbemerdon[173] ve Gırnavaz[174] bulguları arasında bulur. Sınır sayıda örnekte temsil edilen kırmızımsı sarı (5 YR 7/6) renkli olanların **(Kat. No. 28-36)** yakın koşutlarını, Aşağı Salat, Üçtepe, Ziyaret Tepe, Kuzey Irak'ta bulunan Khirbet Khatuniyeh, Khirbet Qasrij ve Nimrud'ta bulmak mümkündür[175].

Seramiklerde önemli bir değerlendirmede yapım aşamasında kullanılan katkı maddeleri konusudur. Gre Abdurrahman seramikleri bu açıdan değerlendirildiklerinde, hamurlarda tespit edilen katkı maddeleri dönemin üretim özellikleriyle paralellikler yansıtmaktadır ki katkı maddeleri arasında mika, kum, taşçık, saman, kireç başta gelmektedir. İlk sezon kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan seramik bulgularında kireç, mika, saman ve taşçık kullanılmıştır. **(Kat.No.2-3-6-11-13-14-17-18-21).** Çok az örnekte ise taşçık katkı maddesi gözlemlenmiştir **(Kat.No.15-28)**[176]. Kazıların devamında elde edilen bulgularda da benzeri özelliklerine sahip bulgular saptanmıştır ki bunlarda ağırlığı mika, saman katkı maddeleri içerenler oluşturur. Diğer buluntu kümesinde olduğu gibi bazen tek bazen ise ikili ve üçlü karışımlarla kullanıldığı gözlenmektedir. Örneğin sayısal olarak az olsa da mevcuttur[177] **(Kat.No.31-51-53-54).**

Höyüğün farklı alanlarında ve farklı derinliklerinde bulunan seramiklerin ortak özellikleri göstermesi, yerleşimin kültürel dokusunun algılanmasında önemli ipuçları sağlamıştır. Bu bağlamda, höyüğün farklı alanlarında yoğunlaşan 2011 çalışmalarında elde edilen seramik bulguları da bu belirlemi doğrulamaktadır. Belirgin yapısal özelliklere sahip örnekler üzerinde yapılan değerlendirmeler sonucu ürünlerin hamurunda ağırlıklı mika tespit edilmiştir. Yeni Asur Dönemi genel karakteristik özelliği olan taşçık varlığı

---

[172] Matney, **"Ziyaret Tepe'de Yüzey Araştırması ve Yüzeyaltı Taraması Diyarbakır İli",** s.298.
[173] Guarducci**, Facing an Empire: Hirbemerdon Tepe and the Upper Tigris Region During the Early Iron Age and Neo-Assyrian Period.** s. 23.
[174] Süleyman Yücel Şenyurt, "Girnavaz Kazıları Işığında Geç Assur Devri Düğme Dipli Vazoları", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,** XXXII, Ankara 1988, s.281-191.
[175] Aklan, **''Aşağı Salat Höyüğü Yeni Asur Dönemi Yerleşimi''** s.64.
[176] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.101-118.
[177] Özkaya, Coşkun, Şahin, **Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı,** s.295-313.

ise sınırlı sayıda örnekte belirlenmiştir **(Kat.No.70-75-79-85).** Taşçık içeren hamurlarda olduğu gibi kireç kullanımı da son derece az sayıdaki ürün örneğinde ortaya konabilmiştir **(Kat.No.67-70-75-86-91)**[178].

Zaman, doğa ve insan tahribatı nedeniyle iyi korunamamış olsa da höyüğün kültürel dokusu kalıntılardan hareketle belirlenebilmekte ve bulguların karakteri ayırt edilebilmektedir. Seramiklerin hamur yapılarında algılanan kültürel aitlik, nispeten iyi korunmuş yüzeye sahip bulgularda da kendini göstermektedir. Çalışma kapsamına alınmış sınırlı örnekler arasında yüzeylerinin özenle perdahlanmış **(Kat.No.5-8-12-13-22-39-81-86)** ve yakın benzerleri Aşağı Salat[179], Sultan Tepe[180], Ziyaret Tepe gibi merkezlerde bulunmaktadır.

Güneydoğu Anadolu Bölgesinde son yıllarda çeşitli sebeplerle yapılan baraj kazılarında birçok merkezde yerel ve ithal ürünler birlikte bulunmuştur. Yeni Asur seramiğinin yoğun olduğu merkezlerde ürünlerin hamur, pişirme tekniği, yüzey işlemleri gibi birçok konuda ortak yerel üretim anlayışına sahip oldukları gözlenmektedir. Ortak yerel değerler arasında, iyi ve orta derecede fırınlanmış **(Kat.No.31-66-73-75-79)** ürünlerin yoğunluklu çark üretimi olduklarını; ancak az sayıda da olsa el yapımı örneklerin de olduğunu bilinmektedir **(Kat.No.22-88).**

Hamur yapıları, üretim teknikleri, yüzey işlemleri açısından bulgular değerlendirildiğinde, Gre Abdurrahman ürünlerinin bölgedeki diğer Yeni Asur merkezlerindeki örnekleriyle yapısal benzerlik gösterdiği açık bir şekilde anlaşılmaktadır. Aynı durum ürünlerin biçimsel yapılarında da ortaya konabilmektedir. Bütün kazı dönemlerinde elde edilen bulgular arasında değerlendirmeye alınan örnekler **(Res.7-17**; **Lev. III-XXVII)** biçimsel özellikleri açısından değerlendirildiklerinde, ilk grubu içe dönek ağız kenarlılar; dışa dönük ağız kenarlılar ve basit omurgalı ağız kenarlılar oluşturur

[178] Özkaya, **Abdurrahman 2011 Yılı Bilimsel Raporu,** s.13.
[179] Aklan, **''Aşağı Salat Höyüğü Yeni Asur Dönemi Yerleşimi''** s.68.
[180] Güngör, **"Eski ve Yeni Dönem Arkeolojik Araştırmalar ve Yazılı Kaynaklar Işığında Sultan Tepe Höyüğü 'nün Olası Kültürel Tarihi",** s.152.

(**Lev. III-IV-V)**. Gre Abdurrahman'ın bu yapısal özelliğe sahip ürünlerin benzerlerini Sultan Tepe, Ziyaret Tepe ve Aşağı Salat gibi yerleşimlerde de bulunmaktadır[181].

Basit ağız kenarlı, dar ağızlı, dışa doğru çekişli bir yapıya sahip höyük ürünleri Yeni Asur geleneğinin bilinen uygulamalarından olup, höyüğün bu özelliklere sahip ürünleri **(Lev. VI-VII)**, yaygın kullanıldığı anlaşılan Sultan Tepe[182], Tell Ahmar[183] gibi merkezlerdekilerle benzerlik göstermektedir.

Dar ağızlı, dik boyunlu ve dışa yönelik kalınlaştırılmış ağız kenarlı Gre Abdurrahman seramiklerinin benzerleri **(Lev. VIII-XII, XIX-XXII),** dönemin ortak bir karakteristiği olarak Kavuşan Höyük[184], Sultan Tepe[185], Üçtepe, Tell Ahmar, Talavaş Tepe, Hirbemerdon Tepe, Gre Dimse gibi çağdaş yerleşimlerde tespit edilmiştir[186].

Diğer bir özgün yapısal özellik olan dışa çekik ağız kenarlı, geniş boyunlu, uzun gövdeli ve ağız kenarı altında yivler ile bant bezemeler içeren örneklerin **(Lev. XIII-XIV-XI-XVI-XVII-XVIII)** geleneksel Yeni Asur ürünlerin benzerleri Nineveh, Khirbet, Khatuniye, Kar-Tukulti-Ninurta, Tell Abu Dhahir'de[187] ve Aşağı Salat Höyüğünde ele geçmiştir[188]. Sınırlı sayıda da olsa, dışa taşkın geniş ağız kenarlı yuvarlak taban; basık

---

[181] Aklan, **''Aşağı Salat Höyüğü Yeni Asur Dönemi Yerleşimi''** s.72.

[182] Güngör, **"Eski ve Yeni Dönem Arkeolojik Araştırmalar ve Yazılı Kaynaklar Işığında Sultan Tepe Höyüğü 'nün Olası Kültürel Tarihi",** s.157.

[183]Andrew Jamieson "Neo-Assyrian Pottery from Tell Ahmar"**, İron Age Pottery: in Northern Mesopotamia, Northern Syria and South-Eastern Anatolia,** Ed. Arnulf Hausleiter and Andrzej Reiche, Altertumskunde des Vorderen Orients, Archaologische Studien zur Kultur und Geschichte der Alten Orients, Ugarit-Verlag, Münster 1993, s.287-308.

[184] Gülriz Kozbe, "Kavuşan Höyük 2005 Yılı Kazısı", **28. Kazı Sonuçları Toplantısı**, s.573-588.

[185] Güngör, **"Eski ve Yeni Dönem Arkeolojik Araştırmalar ve Yazılı Kaynaklar Işığında Sultan Tepe Höyüğü 'nün Olası Kültürel Tarihi",** s.158.

[186] Aklan, **''Aşağı Salat Höyüğü Yeni Asur Dönemi Yerleşimi''** s.75.

[187] Stephen Lumsden, "Neo-Assyrian pottery from Nineveh. In Hausleiter", **İron Age pottery in Northern Mesopotamia, Northern Syria and South-Eastern Anatolia,** Ed. Arnulf Hausleiter, Andrezj Reiche, Münster, Ugarit-Verlag 1999, Fig. 7:39, Anthony Green, "The Ninevite countryside, pots and places of the Eski-Mosul region in the Neo Assyrian and Post assyrian periods". **İron Age pottery in Northern Mesopotamia, Northern Syria and South-Eastern Anatolia,** Ed. Arnulf Hausleiter, Andrezj Reiche, Münster, Ugarit-Verlag 1999, Fig.5:4, Claudia Schmidt, "Die keramik der areale a-f in Kar-Tukulti-Ninurta", **İron Age pottery in Northern Mesopotamia, Northern Syria and South-Eastern Anatolia,** Ed. Arnulf Hausleiter, Andrezj Reiche, Münster, Ugarit-Verlag 1999, Abb.20.

[188] Aklan, **''Aşağı Salat Höyüğü Yeni Asur Dönemi Yerleşimi''** s.82.

yarı küresel gövde; vurgulanmış omuz boyun geçişli örnekleri Gre Abdurrahman kazısında da bulunmaktadır **(Kat. No. 90)**. Aşağı Salat, Kavuşan Höyük bulgularıyla benzer özelliklere sahiptirler[189].

Ağız çapları açısından incelendiklerinde, ortak özellikler gösteren bir çoğunluğun 8 cm ile 30 cm arasında ağız çapına sahip oldukları görülür (**Lev. III-XXI).** Höyüğün farklı alanlarında ve derinliklerinde saptanmış diğer grubun ağız çapları ise 10 cm ile 33 cm arasında değişmektedir **(Lev. III-XXIII).** Aynı yapısal özelliklere sahip diğer bir grubun ağız çapları ise 35 cm ile 8 cm arasında değişkenlik göstermektedir **(Lev. III-XXIII).** Bu ölçüler esas alındığında, höyükte ortaya çıkarılan ve ortak üretim özelliklerine sahip seramik ürünlerinin ortalama ağız çapları 10-30 cm arasında değişmekte ve ağırlıklı olarak gündelik gereksinimleri karşılamaya yönelik üretim yapıldığı anlaşılmaktadır.

Hamur, teknik, yüzey uygulamaları, çeşitli biçimsel özelliklerin belirlenmesine yönelik değerlendirmelerin yanı sıra, diğer çağdaş yerleşimlerle karşılaştırma ve bağlantılı olarak tanımlama imkânı verdiği için, höyük seramikleri kaide yapıları açısından da tasnif edilmiş ve incelenmiştir. Belirgin yapısal özelliklere sahip örnekler[190] üzerinde yapılan değerlendirmeler sonucunda, dönemin tipik uygulama örneklerinden olan sivri ve yuvarlak tabanlı olanların yoğun oldukları tespit edilmiştir **(Lev. XXIV-XXVI)**. Bu seramiklerin benzerlerine Aşağı Salat, Kar-Tukulti-Ninurta, Khirbet Karhasan, Tell Rad Shagrah gibi merkezlerde de rastlamaktayız[191].

Çok fazla temsil edilmese de memecik dip olarak tanımlanan kaide uygulama örneklerine **(Kat.No.83)** Gre Abdurrahman'da da tanık olunmaktadır. Yeni Asur Dönemi

[189] Özkaya, Coşkun, Şahin, **Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı,** s.295-313.
[190] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.101-118, Özkaya, Coşkun, Şahin, **Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı,** s.295-313, Özkaya, **Abdurrahman 2011 Yılı Bilimsel Raporu,** s.11.
[191] Aklan, **''Aşağı Salat Höyüğü Yeni Asur Dönemi Yerleşimi''** s.86.

karakteristik kadehlerine[192] ait bu kaide örneği Üçtepe[193] ve Sultan Höyük[194] bilinenlerle benzerliklere sahiptir ki bu tespit aynı zamanda diğerlerinde olduğu gibi höyüğün kültürel yapısına ve tarihine destek olacak niteliktedir.

Bulguları biçimsel ve yapısal özellikleriyle kesin sınırları belirlenmiş gruplara ayırmak mümkün olmamakla beraber, küçük parçaların ayrıntılı tasnifi sonucu, seramik parçalarının daha çok çömleklere ait olduğu anlaşılmaktadır **(Kat.No.89)**. Genel bir tanımlamayla, bombeli dar taban, uzun, yumurta biçimli gövdeleriyle biçimsel birlik sergileyen çömleklerde genellikle omuz boyun geçişlerinde paralel; iç bükey yivler; omuz boyun geçişinde hafif kabarık dış bükey yivler bezeme öğesi olarak kullanılmışlardır. İç bükey ince uzun boyun; dışa taşkın kalınlaştırılmış ağız kenarları genelde özenli işçilik gösterirler **(Lev. XXVII)**. Genelde bölge kapsamında Yeni Asur yerleşimlerinde en çok tanınmış biçim olarak karşımıza çıkan çömlekler[195] Diyarbakır ve çevresinde de yaygın tanınmış bir form olarak bilinmektedir[196].

Anılan ve yaygın üretilen kaplar arasında hiç kuşkusuz kaseler de önemli bir yer tutar. Gre Abdurrahman kazılarında da örneklerine **(Kat.No.90)** tanık olunan kaseler, yuvarlak tabanları; basık yarı küresel gövdeleri; vurgulanmış omuz boyun geçişleri; dışa taşkın geniş ağız kenarları ve çark üretimi olmalarıyla ortak yapısal ve biçimsel özelliklere sahiptirler[197]. Diğer bir türü ise küçük dar ağızlı, dar boyunlu ve geniş gövdeli küçük testiler temsil eder **(Kat.No.91) (Lev. XXVII)**[198].

---

[192] Köroğlu, **"Demir Çağı'nda Yukarı Dicle Bölgesi",** s.475.
[193] Kemalettin Köroğlu, **Yeni Kazı ve Yüzey Bulguları Işığında Diyarbakır/Üçtepe ve Çevresinin Yeni Assur Dönemi Tarihi Coğrafyası**, (Doktora Tezi Basılmamış, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 1993), Res. 38:5-10.
[194] Bkz, Güngör, **"Eski ve Yeni Dönem Arkeolojik Araştırmalar ve Yazılı Kaynaklar Işığında Sultan Tepe Höyüğü 'nün Olası Kültürel Tarihi",** Lev. XIX:6-8, Res.25.
[195] Güngör, **"Eski ve Yeni Dönem Arkeolojik Araştırmalar ve Yazılı Kaynaklar Işığında Sultan Tepe Höyüğü 'nün Olası Kültürel Tarihi",** s.157.
[196] Nilgün Coşkun Köse, "Diyarbakır Arkeoloji Müzesinden Bir Grup Yeni Asur Çanak Çömleği", **Türk Eskiçağ Bilimler Enstitüsü Colloquium Anaolicum, Anadolu Sohbetleri XII,** İstanbul 2013, s.149.
[197] Özkaya, Coşkun, Şahin, **Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı,** s.306.
[198] Özkaya, **Gre Abdurrahman 2011 Yılı Bilimsel Raporu,** s.16.

Bilinen örnekleri fazla yaygın olmasa da Yeni Asur seramik repertuarı içinde minyatür kapların varlığı bilinmektedir. Bunun en iyi örneklerinden biri de Gre Abdurrahman 2009 kazılarında ortaya çıkarıldı **(Kat.No.88)**[199]**.** Basit ağız kenarlı, aşağıya doğru daralarak yuvarlak kaide üzerinde son bulan geniş gövdeli kap kaba el yapımı ürün olmasıyla dikkat çekmektedir.

Biçimsel bütünlükleri açıklanamayan, ancak gerek ağız formları gerekse taban yapıları yanı sıra, hamur dokuları ve yüzey işlemleri ile tanımlama ve tarihleme konusunda ipuçları veren çok sayıda küçük seramik bulguların varlığına dikkat çekmek gerekir ki bu çoğunluğun bazı ünik örnekleri aşağıdaki tabloda verilmiştir.

[199] Özkaya, Coşkun, **Gre Abdurrahman 2009 yılı Başlangıç Raporu,** s.101-118.

Benzerleri	
GreDimse Baştürk 2006	Lev.27: B-C
Hirbet Hatara: Anastasio 2007	Abb.69:1-10
Nimrud: Hausleiter 2010	Tafel 56: SF 12.12
Assur: Hausleiter 2010	Tafel 56: SF 12 R8
Kar-Tukulti-Ninurta:Hausleiter 2010	Tafel 60: SF 23 R4
Tell Ahmar: Jamieson 1999	Fig.1:2
Ökse 2009	Res.24:9-8.
Ziyaret Tepe: Köroğlu 1993	Res.56:5-7
Gre Dimse: Baştürk 2006	Lev.16: B, Lev.27: B
Kavuşan Höyük: Kozbe 2006	Res.20:1-12;
Tall Ahmar: Anastasio 2010	Plate 11:6
Tavşantepe:Köroğlu 1993	Res.58:2-4
Harran Survey: Coşkun 2016,	Fig.4:9,12, Fig.6:8-12, Fig.8:3-9
Ökse 2009	Res.24:3-7, Res.25:5-8-12
Kavuşan Höyük: Kozbe 2006	Res.23
Harran (Survey): Coşkun 2016	Fig.6:8-15
Üçtepe: Köroğlu 1993	Res.38:5-10
Üçtepe: Baştürk 2006	Lev.3: İ-Z
Sultan Höyük: Güngör 2018	Res.25
Parker 2002	Fig.10: L, O, Q
Curtis ve Green 1997: Khirbet Khatuniyeh	Fig.32:68-78, Fig.51:271-272-273
Ur 2010: Tell Hamoukar:	Fig.b.27:11-13
Anastasio 2011: Qasr Shamamuk	Fig.2a-e: a, Fig.4: a
Cooper, Rijib ve Ahmed 2012	Fig.1:3-4-7-16

Kazı Env. No.	Buluntu Yeri	Kodu	Formu	Mun.Kat.No.	Çizim No	Pişme
GAK'09 S-1	A5	AER	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 7/3	1	Orta
GAK'09 S-9	A2	AAE	Ağız kenarı parçası	5 YR 7/6	2	İyi
GAK'09 S-20	A3	AAF	Ağız kenarı parçası	10 YR 7/3	3	İyi
GAK'09 S-22	A1	ACF	Ağız kenarı parçası	5 YR 7/4	4	İyi
GAK'09 S-25	A1	AAV	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 7/4	5	İyi
GAK'09 S-27	A2	ADE	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 5/6	6	İyi
GAK'09 S-33	A1	AAI	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 7/4	7	İyi
GAK'09 S-40	A2	AAL	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 7/4	8	İyi
GAK'09 S-54	A1	AAK	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 7/2	9	İyi
GAK'09 S-58	A1	AAD	Ağız kenarı parçası	2,5 YR 8/2	10	İyi
GAK'09 S-62	A1	ACF	Ağız kenarı parçası	5 YR 8/4	11	İyi
GAK'09 S-73	A5	AER	Ağız kenarı parçası	5 YR 7/3	12	İyi
GAK'09 S-74	A4	ACO	Ağız kenarı parçası	5 YR 5/4	13	İyi
GAK'09 S-77	A2	AAL	Ağız kenarı parçası	5 YR 6/4	14	İyi
GAK'09 S-81	A2	ADF	Ağız kenarı parçası	5 YR 6/4	15	İyi
GAK'09 S-82	A1	ADR	Ağız kenarı parçası	10 YR 8/1	16	Orta
GAK'09 S-86	A4	AAG	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 7/4	17	Orta
GAK'09 S-98	A1	AAV	Ağız kenarı parçası	5 YR 6/6	18	İyi
GAK'09 S-105	A2	AAL	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 7/2	19	Orta
GAK'09 S-107	A2	ACJ	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 8/2	20	Orta
GAK'09 S-109	A1	ACI	Ağız kenarı parçası	5 YR 7/4	21	İyi
GAK'09 S-120	A3	ADH	Ağız kenarı parçası	5 YR 7/4	22	İyi
GAK'09 S-122	A5	AFC	Ağız kenarı parçası	2,5 YR 8/2	23	İyi
GAK'09 S-187	A1	AAK	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 7/2	24	İyi
GAK'09 S-190	A2	AAE	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 6/4	25	Orta
GAK'09 S-191	A3	AAT	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 7/4	26	Orta
GAK'09 S-192	A4	ADJ	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 8/3	27	Orta
GAK'09 S-193	A2	AAL	Ağız kenarı parçası	5 YR 7/6	28	Orta
GAK'09 S-200	A2	AAL	Ağız kenarı parçası	5 YR 7/4	29	İyi
GAK'10 S-1	A16	AUB	Ağız kenarı parçası	10 YR 6	30	İyi
GAK'10 S-2	A16	AUB	Ağız kenarı parçası	10 YR 4	31	İyi
GAK'10 S-4	A16	AUZ	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 4/6	32	İyi
GAK'10 S-5	A16	BAY	Ağız kenarı parçası	10 YR 5/1	33	İyi
GAK'10 S-6	A22	BBM	Ağız kenarı parçası	5 YR 7/4	34	İyi
GAK'10 S-8	A16	AVY	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 7/4	35	İyi
GAK'10 S-9	A21	BDI	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 5/4	36	İyi
GAK'10 S-10	A19	AUN	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 5/4	37	İyi
GAK'10 S-11	A16	AVY	Ağız kenarı parçası	5 YR 6/5	38	Orta
GAK'10 S-12	A17	AYY	Ağız kenarı parçası	5 YR 6/3	39	İyi
GAK'10 S-13	A19	BBY	Ağız kenarı parçası	5 YR 5/4	40	Orta

GAK’10 S-14	A20	BDG	Ağız kenarı parçası	5 YR 5/6	41	Orta
GAK’10 S-15	A21	BDI	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 5/6	42	İyi
GAK’10 S-16	A20	BAK	Ağız kenarı parçası	5 YR 5/2	43	İyi
GAK’10 S-17	A22	BBM	Ağız kenarı parçası	5 YR 6/6	44	İyi
GAK’10 S-18	A21	BEC	Ağız kenarı parçası	10 YR 5/8	45	Çok İyi
GAK’10 S-19	A19	ATS	Ağız kenarı parçası	2,5 YR 6/4	46	Çok İyi
GAK’10 S-20	A20	BAK	Ağız kenarı parçası	2,5 YR 6/4	47	İyi
GAK’10 S-21	A17	AVH	Ağız kenarı parçası	5 YR 6/4	48	İyi
GAK’10 S-22	A21	BDI	Ağız kenarı parçası	5 YR 5/4	49	İyi
GAK’10 S-23	A19	ATS	Ağız kenarı parçası	5 YR 6/6	50	Çok İyi
GAK’10 S-24	A25	BIT	Ağız kenarı parçası	2,5 YR 6/6	51	İyi
GAK’10 S-25	A19	ATS	Ağız kenarı parçası	10 YR 6/6	52	Çok İyi
GAK’10 S-26	A17	ATN	Ağız kenarı parçası	5 YR 6/4	53	Orta
GAK’10 S-27	A21	BCL	Ağız kenarı parçası	5 YR 6/4	54	Orta
GAK’10 S-29	A19	ATS	Ağız kenarı parçası	2,5 YR 6/6	55	Çok İyi
GAK’10 S-30	A23	BBU	Ağız kenarı parçası	2,5 YR 7/4	56	İyi
GAK’10 S-32	A19	AUN	Ağız kenarı parçası	2,5 YR 6/1	57	Çok İyi
GAK’10 S-34	A16	AVV	Ağız kenarı parçası	10 YR 5/2	58	İyi
GAK’10 S-36	A17	BHD	Ağız kenarı parçası	10 YR 6/3	59	Orta
GAK’11 S-2	A21	BLS	Ağız kenarı parçası	10 YR 7/3	60	İyi
GAK’11 S-3	A37	BTI	Ağız kenarı parçası	10 YR 7/3	61	Orta
GAK’11 S-4	A39	BMC	Ağız kenarı parçası	10 YR 7/4	62	Orta
GAK’11 S-5	A35	BOA	Ağız kenarı parçası	10 YR 7/3	63	İyi
GAK’11 S-6	A46	BUC	Ağız kenarı parçası	10 YR 7/3	64	Orta
GAK’11 S-7	Yüzey	BSO	Ağız kenarı parçası	5 YR 5/1	65	Kötü
GAK’11 S-8	A38	BNO	Ağız kenarı parçası	10 YR 7/3	66	Orta
GAK’11 S-9	A45	BSN	Ağız kenarı parçası	5 YR 6/5	67	Orta
GAK’11 S-10	A37	BRV	Ağız kenarı parçası	10 YR 7/3	68	Orta
GAK’11 S-11	A39	BLM	Ağız kenarı parçası	5 YR 5/1	69	İyi
GAK’11 S-12	A39	BLM	Ağız kenarı parçası	5 YR 5/1	70	Orta
GAK’11 S-13	A46	BUC	Ağız kenarı parçası	10 YR 7/3	71	İyi
GAK’11 S-14	A38	BNO	Ağız kenarı parçası	10 YR 6	72	İyi
GAK’11 S-15	A44	BSL	Ağız kenarı parçası	-	73	Kötü
GAK’11 S-16	A30	BLF	Ağız kenarı parçası	10 YR 6	74	İyi
GAK’11 S-17	A36	BPO	Ağız kenarı parçası	5 YR 5/1	75	Kötü
GAK’11 S-18	A37	BUG	Ağız kenarı parçası	7,5 YR 7/3	76	İyi
GAK’11 S-21	A43	BUJ	Ağız kenarı parçası	5 YR 8/4	77	İyi
GAK’09 S-28	A2	ADF	Kaide Parçası	10 YR 7/4	78	Orta
GAK’09 S-44	A4	ACB	Kaide Parçası	7,5 YR 8/4	79	Kötü
GAK’09 S-103	A3	AFC	Kaide Parçası	5 YR 6/6	80	İyi
GAK’10 S-7	A19	BDV	Kaide Parçası	5 YR 5/1	81	İyi
GAK’10 S-28	A17	AUH	Kaide Parçası	10 YR 7/4	82	İyi
GAK’10 S-33	A20	BCH	Kaide Parçası	7.5 YR 6/3	83	İyi

GAK’10 S-35	A20	BCH	Kaide Parçası	7,5 YR 6/4	84	Orta
GAK’11 S-1	A44	BSM	Kaide Parçası	10 YR 6/2	85	İyi
GAK’11 S-19	A40	BNZ	Kaide Parçası	5 YR 5/1	86	İyi
GAK’11 S-20	A36	BRE	Kaide Parçası	10 YR 4/2	87	Orta
GAK’09 S-188	A4	AFY	Minyatür kap	5 YR 6/6	88	İyi
GAK’10 S-2	A19	BAI	Çömlek	5 YR 6/6	89	İyi
GAK’10 S-4	A19	BAI	Kâse	5 YR 6/6	90	İyi
GAK’11 S-22	A37	BUH	Testicik	7,5 YR 6/4	91	İyi

SONUÇ

Güneydoğu Anadolu Bölgesi, konumu itibarı ile her dönemde yerleşim için tercih edilen bir coğrafya olmuştur. Zengin doğal kaynakları yanı sıra, bölgenin önemli su kaynaklarına sahip olması ve ticaret yolları üzerinde yer alması, tarih boyunca birçok uygarlığın doğuşuna neden olmuştur. Hiç kuşku yok ki tarihsel süreçte güçlü ve otoriter olan Asurlular da bölgede varlıklarını sürdürmüş; yaşadıkları merkezlerde kalıcı izlerini bırakmışlardır. Mimari kalıntıları, yazıtları, seramik buluntuları dönemin günümüzde aydınlatılmasına öncü olmuştur. Asurluların Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki yerleşimi ve siyasi bağlantılarıyla paralel olarak çanak çömlekleri de kesintisiz bir yerleşimin varlığını ortaya koymuştur. Bu bağlamda, çalışmamızın konusunu oluşturan Gre Abdurrahman bulgularının, bütün yönleriyle bölgede kazısı yapılmış ve bilinen merkezlerdekilerle koşnt özelliklere sahip oldukları ve benzer üretim geleneklerinin ürünleri oldukları ortaya konabilmiştir. Bunların yanı sıra, ürünlerin Güneydoğu Anadolu, Doğu Anadolu, Kuzey Suriye ve Kuzey Irak'taki yerleşimlerde bilinenlerle benzerlikler yansıtması, hem Gre Abdurrahman'ın kültürel kimliğinin tespitinde hem de bölge genelinde Yeni Asur'un tanımlanmasında önemli veriler sağlamıştır. Yerel üretildikleri ve bu anlamda da bazı farklı karakterler sunan Gre Abdurrahman ürünleri; yakın çevresiyle birlikte Güneydoğu Anadolu Bölgesi'ndeki Yeni Asur varlığına, siyasi ve ekonomik yapılanma biçimine kendi açısından katkı sağlayıcı bilgiler sunmuş; yerel üretim tarzlarından kaynaklanan farklılıklar dışında, ortak üretim geleneklerine sahip olduklarını ortaya koymuştur.

Gre Abdurrahman Höyüğü sadece seramik bulgularıyla değil, sınırlı düzeyde korunmuş da olsa dönemin yaşam biçimlerine ışık tutan mimari kalıntılarıyla da bir önem arz eder. Öncelikle höyük konumu açısından değerlendirildiğinde, Dicle'nin kıyısındaki yerleşim alanı ile jeopolitik açıdan önemli bir yerdedir. Kıyısında yer alan ve bütün

dönemleri ilgilendiren yerleşimler olduğu gibi Dicle Nehri, Gre Abdurrahman'a da hayat vermiş ve yerleşim yeri olarak seçilmesinde ana etken olmuştur.

Baraj inşaatlarının gerektirdiği zorunluluklar nedeniyle, Ilısu Barajı ve Hidroelektrik Santrali Projesi kapsamında kazı programına alınan höyükte 2009, 2010 ve 2011 kazı sezonlarında sistematik kazılar gerçekleştirilmiştir. 5.00 x 5.00 m'lik toplam 48 açma kazılmış ve kazılan alanların yüzey genişliği yaklaşık 1000 metrekareyi bulmuştur **(Res.6)**. Çalışılan açmalarda benzer özellikte kültürel doku tespit edilmiş olup, bazı yerlerde 4.50 m derinliğe kadar inilmiş ve bu aşamada yoğun çakıl birikintisi gözlemlenmiştir. Bu da farklı dönemlerde gerçekleşen sel baskınları sonucu höyükteki kültürel dokunun tahribinde önemli rol oynamıştır. Sel taşkınlarının yanı sıra, höyüğün üst seviyelerde özellikle Orta Çağ dönemine ait mezar kalıntıları ve yakın zamanda işçi barınaklarından dolayı tahribat meydana gelmiştir.

Gre Abdurrahman Höyüğü'nde bu tahribatlardan etkilenmemiş alanlarda yapılan kazı çalışmalarında ortaya çıkarılan bulgular, buranın Yeni Asur Dönemi'nde yerleşildiğini açıkça ortaya koymuştur. Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde bulunan Asur'un önemli bir yerleşimi olan ve günümüzde Üçtepe olarak bilinen höyüğün etki alanı içinde olması yanı sıra, Yeni Asur Dönemi'ne aitliği kazılarla saptanan birçok antik yerleşime yakınlığı da höyüğün söz konusu zamansal aitliğini bir başka açıdan kanıtlamaktadır.

Ele geçen veriler höyüğün ağırlıklı olarak Yeni Asur dönemine aitliğine işaret etse de höyükteki yerleşimin bununla sınırlı olmadığı; Neolitik Dönem'den Orta Çağ'a kadar yerleşilmiş olabileceğini düşündüren ipuçları da ele geçmiştir. Söz konusu verilerin sel taşkını sonucu oluşmuş çakıl birikintilerinin içinde saptanması, sürüklenerek gelmiş olabileceklerini de düşündürmektedir. Dolayısıyla, kazı verileri, buranın tarımsal bir koloni merkezi olarak Yeni Asur Dönemi'nde kurulmuş olduğu kanısını güçlendirmektedir.

Çalışma kapsamında Gre Abdurrahman kazılarında ortaya çıkarılan çok sayıdaki malzeme arasında, tanımlama ve tarihleme konusunda ipuçları verebilecek özelliklere sahip örnekler derlenmiş ve çalışma bu örnekler üzerine yoğunlaştırılmıştır. Ürünlerin hamur özellikleri, bununla bağlantılı olarak katkı maddeleri, üretim teknikleri analiz edilerek sonuçlar elde edilmiştir. Bunlara ek olarak yüzey işlemleri, hamur renkleri de ayrıntılı analiz çalışmalarında yer almıştır.

Gre Abdurrahman Kazısının seramik ürünleri genel olarak değerlendirildiğinde, Yeni Asur Dönemi'ne ait bulguların daha fazla olduğu; renk ve biçim olarak geleneği ısrarla takip ettikleri gözlenmektedir. Güneydoğu Anadolu Bölgesi genelinde ve Diyarbakır çevresi özelinde bilinen Yeni Asur seramikleriyle renk ve üretim teknikleri açısından yakın benzerlikler sergileyen höyük seramiklerinin büyük çoğunluğu seri çark üretimi durumundadırlar. Bu özellikleri yanı sıra renk hamur ve pişirme özellikleriyle de çevresinde yer alan kazılarda ortaya çıkarılan eserlerle de paralellikler göstermektedirler.

Ayrıca çalışmada değerlendirilen seramikler içerisinde memecik dipli kaideler, çömlekler, dışa çekik ağız kenarlı eserler, çömlekler; başta Üçtepe, Sultan Tepe, Kavuşan Höyük, Salat Tepe gibi kazılarda ortaya çıkarılan seramiklerle benzer olduğu ve Yeni Asur Dönemi'ni yansıtan eserlerin başında gelmektedir.

Gre Abdurrahman kazılarında, hiç kuşkusuz, Yeni Asur dönemini ilgilendiren bulguların yanı sıra, önceki ve sonraki dönemlere ait bulgular da ortaya çıkarılmıştır. Genel bir değerlendirmeyle, Neolitik dönemden başlamak kaydıyla, Kalkolitik, Tunç Çağı ve Demir Çağ'a ait bulguların yanı sıra Orta Çağ'a ait ürünler de bulgular arasında yer almaktadır. Ancak söz konusu farklı dönemlere ait seramiklerin yerel olup olmadıkları konusu henüz aydınlığa kavuşturulmuş değildir. Coğrafi konumu gereği, nehir yatağına yakın olması yanı sıra, kazılarda yoğun sel baskınlarının izlerinin saptanması, bu ürünlerin taşkınlar sonucu höyükte birikmiş olmaları ihtimal dahilindedir. Bununla beraber çalışılan bütün açmalarda ağırlıklı olarak Yeni Asur Dönemi'ni ilgilendiren ürünlerin ortaya çıkarılması, höyüğün bu dönemde iskân edildiğine kanıt olarak ortaya çıkmaktadır.

KAYNAKÇA

ALGAZE G, BREUNINGER R, LIGHTFOOT Chirs, ROSENBERG M, "The Tigris-Euphrates Archaeological Reconnaisance Project: A Presliminary Report of the 1989-1990 Seasons", **Anatolica17,** 1991, s.175-240.

AKLAN, İlkay, **''Aşağı Salat Höyüğü Yeni Asur Dönemi Yerleşimi'',** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara 2016.

AKÇAY, Atakan, **''Arkeolojik ve Filolojik Belgeler Işında Tabal Ülkesi"**, (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara 2011.

ANASTASİO, Stefano, **Das Obere Habur-Tal in der Jazira Zwischen Dem 13.und 5.JH.V.CHR. Die Keramik des Projektes "Prospection Archeologique Du Haut-Khabur Occidental" (Syrie Du N.E),** Cento Editor,ale Toscano sas Edizione, Floransa 2007.

ANASTASİO, Stefano, "Assyrian Pottery between the Middle and Neo Assyrian Periods: the case of Qasr Shamamuk-Kiizu", **The Central Tigris Region Form the 3rd to the 1st Millennium BC, (HSAO 14),** Heidelberg, Heidelberger Orientverlag 2001, s.343-355.

BAKER, H, **The Prosopography of the Neo-Assyrian Empire,** Vol 3/1, Helsinki 2000.

BAKER, H, **The Prosopography of the Neo-Assyrian Empire,** Vol 3/2, Helsinki 2002.

BARTL, V. Peter, "Zum Felsrelief Von Eğil", **State Archives of Assyri a Bulletin**, Vol. XIII, 1990-2001.

BAŞTÜRK, Elif, "Assur Devletinin Yukarı Dicle Vadisi Yayılımı ve Politik Uygulamaları", **Güney Doğu Anadolu Araştırmaları Sempozyumu,** (Ed.) Deniz Burcu Erciyas, Ege Yayınları, İstanbul 2009, s.139-155.

BAŞTÜRK, Elif, **Assur Devleti'nin Yukarı Dicle Yayılımı,** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İzmir 2006.

BEDFORD, P.R., Bedford, The Neo Assyrian Empire, **The Dynamics of Ancient Empires: State Power from Assyria to Byzantium,** ed. I. Morris-V.Scheidel, Oxford University press, New York 2009, s.30-66.

BİRECİKLİ, Fatma, **''Yeni Asur Devleti Siyasi Tarihi ve Kültürü'',** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara 2010.

BOARDMAN John, İ.E.S EDWARDS, N.G.L. HAMMOND, E. SOLLBERGER, C.B.F. WALKER, **The Assyrian and Babylonian Empires and other States of the Near East, from the Eighth to The Sixth Centuries B.C., The Cambridge Ancient History,** Volume III Part 2, Cambridge University Press, Cambridge 1991.

COOPER Lisa, Zuhair RİJİB, Sabr AHMED, "Neo-Assyrian and Sasanian Pottery", **Central Zagros Archaeological Project: Excavations at Bestansur Archive Report, Chapter 13,** Ed. Roger and Wendy Matthews, University of Reading, 2012, s.150-157.

COŞKUN, Aytaç, ''Gre Abdurrahman Asur Ticaret Kolonisi'', **Arkeo Atlas**, Sayı 55, s.138-141.

COŞKUN İsmail, Dilara DEMİRTAŞ, "Yeni Asur Saray Sanatı", **Akademik Tarih ve Düşünce Dergisi,** C.7 Sayı 4, 2020, s. 2136.

COŞKUN KÖSE, Nilgün, "Diyarbakır Arkeoloji Müzesinden Bir Grup Yeni Asur Çanak Çömleği", **Türk Eskiçağ Bilimler Enstitüsü Colloquium Anaolicum, Anadolu Sohbetleri XII,** İstanbul 2013, s.145-164.

COŞKUN, Nilgün, **"Güneydoğu Anadolu Bölgesi Orta Demir Çağ Çanak ve Çömlek Kültür Bölgeleri: Gelişimleri, Sınırları, Çanak Çömlek Grupları ve İlişkileri Çerçevesinde Değerlendirilmesi,** (Doktora Tezi Yayınlanmamış, Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) Van 2013.

COŞKUN, Nilgün, "Mardin Müzesinden Bir Grup Yeni Asur Çanak Çömleği", **Olba XXII,** 2014, s.16-25.

COŞKUN, Nilgün, "Middle and Neo-Assyrian Periods of the Harran Plain in Light of a Survey", **Proceedings of the 9th İnternational Congress on the Archaeology of the Ancient Near East** Vol. 3, Ed Oskar Kaelin and Hans-Peter Mathys, Harrassowitz Verlag Wiesbaden 2016.

CURTIS John, Anthony GREEN, **Excavations at Khirbet Khatuniyeh, Saddam Dam Report 11,** The Trustees of the British Museum, The Directorate-General of Antiquities and Heritage, Bağdat, Irak 1997.

ÇAMBEL Halet, Robert J. BRAİDWOOD, **İstanbul ve Chicago Üniversiteleri Karma Projesi: Güneydoğu Anadolu Tarihöncesi Araştırmaları 1**, Edebiyat Fakültesi Basımevi, İstanbul 1980.

DEZSÖ, Tamas, "Assurluların Anadolu Seferleri", **Assurlular Dicle'den Toroslar'a Tanrı Assur'un Krallığı,** Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2018, s.131-161.

DİAKONFF, Igor, **The Pre-History of the Armeian People,** 1984.

DİAKONFF Igor, M. KASHKAİ, Salmas M., Emil Peter, **"**Geographical Names According to Urartian Texts", **Beihefte Zum. Tübinger Atlas des Volderen Orients,** Beih B, Nr 7/9**,** Wiesbaden 1981.

ERKANAL, Hayat, "Girnavaz", **Mitteilungen der Deutchen Orient-Gesellschaft 120**, Germany 1980, s. 139-152.

FORRER, Emil, Peter, **Die Provinzeinteilung des Assyrischen Reiches**, Leipzig 1920.

GÖKÇEK, Lütfi, Gürkan, **Asurlular,** Bilgin Kültür ve Sanat Yayınları, Ankara 2015.

GRAYSON, A, Kırk, "Assyria; Ashur-Dan II to Ashur-Nirari V (934-745 BC)", **CAH III/I,** 1990.

GRAYSON, A, Kırk, "Assyrian Civilization", **CAH III/2,** 1993, s.180-181.

GRAYSON, A, Kırk, **Assyrian Rulers of the Early First Millennium BC (1114-859) The Royal Inscriptions of Mesopotamia: Assyrian Periods,** Vol 2, Toronto 1991.

GRAYSON, A, Kırk, "Assyrian Expansion İnto Anatolia in The Sargonid Age (c.744-650 BC)", **XXXIV. Uluslararası Assiriyoloji Kongresi, 6-10/VII/İstanbul,** Türk Tarih Kurumu Basım Evi, Ankara 1998, s.131-135.

GREEN, Anthony, "The Ninevite countryside, pots and places of the Eski-Mosul region in the Neo Assyrian and Post assyrian periods". **İron Age pottery in Northern Mesopotamia, Northern Syria and South-Eastern Anatolia,** Ed. Arnulf Hausleiter, Andrezj Reiche, Münster, Ugarit-Verlag 1999, s.91-126.

GUARDUCCİ, Guido, **Facing an Empire: Hirbemerdon Tepe and the Upper Tigris Region During the Early Iron Age and Neo-Assyrian Period.** Gorgias Press, United States of America 2011.

GÜNGÖR, Akarcan, **"Eski ve Yeni Dönem Arkeolojik Araştırmalar ve Yazılı Kaynaklar Işığında Sultan Tepe Höyüğü 'nün Olası Kültürel Tarihi'',** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Batman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) Batman 2018.

HASPOLAT, Yusuf Kenan, **Diyarbakır Lice Bırkleyn Mağarası,** Diyarbakır e-kitap, Diyarbakır 2021.

HEALY Mark, Angus McBRİDE, **The Ancient Assyrians,** Elite series 39. London 1991.

HAUSLEİTER, Arnulf, "Neuassyrische Keramik im Kerngebiet Assyriens: Chronologie und Formen", **Abhandlungen der Deutschen Orient-Gesellschaft,** Bant 27, Harrassowitz Verlag-Wiesbaden 2010.

JAMİESON, Andrew, "Neo-Assyrian Pottery from Tell Ahmar"**, İron Age Pottery: in Northern Mesopotamia, Northern Syria and South-Eastern Anatolia,** Ed. Arnulf Hausleiter and Andrzej Reiche, Altertumskunde des Vorderen Orients, Archaologische Studien zur Kultur und Geschichte der Alten Orients, Ugarit-Verlag, Münster 1993, s.287-308.

KARG, Norbert, "Gre Dimse 1998: Başlangıç Raporu", **Ilısu ve Kargamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1998 Yılı Çalışmaları,** Ankara 1999, s.237-296.

KESSLER, Karlheinz, ''Şubria, Urartu and Assur: Topographical Questions Around the Tigris Sources'', **Neo-Assyrian Geography,** Universita di Roma Press, Roma 1995, s.55-67.

KESSLER, Karlheinz, "Unterssuchun zur historischen Topographi Nordmesosopotamiens nack keilschriftlichen Quellen ders I. Jahrtausends v.", **Chr. Tübinger Atlas des Volderen Orients,Beih.,** Reihe B Nr. 26, Wiesbaden 1980.

KİNG, Leonard William, **Bronze Reliefs feom The Gates of Shalmanese, King of Assyria B.C. 860-825,** Oxford Üniversity Press, London 1915.

KOZBE, Gülriz, "Sultantepe höyüğü: Tam Gizemini Koruyan Assur Şehri", **Assurlular Dicle'den Toroslar'a Tanrı Assur'un Krallığı,** Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2018, s.352-363.

KOZBE, Gülriz, "Kavuşan Höyük 2005 Yılı Kazısı", **28. Kazı Sonuçları Toplantısı I. Cilt,** Çanakkale, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 29-Mayıs- 2 Haziran 2006, s.573-588.

KOZBE, Gülriz, "Çanak Çömlek Gelenekleri Işığında Geç Tunç Çağı Sonundan Geç Demir Çağı Sonuna Dek Yukarı Dicle Bölgesi'nde Assur Varlığı", **Hayat Erkanal'a Armağan Kültürlerin Yansıması,** Homer Kitabevi, İstanbul 2006.

KÖROĞLU, Kemalettin, "Anadolu'daki Yeni Assur Dönemi Stelleri ve Kaya Kabartmaları: İlk sonuçları", **Türk Eskiçağ Sosyal Bilimler Enstitüsü Haberler,** 2016, s.8-12.

KÖROĞLU, Kemalettin, "Demir Çağı'nda Yukarı Dicle Bölgesi", **Anadolu Araştırmaları XVI,** Sayı 16, İstanbul 2002, Res.14, s.449-475.

KÖROĞLU, Kemalettin, "Üçtepe I. Yeni Kazı ve Yüzey Bulguları Işığında, Diyarbakır. Üçtepe ve Yöresinin Yeni Asur Dönem Tarihi Coğrafyası", **Belleten Dergisi**, Türk Tarih Kurumları Yayını, Ankara 1998, s.165-168.

KÖROĞLU, Kemalettin, **Yeni Kazı ve Yüzey Bulguları Işığında Diyarbakır/Üçtepe ve Çevresinin Yeni Assur Dönemi Tarihi Coğrafyası**, (Doktora Tezi Basılmamış, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü, İstanbul 1993) Res. 38:5-10

KÖKTEN, İ. Kılıç, "Anadolu'da Prehistorik Yerleşme Yerlerinin Dağılışı Üzerine Bir Araştırma", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,** Cilt:10 Sayı:03.04, Ankara 1952.

KUHRT, Amelie, **Eski Çağ'da Yakındoğu Yaklaşık MÖ 3000-330,** (çev.) Dilek ŞENDİL, Türkiye İş Bankası Kültür Yayınları, Cilt II, İstanbul 2009.

KURT, Mehmet, "Kilikya'da Yeni Asur Egemenliği ve Yerel Güçler", **Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi,** Sayı 21, Konya 2009, s.328-337.

LARSEN, Mogens Trolle, "The Tradition of Empire in Mesopotamia", **Power and Propoganda**, Copenhagen 1979, s.75-101.

LEHMANN Haupt, C.F., **Armenien einst und jetzt: Vom Kaukasus zum Tigris und nach Tigranokerta, – Armenia past and present**, From the Caucasus to the Tigris and Tigranocerta, Vol. I: 1910.

LIVERANI, Mario, **Studies in the Annals of Ashurnasirpal II 2: Topographical Analyses,** Rome 1992.

LIVERANI, Mario, "The İdeology of the Assyrian Empire", **in Power and Propaganda: A symposium on Ancient Empires,** Edited by M. T. Larsen, Mesopotamia 7. Copenhagen: Akademisk, s.297-319.

LUCKENBİLL, Daniel David, Ancieny Tecords of Assyria and Babylonia I, **Historical Records of Assyria From the Earliest Times to Sargon,** Chicago 1926, s.156-179.

LUCKENBİLL, Daniel David, **Ancient Records of Assyrian and Babylonia I-II**, The Üniverstiy of Chicago Press, Chicago 1927, s.48-66.

LUMSDEN, Stephen, "Neo-Assyrian pottery from Nineveh. In Hausleiter", **İron Age pottery in Northern Mesopotamia, Northern Syria and South-Eastern Anatolia,** Ed. Arnulf Hausleiter, Andrezj Reiche, Münster, Ugarit-Verlag 1999, s. 3-15.

MATFİYEF K. P. (Bar Mattay), **Asurlar ve Modern Çağda Asur Sorunu,** (çev.), Vahap Kelat, Analiz Basım Yayın, İstanbul 1996.

MATNEY, Timothy, "Archeological Investigations at Ziyaret Tepe 2002", **Anatolica**, 2003, s.175-221.

MATNEY, Timothy, "Subsurface Geophysical Mapping at Ziyaret Tepe 1999", **In Salvage Projecto of the Archaeological Heritage of the Ilısu and Carchmish Dam Reservoirs, Activities in 1999**, Ankara 1999, s.557-63.

MATNEY, Timothy, "Ziyaret Tepe", **Assurlular Dicle'den Toroslar'a Tanrı Assur'un Krallığı,** Azer Keskin (çev.), Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2018, s.324-350.

MATNEY, Timothy, "Ziyaret Tepe'de Yüzey Araştırması ve Yüzey altı Taraması Diyarbakır İli", **Ilısu ve Kargamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1998 Yılı Çalışmaları,** Ankara 1999, s.297-331.

MCINTOSH, Jane R, **Ancient Mesopotamia: New Perspectives,** ABC-CLIO, America 2005.

MİEROTOP, Mac van de, **Antik Yakındoğu'nun Tarihi(MÖ 3000-323),** Sinem Gül (çev.), Dost Kitabevi Yayınları, Ankara 2006.

MOCATI, Sabatino**, Ancient Semitic Civilizations,** By Elek Books Limited Carpicorn Books Edition, New York 1960.

NARÇIN, Ali, **A'dan Z'ye Asur,** Ozan Yayıncılık, İstanbul 2013.

PARKER, Bradley, "Archaeological Manifestations of Empire: Assyria's İmprint on Southeastern Anatolia", **American Journal of Archaeology**, Vol. 107, No. 4 (Oct., 2003), s. 525-557.

PARKER, Bradley, CREEKMORE Andrew, **"**The Upper Tigris Archaeological Research Project: A Final Report from the 1999 Field Season", **Anatolian Studies,** Vol, 52, Ankara 2002, s.19-74.

POSTGATE John, FALE F, **İmperial Administrative Records; Provincial and Military,** SAA VII, Helsinki 1995.

RADNER Karen, SCHACHNER Anderas, "Tusha'dan Amedi'ye: Asur Döneminde Yukarı Dicle Havzasıyla İlgili Topografik Sorular", **Ilısu ve Kargamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1999 Yılı Çalışmaları,** Ankara 2001, s.729-776.

TAYLOR, John George, "Notes of a Visit to the Sources of the Tigris; With an Account of Some of the Ancient Remains Found in Their Neighbourhood", **Proceedings of the Royal Geographical Society of London**, Vol. 9, No. 2, London 1864- 865, s. 36-40

TEKİN, Halil, "Hakemi Use 2002 Yılı Kazısı İlk Sonuçları", **Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültürel Varlıkları Kurtarma Projesi 2002 Yılı Çalışmaları**, Cilt I, ed. Numan Tuna, Owen Donan, Ankara 2011, s.571-621.

TEKİN, Halil, "Ilısu Projesi Seramikli Neolitik Yerleşmeleri Yüzey Araştırması", **Araştırma Sonuçları Toplantısı**, Ankara 2009, s.279.

THUREA-DANGİN, François, **Une Relation de la huitieme campagne de Sargon,** Paris 1912.

TUNA Numan, ÖZTÜRK Jean, **Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi,** 1998 Yılı Çalışmaları, TAÇDAM, Ankara 1999.

TÜRKSOY, Tuğba, **''Demir Çağı'nda Diyarbakır Bölgesi",** (Yayınlamamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İstanbul 2007.

OLMSTEAD, Albet T, **History Of Assyria,** The Üniversity of Chicago Press, Chicago 1975.

ÖĞÜTLE, İrem Süheyla, **''Assur Devlet Yapısı ve Politik Bir Oluşum Olarak İmparatorluğa Geçiş'',** Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), İzmir 2009.

ÖKSE, Tuba, "Dicle Vadisi'nde Yeni Assur Dönemi Mevsimlik Köyler: Kilokki Tarlası (Kilokki Rabiseki), Kumru Tarlası (Zeviya Tivilki), Salat Tepe", **Assurlular Dicle'den Toroslar'a Tanrı Assur'un Krallığı,** Yapı Kredi Kültür Sanat Yayıncılık, İstanbul 2018, s.436-449.

ÖKSE, Tuba, "Ilısu Barajı- Salat Tepe 2006 Yılı Kurtarma Kazısı", **29. Kazı Sonuçları Toplantısı, Cilt 1,** T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, Kocaeli 28 Mayıs-1 Haziran 2007, s.307-320.

ÖKSE, Tuba, "Salat Tepe 1998 Araştırması", **Ilısu ve Kargamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 1998 Yılı Çalışmaları,** Ankara 1999, s.333-351.

ÖKSE, Tuba, "Ilısu Barajı İnşaat Sahasına Rastlayan Dicle Vadisinin Tunç ve Demir Çağları'ndaki Yerleşim Sistemleri ve Kültür Tarihi", **TÜBA-AR,** Sayı 12, 2009, s.25-48.

ÖZBİLEN, Serdar, **''Yeni Asur Devleti'nin Yukarı Dicle Havzası'ndaki Yayılımı'',** (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) Ankara 2017.

ÖZKAYA Vecihi, Aytaç COŞKUN, Feridun S. ŞAHİN, "Gre Abdurrahman: Tarımsal Koloni Merkezi"**, Aktüel Arkeoloji**, Sayı 17, s.96-99.

ÖZKAYA Vecihi, Aytaç COŞKUN, "Gre Abdurrahman 2009 Yılı Başlangıç Raporu", **32. Kazı Sonuçları Toplantısı I. Cilt,** İstanbul, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 24-28 Mayıs 2010, s.101-118.

ÖZKAYA Vecihi, Aytaç COŞKUN, Feridun S. ŞAHİN, "Gre Abdurrahman 2010 Yılı Kazısı", **33. Kazı Sonuçları Toplantısı I. Cilt,** Malatya, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı, 23-28 Mayıs 2010, s.295-313.

ÖZKAYA Vecihi, **Gre Abdurrahman 2011 Yılı Kazısı Bilimsel Raporu**, (Yayınlanmamış Kazı Raporu), Diyarbakır 2011.

PARKER, B., J., **The Mechanics of Empire: The Northern Frontier of Assyria as a Case Study in Imperial Dynamics,** Helsinki 2001.

PARKER, B., J., **Archaeological Manifestations of Empire: Assyria's Imprint on Southeastern Anatolia,** Aja, vol 107, no 4, 525-557, 2003.

SAGGS, Henry William Frederick, **The Might Was Assyria,** London 1984.

SHAW Ian, Robert JAMESON, **A Dictionary Of Archaeology,** Blackwell Publishers Ltd., United States of America 1999.

SEVER, Erol, **Asur Tarihi,** Kaynak Yayınlar: 149, İstanbul 1993.

SEVER, Hüseyin, "Asur Siyasi Tarihinin Ana Devreleri", **AÜDTCF Dergisi**, Ankara 1987, s.424.

SEVİN, Veli, "Assur İmparatorluğu Eski Yakındoğu'nun Süper Gücü", **Arkeoatlas**, Sayı 4, 2005 s. 50-51.

SEVİN, Veli, **Excavations at Üçtepe- Üçtepe Kazıları**, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul 1989.

SEVİN, Veli, **Yeni Assur Sanatı I Mimarlık,** Türk Tarih Kurumları Basım Evi, Ankara 1991.

SCHMİDT, Claudia, "Die keramik der areale a-f in Kar-Tukulti-Ninurta", **İron Age pottery in Northern Mesopotamia, Northern Syria and South-Eastern Anatolia,** Ed. Arnulf Hausleiter, Andrezj Reiche, Münster, Ugarit-Verlag 1999, s.61-90.

ŞENYURT, Süleyman Yücel**,** "Girnavaz Kazıları Işığında Geç Assur Devri Düğme Dipli Vazoları", **Ankara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi Dergisi,** XXXII, Ankara 1988, s.281-191.

ŞENYURT, Süleyman Yücel**, "MÖ 3. Binde Güneydoğu Anadolu Bölgesi'nde Metalik Seramik ve Bu Seramiğin Anadolu'daki Yayılışı'',** (Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü) Ankara 1995.

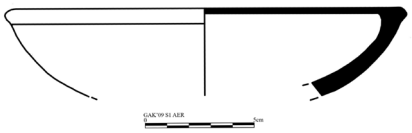
UR, Jason A., **The Tell Hamoukar Survey, 1999-2001, Tell Hamoukar Vol. 1, Urbanism and Culural Landscapes in Northeastern Syria,** Oriental İnstitute Publications Vol. 137, Chicago 2010.

YILDIRIM, Nurgül, "Anadolu'da Bulunan Yeni Asurca Belgeler", **Anakara Üniversitesi Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Tarih Araştırma Dergisi,** Cilt 29, Sayı 48, Ankara 2010, s.119-135.

YILDIRIM, Nurgül, **''Anadolu'da Bulunan Yeni Asur Devri Tabletleri"**, (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Ankara 2009.

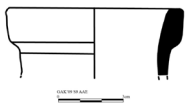
KATALOG

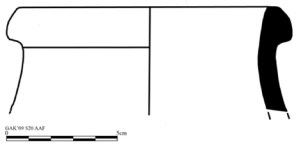
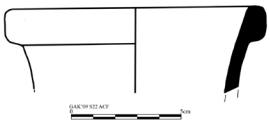

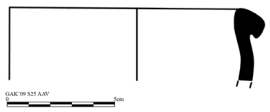
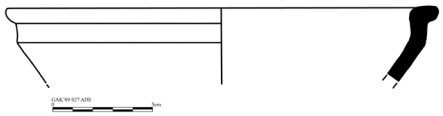
Katalog No: 1
Levha No: Lev. III
Kazı Envanter No: GAK'09 S-1
Çizim No: 1
Dönem: Yeni Asur
Munsell Kat. No: 7,5 YR 7/3
Form: Ağız kenarı parçası
Ölçüler: Ağız Ç.18.5 cm Yük. 4 cm
Tanım: Çark yapı; katkı maddesi olarak kireç, mika; pişirilme derecesi orta.

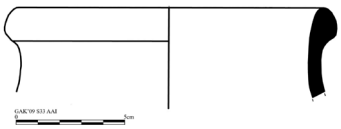
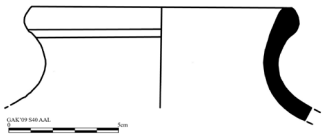

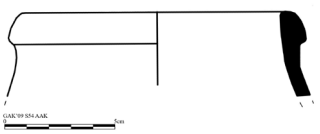
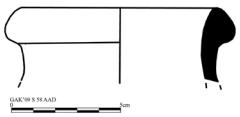

Katalog No: 2
Levha No: Lev. X
Kazı Envanter No: GAK'09 S-9
Çizim No: 2
Dönem: Yeni Asur
Munsell Kat. No: 5 YR 7/6
Form: Ağız kenarı parçası
Ölçüler: Ağız Ç. 8 cm
Tanım: Katkı maddesi kireç, mika, saman gözlemlenir; çark yapımı.

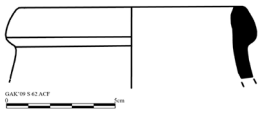
	
Katalog No: 3	
Levha No: Lev. X	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-20	
Çizim No: 3	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 7/3	
Form: Ağız kenarı gövde parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 12 cm Yük. 5 cm	
Tanım: Pişirilme derecesi iyi olup; mika ve kireç katkı maddeleri.	
	
Katalog No: 4	
Levha No: Lev. VIII	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-22	
Çizim No: 4	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 7/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 12 cm	
Tanım: Pişirilme derecesi iyi olup; mika ve kireç katkı maddeleri; çark yapı.	

	
Katalog No: 5	
Levha No: Lev. XXI	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-25	
Çizim No: 5	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 7/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 11 cm Yük. 3 cm	
Tanım: Çark yapı olup; yüzeyinin perdahladığı; pişirilme derecesi iyi.	
	
Katalog No: 6	
Levha No: Lev. IV	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-27	
Çizim No: 6	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 5/6	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 22 cm Yük. 3.5 cm	
Tanım: Saman katkılı; çark yapımı.	

	
Katalog No: 7	
Levha No: Lev. VII	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-33	
Çizim No: 7	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 7/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 14 cm	
Tanım: Katkı maddeleri kireç, mika; pişirilme derecesi iyi.	
	
Katalog No: 8	
Levha No: Lev. XII	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-40	
Çizim No: 8	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 7/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 12 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; astar yüzeyi perdahlı; katkı maddesi mika.	

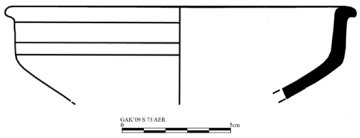
	
Katalog No: 9	
Levha No: Lev. VII	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-54	
Çizim No: 9	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 7/2	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 12 cm Yük. 4 cm	
Tanım: Katkı maddeleri saman, kireç ve mika; yapım tekniği çark.	
	
Katalog No: 10	
Levha No: Lev. IX	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-58	
Çizim No: 10	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 2,5 YR 8/2	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 10 cm Yük. 3.5 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; pişirilme derecesi iyi.	

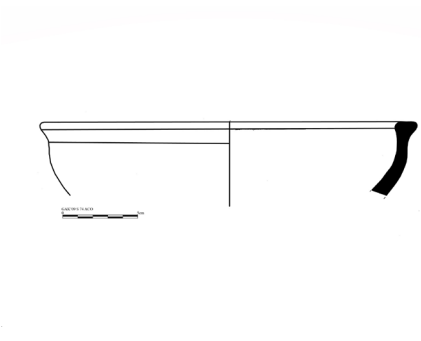

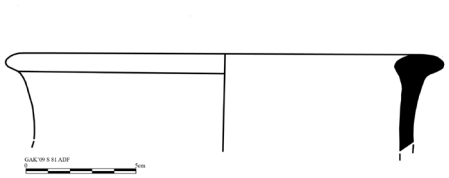
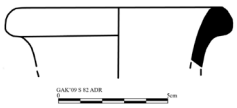
Katalog No: 11
Levha No: Lev. XI
Kazı Envanter No: GAK'09 S-62
Çizim No: 11
Dönem: Yeni Asur
Munsell Kat. No: 5 YR 8/4
Form: Ağız kenarı parçası
Ölçüler: Ağız Ç. 10 cm Yük. 4.2 cm
Tanım: İç yüzeyinde belirgin saman katkısı olup; çark yapımı.

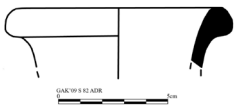
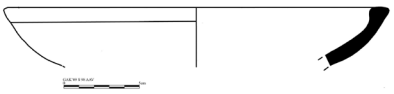

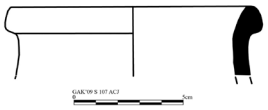

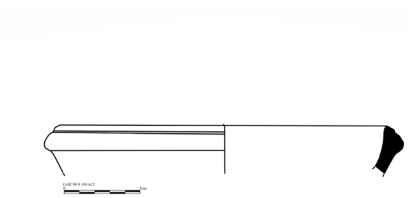
Katalog No: 12
Levha No: Lev. V
Kazı Envanter No: GAK'09 S-73
Çizim No: 12
Dönem: Yeni Asur
Munsell Kat. No: 5 YR 7/3
Form: Ağız kenarı parçası
Ölçüler: Ağız Ç. 16 cm Yük. 4.5 cm
Tanım: Dış yüzeyinde hafif perdahlama; yapım tekniği çark.

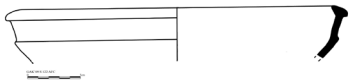
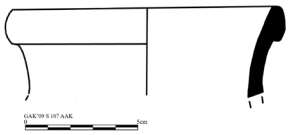
	
Katalog No: 13	
Levha No: Lev. XIV	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-74	
Çizim No: 13	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 5/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 26 cm Yük.5 cm	
anım: Perdahlanmış yüzey; katkı maddeleri mika ve az oranda saman; çark yapımı	
	
Katalog No: 14	
Levha No: Lev. VIII	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-77	
Çizim No: 14	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 6/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 12 cm Yük. 3 cm	
Tanım: Yüzeyde saman izleri belirgin olup; pişirilme derecesi iyi.	

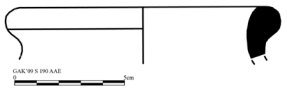
	
Katalog No: 15	
Levha No: Lev. XV	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-81	
Çizim No: 15	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 6/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 20 cm Yük. 4.5 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; katkı maddeleri mika, kireci taşçık.	
	
Katalog No: 16	
Levha No: Lev. VIII	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-82	
Çizim No: 16	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 8/1	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 10 cm Yük.3 cm	
Tanım: Katkı maddeleri mika ve kireç; yapım tekniği çark.	

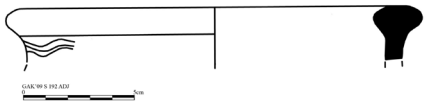
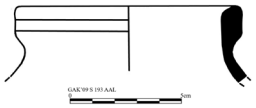
	
Katalog No: 17	
Levha No: Lev. XXI	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-86	
Çizim No: 17	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 7/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 16 cm Yük. 3.5 cm	
Tanım: Katkı maddeleri mika, kireç; saman içerikli; Pişme derecesi orta.	
	
Katalog No: 18	
Levha No: Lev. III	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-98	
Çizim No: 18	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 6/6	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 26 cm Yük.4 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; saman, kum kireç katkılı; Pişirilme derecesi iyi.	

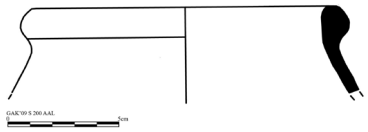
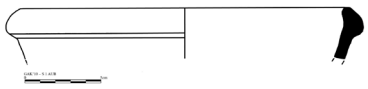
	
Katalog No: 19	
Levha No: Lev. VII	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-105	
Çizim No: 19	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 7/2	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç.10 cm Yük. 4.6 cm	
Tanım: Katkı maddeleri mika ve kireç; çark yapımı.	
	
Katalog No: 20	
Levha No: Lev. VII	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-107	
Çizim No: 20	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 8/2	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 11 cm Yük. 3.1 cm	
Tanım: Pişme derecesi orta; mika ve kireç katkılı.	

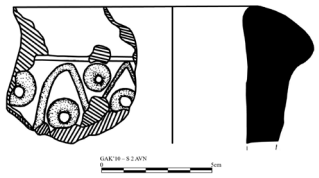
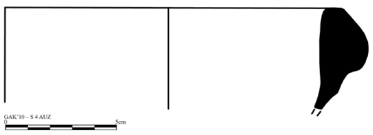
	
Katalog No: 21	
Levha No: Lev. XIII	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-109	
Çizim No: 21	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 7/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 22 cm Yük. 3.3 cm	
Tanım: Saman, mika ve kireç katkılı; çark yapımı.	
	
Katalog No: 22	
Levha No: Lev. XIV	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-120	
Çizim No: 22	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 7/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 26 cm Yük. 3.5 cm	
Tanım: El yapımı; yüzeyde saman izleri mevcut; yüzeyi perdahlanmıştır.	

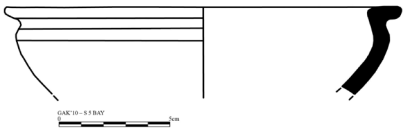
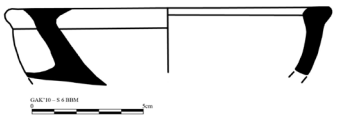
	
Katalog No: 23	
Levha No: Lev. IV	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-122	
Çizim No: 23	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 2,5 YR 8/2	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 30 cm Yük. 5 cm	
Tanım: Pişirilme derecesi iyi; yapım tekniği çark.	
	
Katalog No: 24	
Levha No: Lev. VIII	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-187	
Çizim No: 24	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 7/2	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 12 cm Yük. 4 cm	
Tanım: Katkı maddeleri mika ve kireç; çark yapımı.	

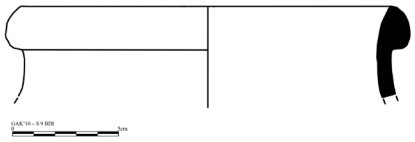
	
Katalog No: 25	
Levha No: Lev. X	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-190	
Çizim No: 25	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 6/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: -	
Tanım: Çark yapımı; katkı maddeleri mika ve kireç.	
	
Katalog No: 26	
Levha No: Lev. XXI	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-191	
Çizim No: 26	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 7/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: -	
Tanım: Kum, kireç ve mika katkı maddeleri; çark yapımı.	

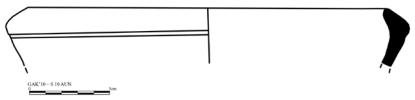
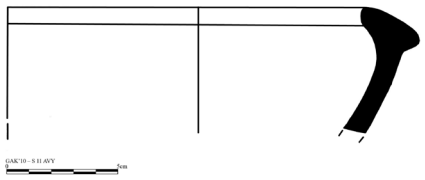
	
Katalog No: 27	
Levha No: Lev. XVIII	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-192	
Çizim No: 27	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 8/3	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 18 cm	
Tanım: Pişirilme derecesi orta; çark yapımı olup; katkı maddeleri mika ve kireç.	
	
Katalog No: 28	
Levha No: Lev. XII	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-193	
Çizim No: 28	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 7/6	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 10 cm	
Tanım: Katkı maddeleri taşçık ve kireç; pişme derecesi orta.	

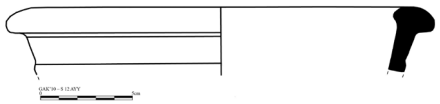
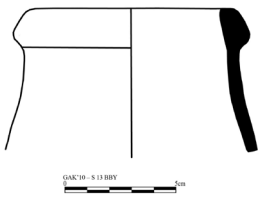
	
Katalog No: 29	
Levha No: Lev. VI	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-200	
Çizim No: 29	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 7/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç.14 cm	
Tanım: Çark yapımı; pişirilme derecesi iyi.	
	
Katalog No: 30	
Levha No: Lev. XIV	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-1	
Çizim No: 30	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 6	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 22 cm	
Tanım: Saman, kum ve mika katkısı; iyi fırınlanmış; yapım tekniği çark.	

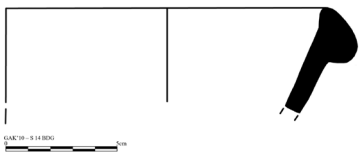
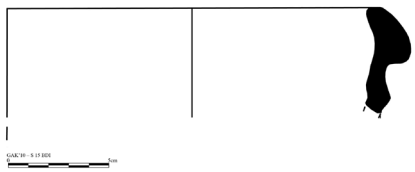
	
Katalog No: 31	
Levha No: Lev. XIX	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-2	
Çizim No: 31	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: -	
Tanım: Katkı maddeleri saman, kum ve taşçık; kötü derecede pişirilmiş; yüzeyde yuvarlak ve çizgi motifleri mevcuttur.	
	
Katalog No: 32	
Levha No: Lev. XXII	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-4	
Çizim No: 32	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 4/6	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 31 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; pişme derecesi iyi.	

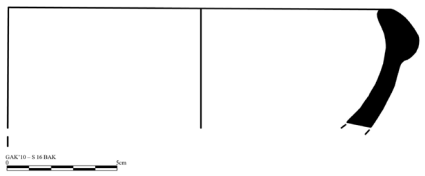
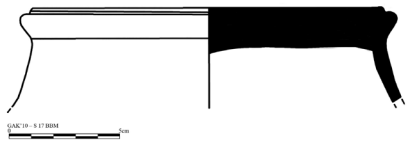
	
Katalog No: 33	
Levha No: Lev. IV	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-5	
Çizim No: 33	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 5/1	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 18 cm	
Tanım: Katkı maddesi kum, saman ve mika; çark yapımı.	
	
Katalog No: 34	
Levha No: Lev. XV	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-6	
Çizim No: 34	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 7/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 15 cm	
Tanım: Pişirilme derecesi çok iyi; çark yapımı; saman katkılı.	

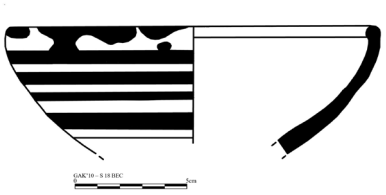
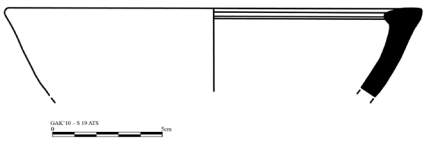
	
Katalog No: 35	
Levha No: Lev. XIX	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-8	
Çizim No: 35	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 7/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 31 cm	
Tanım: Kum, mika ve saman katkılı; pişme derecesi iyi.	
	
Katalog No: 36	
Levha No: Lev. VI	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-9	
Çizim No: 36	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 5/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 18 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; katkı maddeleri kum, mika ve saman.	

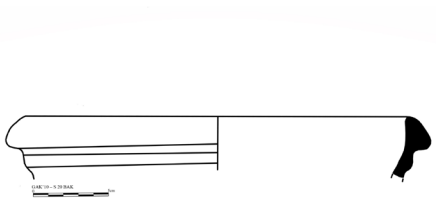
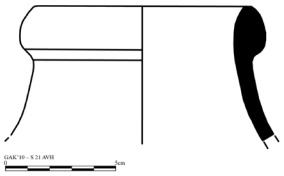
	
Katalog No: 37	
Levha No: Lev. XIV	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-10	
Çizim No: 37	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 5/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 23 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; katkı maddeleri kum, mika ve saman.	
	
Katalog No: 38	
Levha No: Lev. XX	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-11	
Çizim No: 38	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 6/5	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 33 cm	
Tanım: Kum, mika ve saman katkılı; çark yapımı.	

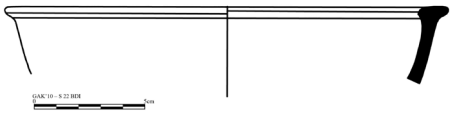
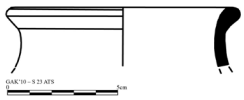
	
Katalog No: 39	
Levha No: Lev. XVI	
Kazı Envanter No: GAK’10 S-12	
Çizim No: 39	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 6/3	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 21 cm	
Tanım: Yüzeyi perdahlanmış; çark yapımı.	
	
Katalog No: 40	
Levha No: Lev. IX	
Kazı Envanter No: GAK’10 S-13	
Çizim No: 40	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 5/4	
Form: Ağız kenarı ve boyun parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 9 cm	
Tanım: Katkı maddeleri kum ve saman; pişme derecesi orta; çark yapımı.	

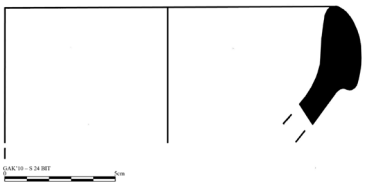
	
Katalog No: 41	
Levha No: Lev. XXII	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-14	
Çizim No: 41	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 5/6	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 30 cm	
Tanım: Katkı maddeleri kum, mika ve saman; yapım tekniği çark.	
	
Katalog No: 42	
Levha No: Lev. XX	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-15	
Çizim No: 42	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 5/6	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 19 cm	
Tanım: Katkı maddeleri kum, mika ve saman; yapım tekniği çark.	

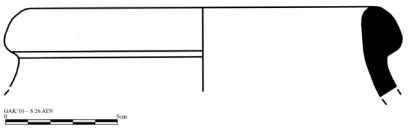
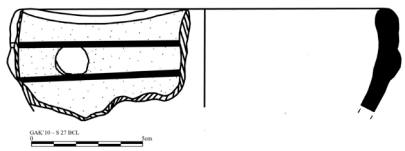
	
Katalog No: 43	
Levha No: Lev. XX	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-16	
Çizim No: 43	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 5/2	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler:-	
Tanım: Katkı maddeleri kum, mika ve saman; yapım tekniği çark; pişme derecesi iyi.	
	
Katalog No: 44	
Levha No: Lev. X	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-17	
Çizim No: 44	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 6/6	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler:-	
Tanım: İyi derecede pişirilmiş; katkı maddeleri kum ve saman.	

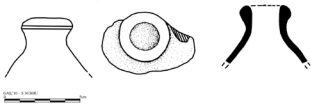
	
Katalog No: 45	
Levha No: Lev. V	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-18	
Çizim No: 45	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 5/8	
Form: Ağız kenarı ve gövde parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 17 cm	
Tanım: Çok iyi derecede fırınlanmış; kum ve mika katkı maddeleri, çark yapımı; yüzeyde bantlar mevcut.	
	
Katalog No: 46	
Levha No: Lev. IV	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-19	
Çizim No: 46	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 2,5 YR 6/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç.19 cm	
Tanım: Katkı maddeleri kum, mika ve saman; pişme derecesi çok iyi.	

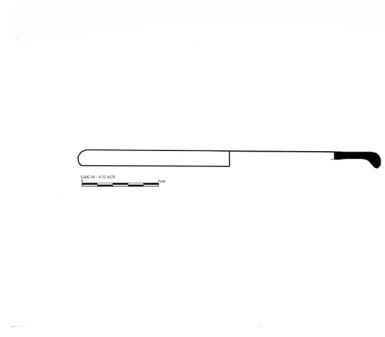
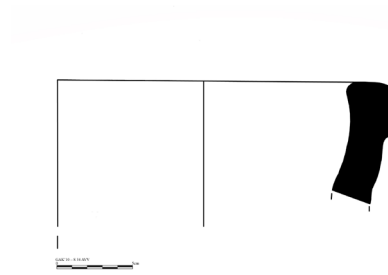
	
Katalog No: 47	
Levha No: Lev. XVI	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-20	
Çizim No: 47	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 2,5 YR 6/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 26 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; kum, saman ve mika katkılı.	
	
Katalog No: 48	
Levha No: Lev. XI	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-21	
Çizim No: 48	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 6/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 10 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; kum, saman ve mika katkılı; pişme derecesi iyi.	

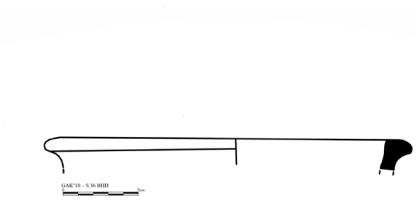
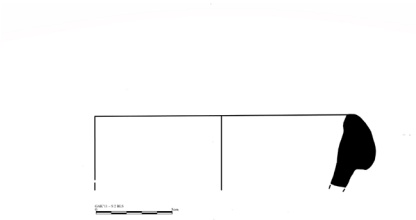
	
Katalog No: 49	
Levha No: Lev. XV	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-22	
Çizim No: 49	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 2,5 YR 5/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 20 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; kum ve mika katkılı; pişirilme derecesi iyi.	
	
Katalog No: 50	
Levha No: Lev. XII	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-23	
Çizim No: 50	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 6/6	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 10.5 cm	
Tanım: Pişme derecesi çok iyi; katkı maddeleri kum ve mika.	

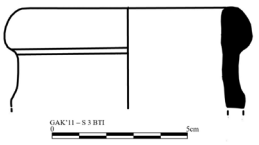
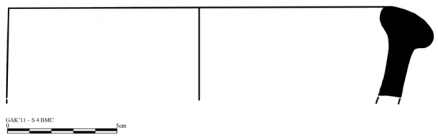
	
Katalog No: 51	
Levha No: Lev. XX	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-24	
Çizim No: 51	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 2,5 YR 6/6	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 31 cm	
Tanım: Kum, taşçık ve saman katkılı; çark yapımı.	
	
Katalog No: 52	
Levha No: Lev. XVII	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-25	
Çizim No: 52	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 6/6	
Form: Ağız kenarı ve gövde parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 19.5 cm	
Tanım: Çok iyi fırınlanmış; yapım tekniği çark, kum ve mika katkılı.	

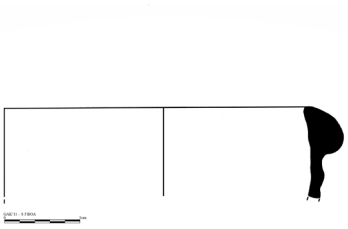
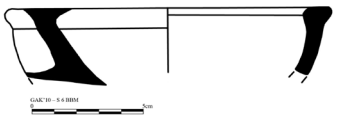
	
Katalog No: 53	
Levha No: Lev. XIII	
Kazı Envanter No: GAK’10 S-26	
Çizim No: 53	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 6/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 16 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; katkı maddeleri kum, taşçık ve saman.	
	
Katalog No: 54	
Levha No: Lev. XIII	
Kazı Envanter No: GAK’10 S-27	
Çizim No: 54	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 6/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 17 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; katkı maddeleri kum, taşçık ve saman; yüzeyde çift bant bezeme mevcut.	

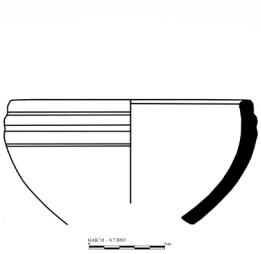
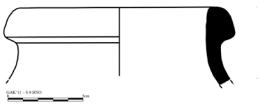
	
Katalog No: 55	
Levha No: Lev. XVII	
Kazı Envanter No: GAK’10 S-29	
Çizim No: 55	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 2,5 YR 6/6	
Form: Ağız kenarı ve gövde parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 29.5 cm	
Tanım: Pişirilme derecesi çok iyi; kum ve mika katkılı.	
	
Katalog No: 56	
Levha No: Lev. XXIII	
Kazı Envanter No: GAK’10 S-30	
Çizim No: 56	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 2,5 YR 7/4	
Form: Ağız kenarı	
Ölçüler: Ağız Ç. 4 cm	
Tanım: Kum, mika ve saman katkılı; pişme derecesi iyi; çark yapımı; ağız kısmı tam korunmuş.	

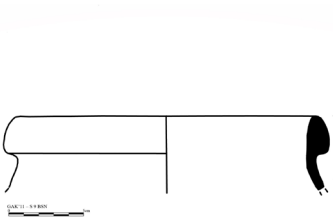
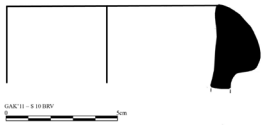
	
Katalog No: 57	
Levha No: Lev. XVII	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-32	
Çizim No: 57	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 2,5 YR 6/1	
Form: Ağız kenarı ve gövde parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 20 cm	
Tanım: Pişirilme derecesi çok iyi; Çark yapımı; kum ve mika katkılı.	
	
Katalog No: 58	
Levha No: Lev. XIX	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-34	
Çizim No: 58	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 5/2	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 42 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; pişirilme derecesi iyi.	

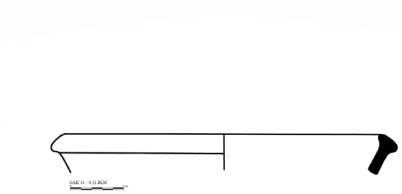
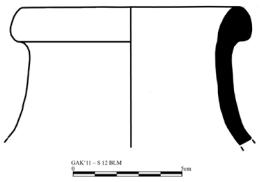
	
Katalog No: 59	
Levha No: Lev. XVIII	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-36	
Çizim No: 59	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 6/3	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 24 cm	
Tanım: Katkı maddesi kum, mika ve saman; çark yapımı.	
	
Katalog No: 60	
Levha No: Lev. XXII	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-2	
Çizim No: 60	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 7/3	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç: 35 cm Yük. 5 cm	
Tanım: Katkı maddesi kum, mika ve saman; çark yapımı; pişirilme derecesi iyi.	

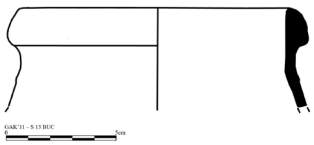
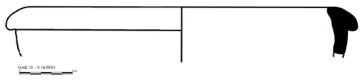
	
Katalog No: 61	
Levha No: Lev. XI	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-3	
Çizim No: 61	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 7/3	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 8 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; pişme derecesi orta; kum ve mika katkılı.	
	
Katalog No: 62	
Levha No: Lev. XIX	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-4	
Çizim No: 62	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 7/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 35 cm Yük. 4.1 cm	
Tanım: Katkı maddesi kum, mika ve saman; çark yapımı.	

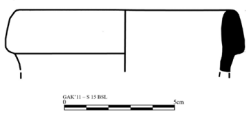
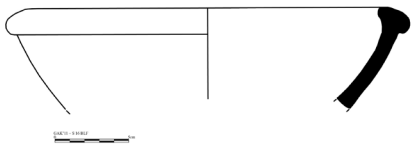
	
Katalog No: 63	
Levha No: Lev. XIX	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-5	
Çizim No: 63	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 7/3	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç.41 cm Yük. 6 cm	
Tanım: Pişirilme derecesi iyi; katkı maddeleri kum, saman ve mika; çark yapımı.	
	
Katalog No: 64	
Levha No: Lev. III	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-6	
Çizim No: 64	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 7/3	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 23 cm Yük. 5.5 cm	
Tanım: Katkı maddesi kum, mika ve saman; çark yapımı.	

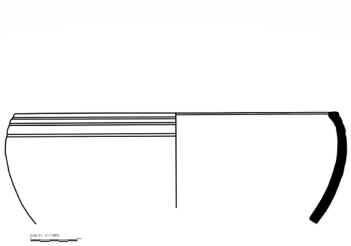
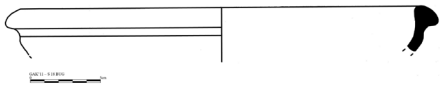
	
Katalog No: 65	
Levha No: Lev. V	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-7	
Çizim No: 65	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 5/1	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 16 cm Yük. 8.4 cm	
Tanım: Pişirilme derecesi kötü; çark yapımı; katkı maddeleri saman ve mika.	
	
Katalog No: 66	
Levha No: Lev. XI	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-8	
Çizim No: 66	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 7/3	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 13 cm Yük. 5.2 cm	
Tanım: Katkı maddesi kum, mika ve saman; pişme derecesi orta; çark yapımı.	

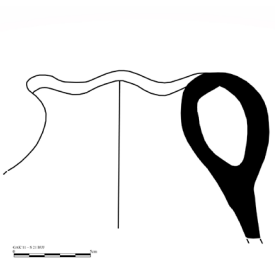
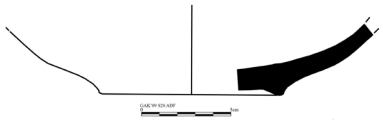
	
Katalog No: 67	
Levha No: Lev. VI	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-9	
Çizim No: 67	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 6/5	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 20 cm Yük. 5 cm	
Tanım: Katkı maddesi kum, kireç ve saman; çark yapımı.	
	
Katalog No: 68	
Levha No: Lev. XXI	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-10	
Çizim No: 68	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 7/3	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Yük. 3 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; mika ve saman katkılı; pişme derecesi orta.	

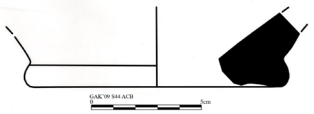
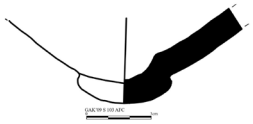
	
Katalog No: 69	
Levha No: Lev. XVI	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-11	
Çizim No: 69	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 5/1	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 30 cm Yük. 3.7 cm	
Tanım: Katkı maddesi kum, mika ve saman; çark yapımı; pişirilme derecesi iyi.	
	
Katalog No: 70	
Levha No: Lev. IX	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-12	
Çizim No: 70	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 5/1	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 10 cm Yük. 5.5 cm	
Tanım: Katkı maddeleri taşçık, kireç ve saman; çark yapımı.	

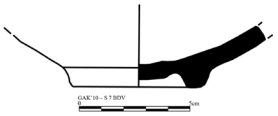
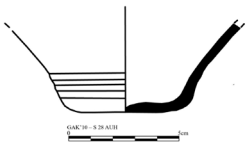
	
Katalog No: 71	
Levha No: Lev. VI	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-13	
Çizim No: 71	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 7/3	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 12 cm Yük. 3.7 cm	
Tanım: Katkı maddesi kum, mika ve saman; çark yapımı, pişirilme derecesi iyi.	
	
Katalog No: 72	
Levha No: Lev. XVI	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-14	
Çizim No: 72	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 6	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 29 cm Yük. 4.3 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; katkı maddesi kum, mika ve saman; pişirilme derecesi iyi.	

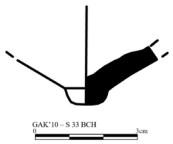
	
Katalog No: 73	
Levha No: Lev. IX	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-15	
Çizim No: 73	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No:-	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 10 Yük. 2.8 cm	
Tanım: Pişirilme derecesi kötü; katkı maddeleri kum, mika ve saman.	
	
Katalog No: 74	
Levha No: Lev. III	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-16	
Çizim No: 74	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 6	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 25.5 cm Yük. 7 cm	
Tanım: Katkı maddesi kum, mika ve saman; çark yapımı, pişirilme derecesi iyi.	

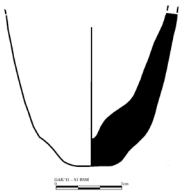
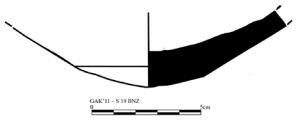
	
Katalog No: 75	
Levha No: Lev. V	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-17	
Çizim No: 75	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 5/1	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 35 cm Yük. 12 cm	
Tanım: Pişirilme derecesi kötü; kum, taşçık, mika ve kireç katkılı.	
	
Katalog No: 76	
Levha No: Lev. XV	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-18	
Çizim No: 76	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 7/3	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 29 cm Yük. 3.2 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; katkı maddeleri saman ve mika; pişirilme derecesi iyi.	

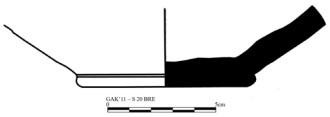
	
Katalog No: 77	
Levha No: Lev. XXIII	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-21	
Çizim No: 77	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 8/4	
Form: Ağız kenarı parçası	
Ölçüler: Ağız Ç. 13 cm Yük. 10.7 cm	
Tanım: Katkı maddesi kum, mika ve saman; çark yapımı, pişirilme derecesi iyi.	
	
Katalog No: 78	
Levha No: Lev. XXIV	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-28	
Çizim No: 78	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 7/4	
Form: Kaide parçası	
Ölçüler: Kaide Ç. 8 cm	
Tanım: Katkı maddesi mika ve kireç; çark yapımı.	

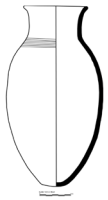
	
Katalog No: 79	
Levha No: Lev. XXVI	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-44	
Çizim No: 79	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 8/4	
Form: Kaide parçası	
Ölçüler: Kaide Ç. 12 cm	
Tanım: Katkı maddesi taşçık, mika ve saman; pişirilme derecesi kötü; çark yapımı.	
	
Katalog No: 80	
Levha No: Lev. XXV	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-103	
Çizim No: 80	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 6/6	
Form: Kaide parçası	
Ölçüler: Kaide Ç. 4.2 cm Yük. 3.7 cm	
Tanım: Pişirilme derecesi iyi; katkı maddesi kum, mika ve saman; çark yapımı.	

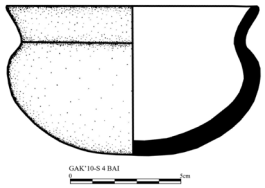
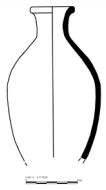
	
Katalog No: 81	
Levha No: Lev. XXIV	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-7	
Çizim No: 81	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 5/1	
Form: Kaide parçası	
Ölçüler: Kaide Ç. 6 cm	
Tanım: Yüzeyi perdahlanmış; pişme derecesi çok iyi; çark yapımı.	
	
Katalog No: 82	
Levha No: Lev. XXIV	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-28	
Çizim No: 82	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 7/4	
Form: Kaide parçası	
Ölçüler: Kaide Ç. 6 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; katkı maddeleri kum ve mika; pişirilme derecesi iyi; yüzeyde şerit bant izler.	

	
Katalog No: 83	
Levha No: Lev. XXV	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-33	
Çizim No: 83	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7.5 YR 6/3	
Form: Kaide parçası	
Ölçüler:-	
Tanım: Yapım tekniği çark; katkı maddeleri kum ve mika; pişirilme derecesi iyi.	
	
Katalog No: 84	
Levha No: Lev. XXV	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-35	
Çizim No: 84	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 6/4	
Form: Kaide parçası	
Ölçüler: Kaide Ç. 1.5 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; katkı maddeleri kum, saman ve mika; pişirilme derecesi orta.	

	
Katalog No: 85	
Levha No: Lev. XXVI	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-1	
Çizim No: 85	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 6/2	
Form: Kaide parçası	
Ölçüler: Kaide Ç. 2 cm Yük. 7 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; katkı maddeleri kum, saman, taşçık ve mika; pişirilme derecesi iyi.	
	
Katalog No: 86	
Levha No: Lev. XXV	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-19	
Çizim No: 86	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 5/1	
Form: Kaide parçası	
Ölçüler: Kaide Y.Ç. 0.5 cm Yük. 3 cm	
Tanım: Yüzeyi perdahlanmış; katkı maddesi mika, kireç, saman; çark yapımı.	

	
Katalog No: 87	
Levha No: Lev. XXIV	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-20	
Çizim No: 87	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 10 YR 4/2	
Form: Kaide parçası	
Ölçüler: Kaide Ç. 8 cm Yük 4 cm	
Tanım: Yapım tekniği çark; katkı maddeleri kum, saman ve mika; pişirilme derecesi orta.	
	
Katalog No: 88	
Levha No: Lev. XXVII	
Kazı Envanter No: GAK'09 S-188	
Çizim No: 88	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5 YR 6/6	
Form: Minyatür kap	
Ölçüler: Yük. 3.1 cm Kalınlık 0.8 cm	
Tanım: Basit ağız kenarlı, geniş gövdeli, aşağıya doğru daralarak yuvarlak bir kaide üzerine oturmaktadır. Kap el yapımı; yüzeyinde yer yer patina tabakası.	

	
Katalog No: 89	
Levha No: Lev. XXVII	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-2	
Çizim No: 89	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 5YR 6/6	
Form: Çömlek	
Ölçüler: Ağız Ç. 10,7 cm Yük. 30,9 cm	
Tanım: Bombeli dar taban, uzun, yumurta biçimli gövde; omuz boyun geçişinde beş paralel; iç bükey yiv; omuz boyun geçişinde hafif kabarık bir dış bukey yiv; iç bükey ince uzun boyun; dışa taşkın kalınlaştırılmış ağız kenarı; özenli işçilik; biçimsel bütünlük.	

	
Katalog No: 90	
Levha No: Lev. XXVII	
Kazı Envanter No: GAK'10 S-4	
Çizim No: 90	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No:5 YR 6/6	
Form: Kase	
Ölçüler: Ağız Ç. 11,7 cm; Yük.7 cm	
Tanım: Yuvarlak taban; basık yarı küresel gövde; vurgulanmış omuz boyun geçişi; dışa taşkın geniş ağız kenarı; çark yapımı.	
	
Katalog No: 91	
Levha No: Lev. XXVII	
Kazı Envanter No: GAK'11 S-22	
Çizim No: 91	
Dönem: Yeni Asur	
Munsell Kat. No: 7,5 YR 6/4	
Form: Testicik	
Ölçüler: Ağız Ç. 4 cm; Yük 15 cm: Kalınlık 0.5 cm	
Tanım: Küçük ağızlı; dar boyunlu; geniş gövdeli; yapım tekniği çark; katkı maddeleri kireç, saman ve mika; pişirilme derecesi iyi.	

RESİMLER

Res. 1: Gre Abdurrahman Genel Görünüm

Res. 2: Gre Abdurrahman Kazısı Açmalar Genel Görünüm

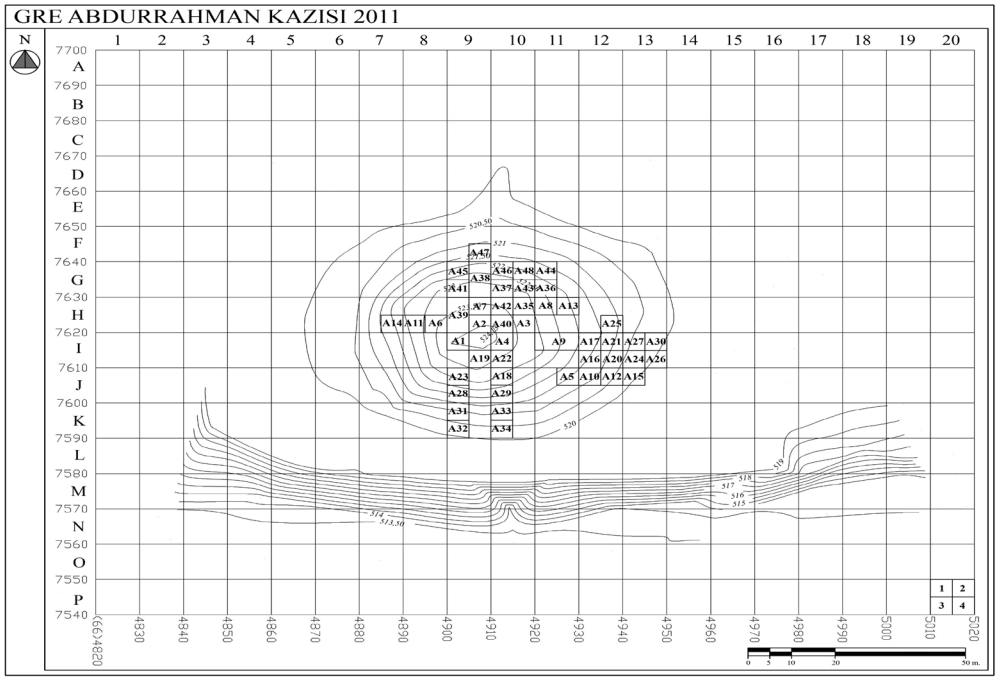
Res. 3: Gre Abdurrahman Kazısı Açmalar Genel Görünüm

Res. 4: Gre Abdurrahman Kazısı Açmalar Genel Görünüm

Res. 5: Gre Abdurrahman Kazısı Mimari Doku

Res. 6: Gre Abdurrahman Topoğrafik Harita ve Açmalar

Res. 7: Gre Abdurrahman Kazısı 2009 Yılı Seramikleri

Res. 8: Gre Abdurrahman Kazısı 2009 Yılı Seramikleri

Res. 9: Gre Abdurrahman Kazısı 2009 Yılı Seramikleri

Res. 10: Gre Abdurrahman Kazısı 2009 Yılı Seramikleri

Res. 11: Gre Abdurrahman Kazısı 2010 Yılı Seramikleri

Res. 12: Gre Abdurrahman Kazısı 2010 Yılı Seramikleri

Res. 13: Gre Abdurrahman Kazısı 2010 Yılı Seramikleri

Res. 14: Gre Abdurrahman Kazısı 2010 Yılı Seramikleri

Res. 15: Gre Abdurrahman Kazısı 2011 Yılı Seramikleri

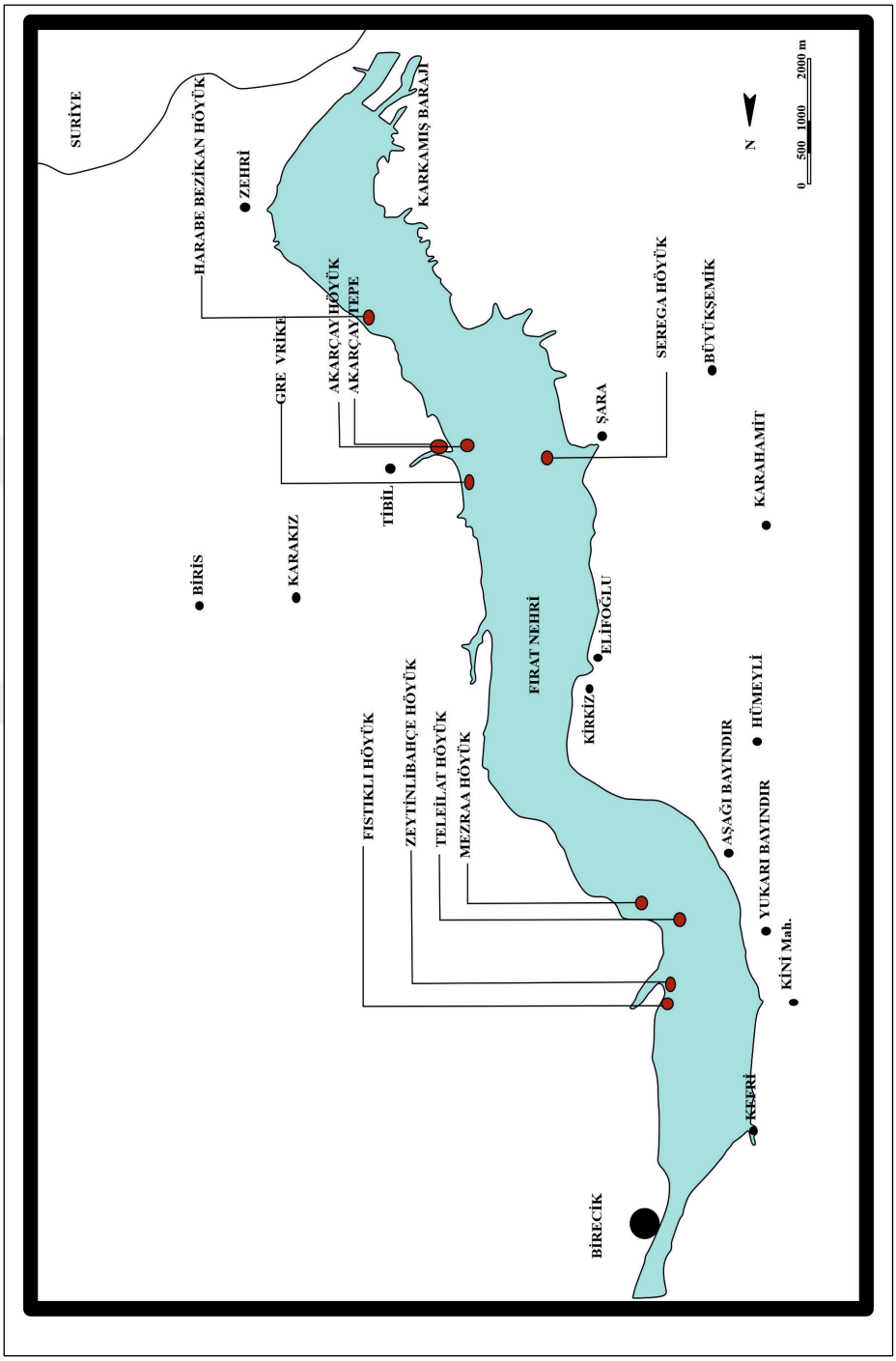

Res. 16: Gre Abdurrahman Kazısı 2011 Yılı Seramikleri

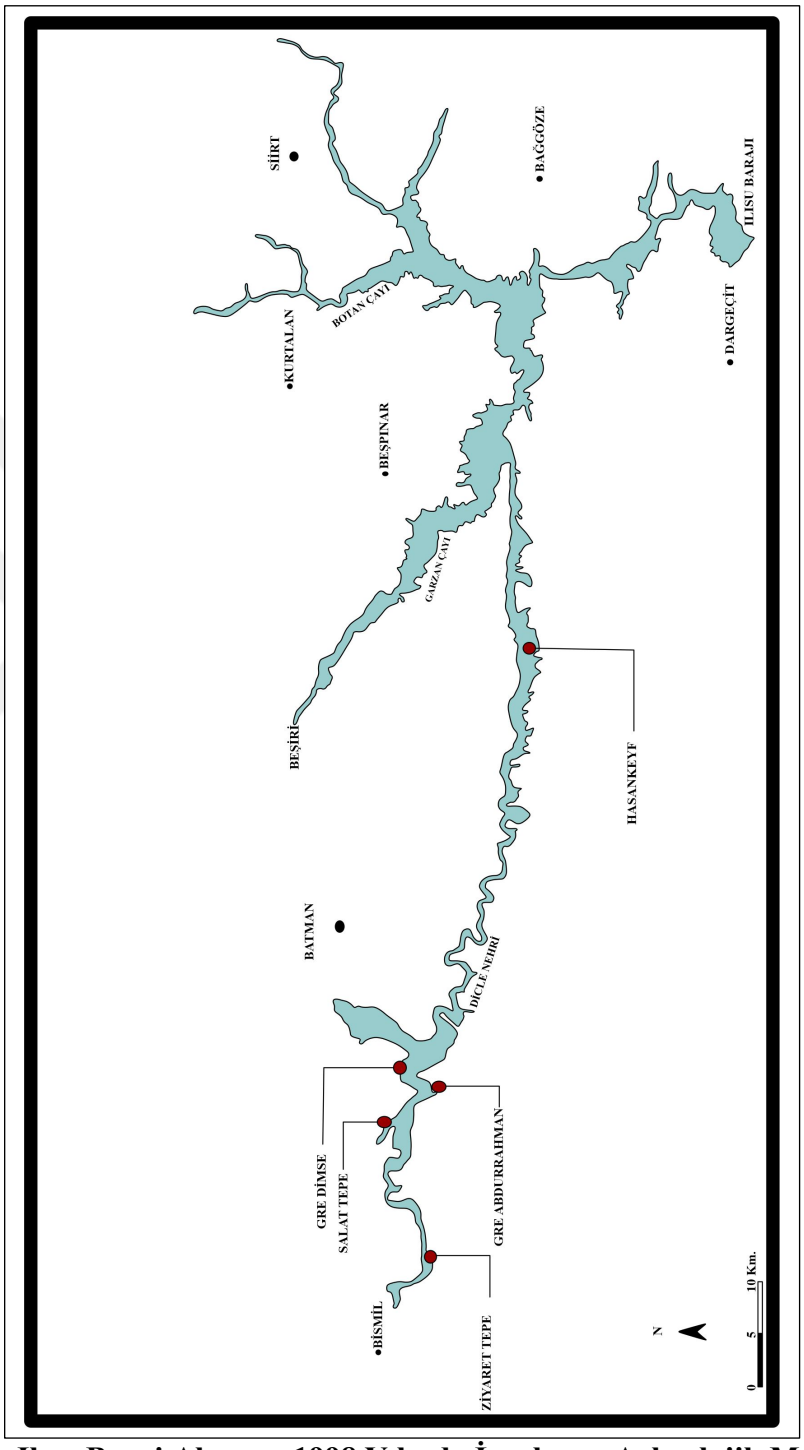

Res. 17: Gre Abdurrahman Kazısı 2011 Yılı Seramikleri

LEVHALAR

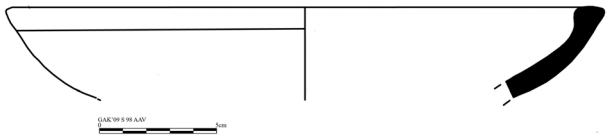
Lev. I.: Karkamış Baraj Alanı ve 1998 Yılında İncelenen Arkeolojik Merkezler (Harita I) **(Numan Tuna, Jean Öztürk, Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi, 1998 Yılı Çalışmaları, TAÇDAM, Ankara 1999)**

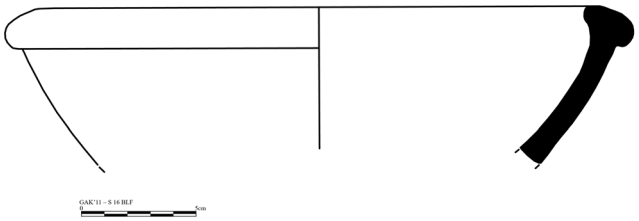

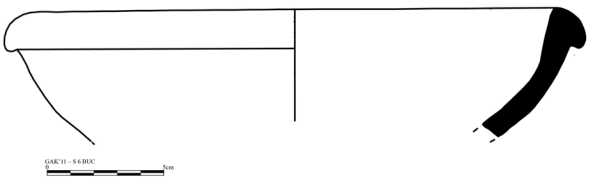
Lev. II: Ilısu Baraj Alanı ve 1998 Yılında İncelenen Arkeolojik Merkezler (Harita I) **(Numan Tuna, Jean Öztürk, Ilısu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi, 1998 Yılı Çalışmaları, TAÇDAM, Ankara 1999)**

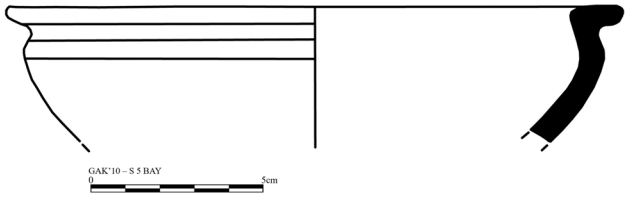
Lev. III

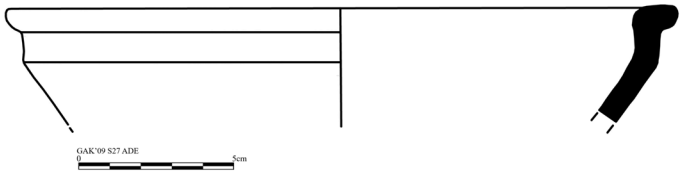

GAK'09 S1 AER
0
5cm

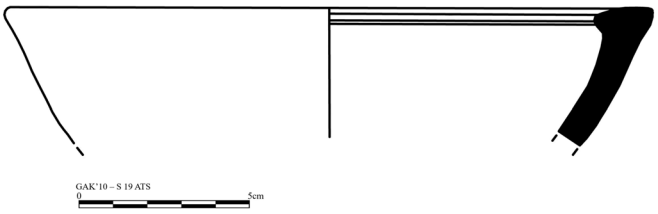

GAK'09 S 91 AAV
0
5cm

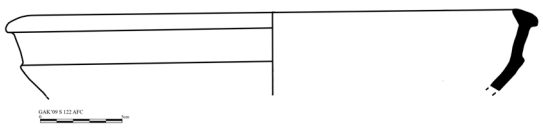

GAK'11 – S 16 BLF
0
5cm

GAK'11 – S 6 BUC
0
5cm

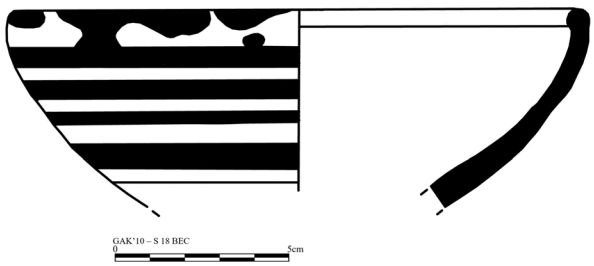

GAK'10 – S 5 BAY
0
5cm

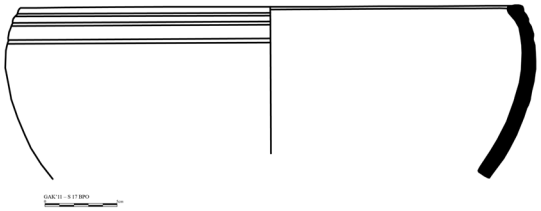

GAK'09 S27 ADE
0
5cm

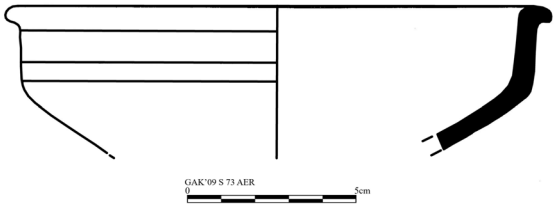

GAK'10 – S 19 ATS
0
5cm

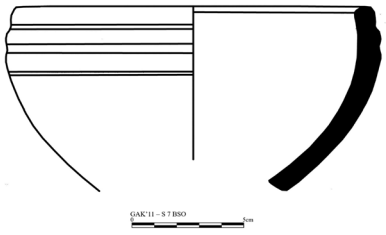

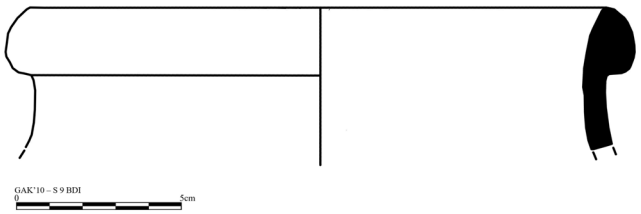
Lev. V

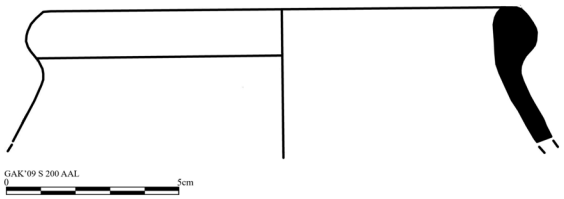

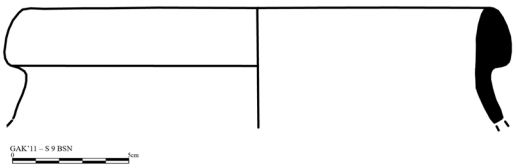

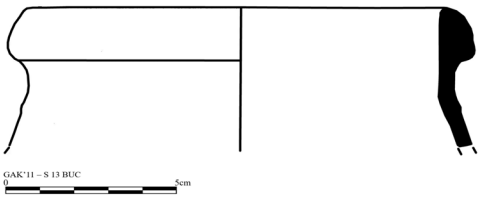

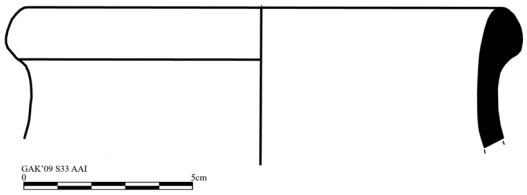

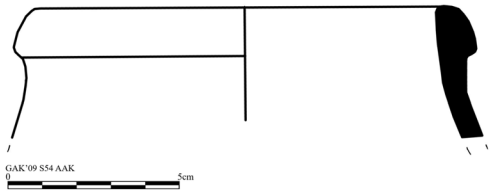

GAK'10 – S 9 BDI
0
5cm

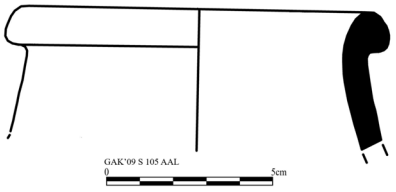

GAK'09 S 200 AAL
0
5cm

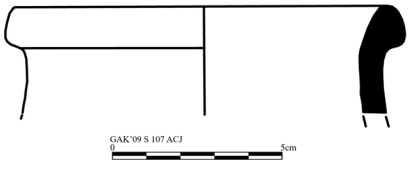

GAK'11 – S 9 BSN
0
5cm

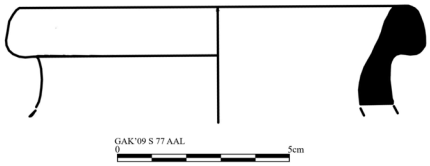

GAK'11 – S 13 BUC
0
5cm

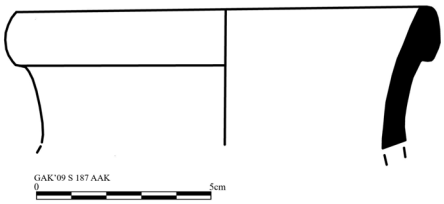

GAK'09 S33 AAI
0
5cm

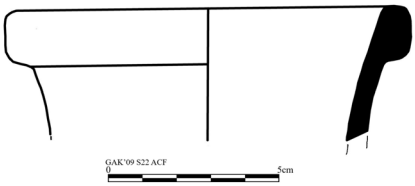

GAK'09 S54 AAK
0
5cm

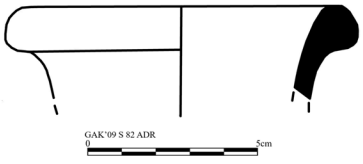

GAK'09 S 105 AAL
0
5cm

GAK'09 S 107 ACJ
0
5cm

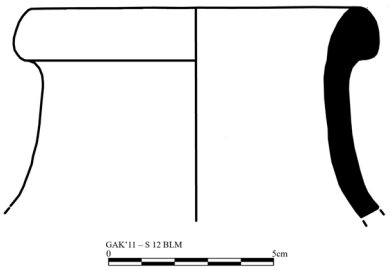

GAK'09 S 77 AAL
0
5cm

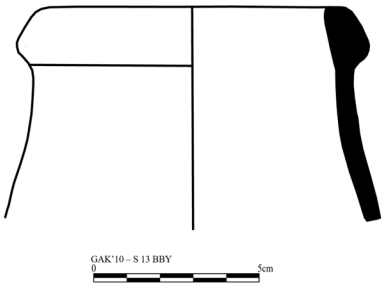

GAK'09 S 187 AAK
0
5cm

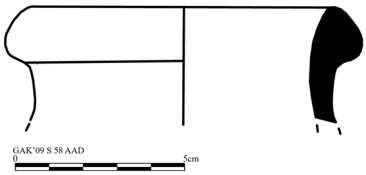

GAK'09 S22 ACF
0
5cm

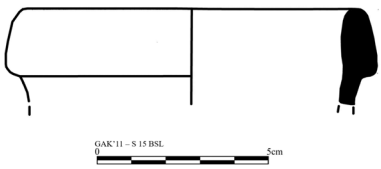

GAK'09 S 82 ADR
0
5cm

Lev. IX

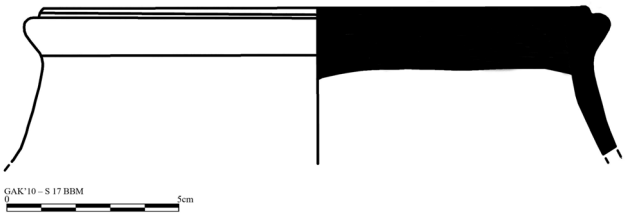

GAK'11 – S 12 BLM
0
5cm

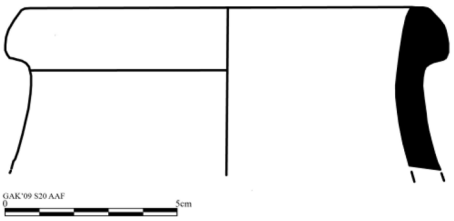

GAK'10 – S 13 BBY
0
5cm

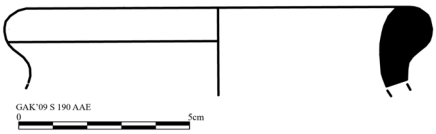

GAK'09 S 58 AAD
0
5cm

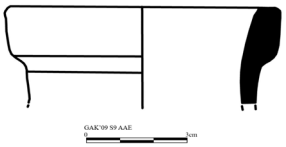

GAK'11 – S 15 BSL
0
5cm

Lev. X

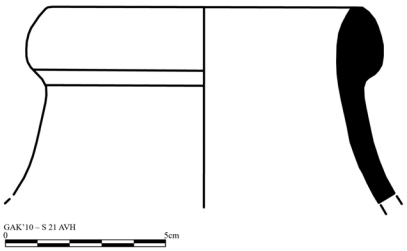

GAK'10 – S 17 BBM
0
5cm

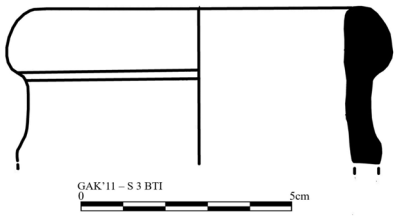

GAK'09 S20 AAF
0
5cm

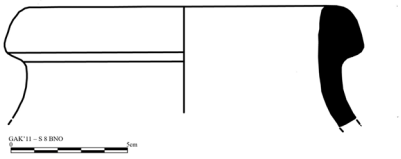

GAK'09 S 190 AAE
0
5cm

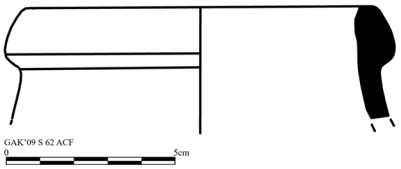

GAK'09 S9 AAE
0
1cm

Lev. XI

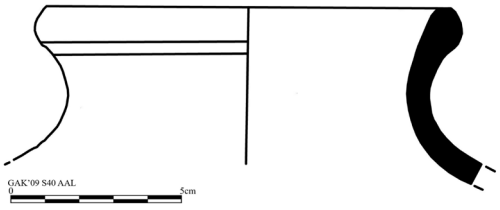

GAK'10 – S 21 AVH
0
5cm

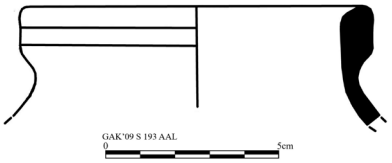

GAK'11 – S 3 BTI
0
5cm

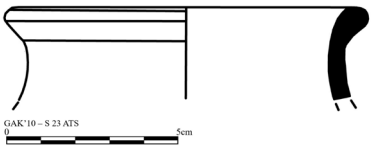

GAK'11 – S 8 BNO

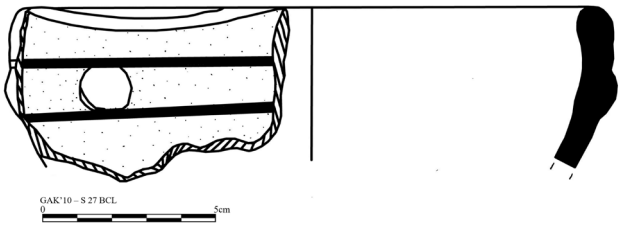

GAK'09 S 62 ACF
0
5cm

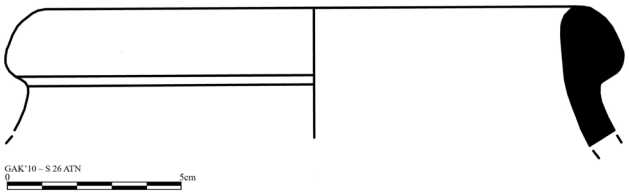
Lev. XII

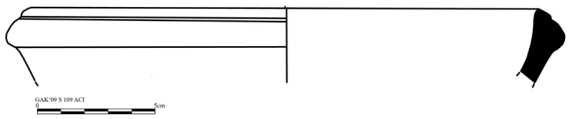

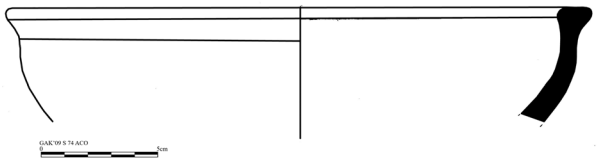

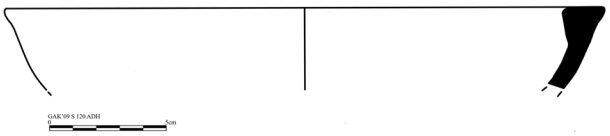

GAK'10 – S 27 BCL
0
5cm

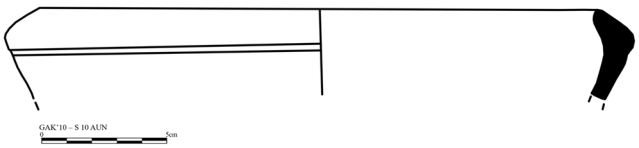

GAK'10 – S 26 ATN
0
5cm

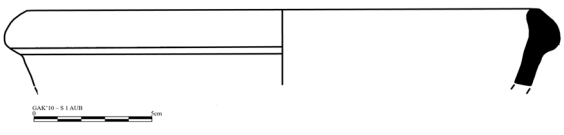

GAK'09 S 109 ACI
0
5cm

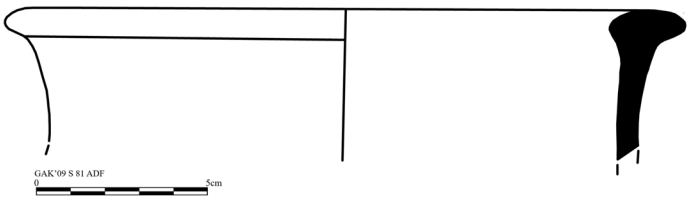
Lev. XIV

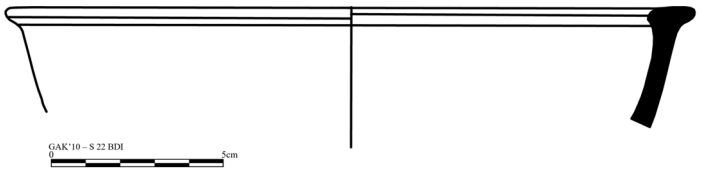

GAK'09 S 74 ACO
0
5cm

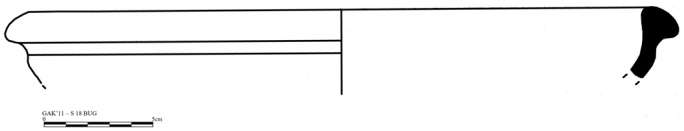

GAK'09 S 120 ADH
0
5cm

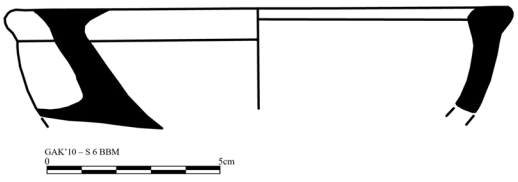

GAK'10 – S 10 AUN
0
5cm

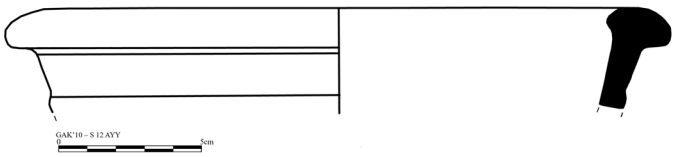

GAK'10 – S 1 AUB
0
5cm

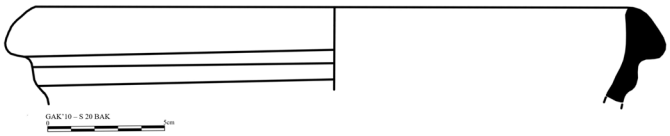

GAK'09 S 81 ADF
0
5cm

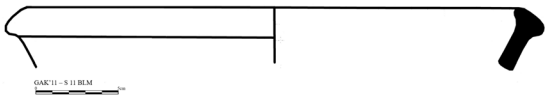

GAK'10 – S 22 BDI
0
5cm

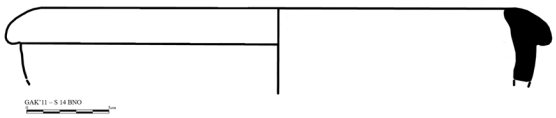

GAK'11 – S 18 BUG
0
5cm

GAK'10 – S 6 BBM
0
5cm

GAK'10 – S 12 AYY
0
5cm

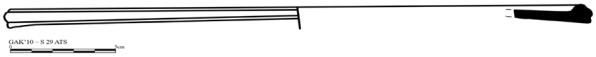

GAK'10 – S 20 BAK
0
5cm

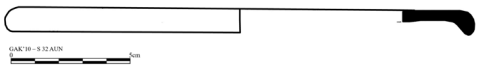

GAK'11 – S 11 BLM

GAK'11 – S 14 BNO

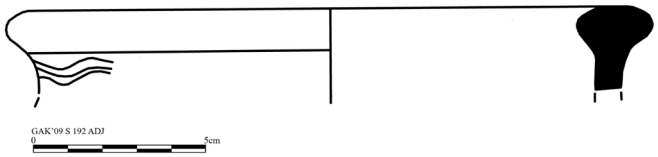
Lev. XVII

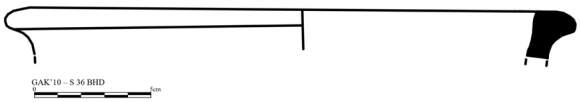

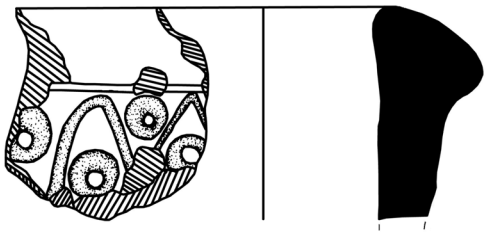

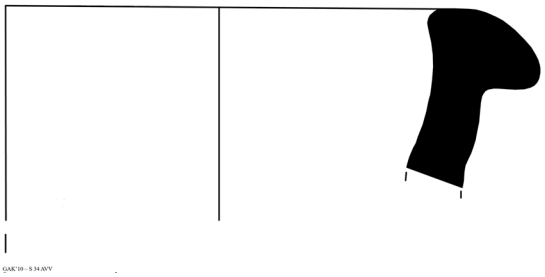
Lev. XVIII

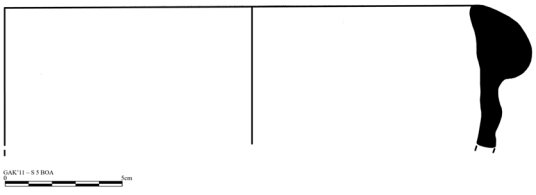

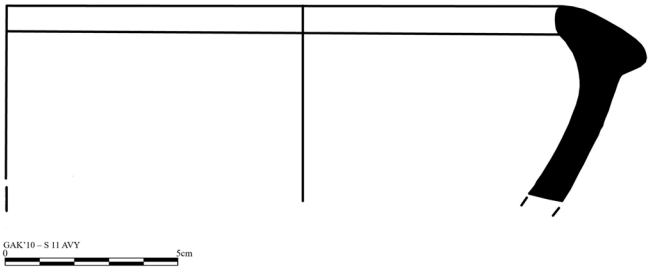
Lev. XIX

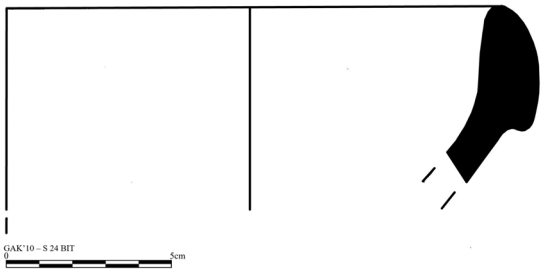

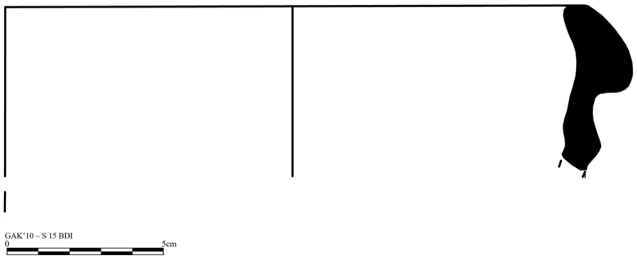

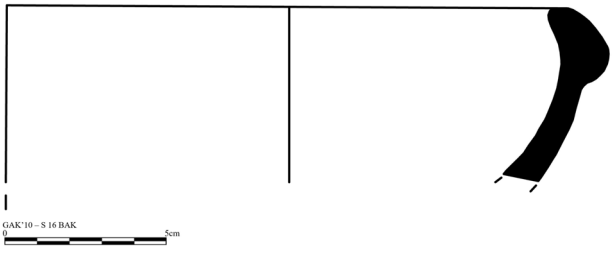

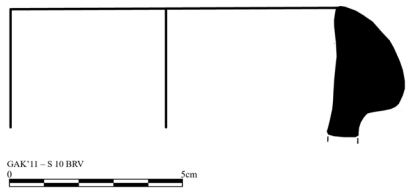

GAK'10 – S 11 AVY
0
5cm

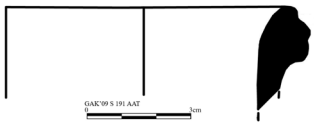
Lev. XX

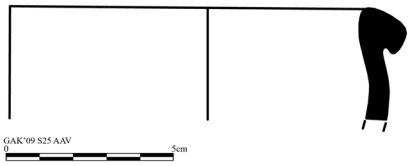

GAK'10 – S 24 BIT
0
5cm

GAK'10 – S 15 BDI
0
5cm

GAK'10 – S 16 BAK
0
5cm

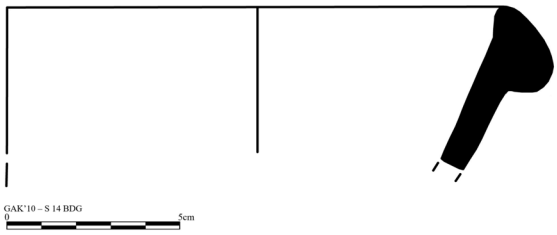

GAK'11 – S 10 BRV
0
5cm

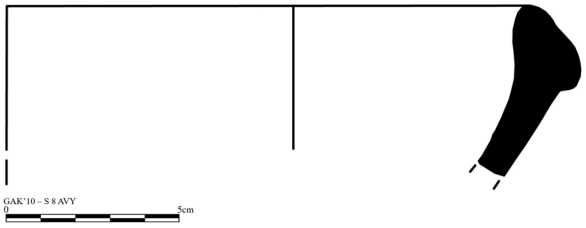

GAK'09 S 191 AAT
0
5cm

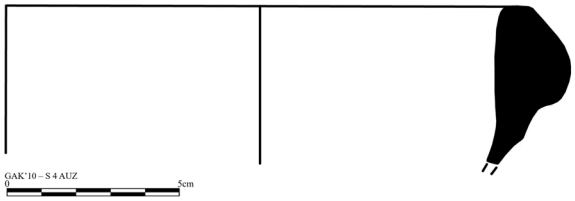

GAK'09 S25 AAV
0
5cm

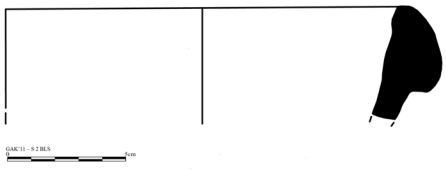

GAK'09 S 86 AAG
0
5cm

Lev. XXII

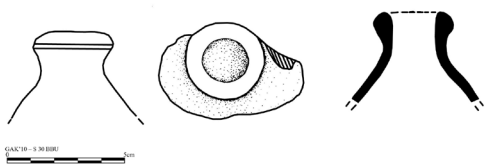

GAK'10 – S 14 BDG
0
5cm

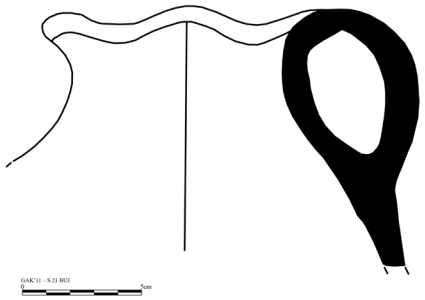

GAK'10 – S 8 AVY
0
5cm

GAK'10 – S 4 AUZ
0
5cm

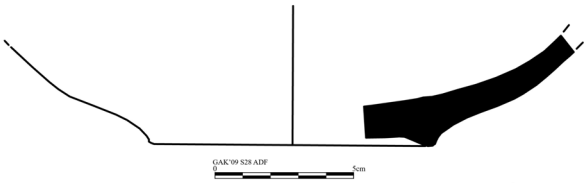

GAK'11 – S 2 BLS
0
5cm

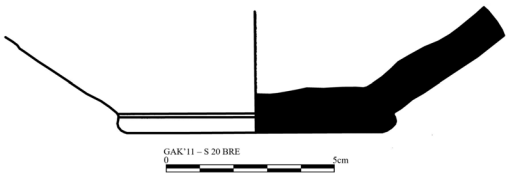
Lev. XXIII

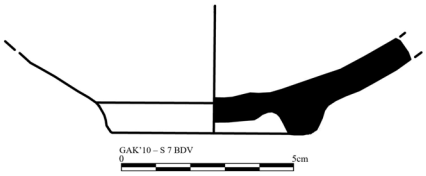

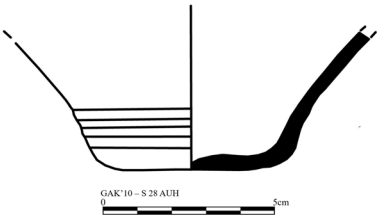

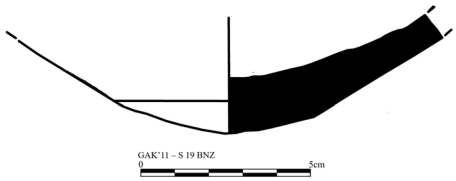
Lev. XXIV

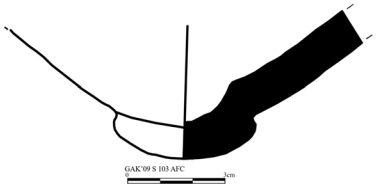

GAK'09 S28 ADF
0
5cm

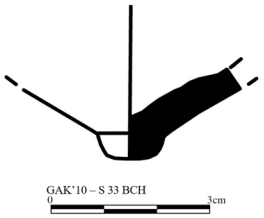

GAK'11 – S 20 BRE
0
5cm

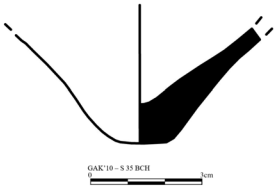

GAK'10 – S 7 BDV
0
5cm

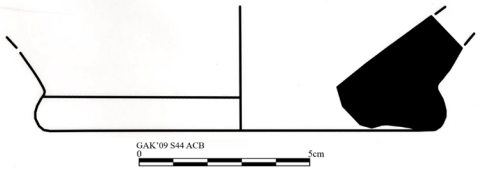

GAK'10 – S 28 AUH
0
5cm

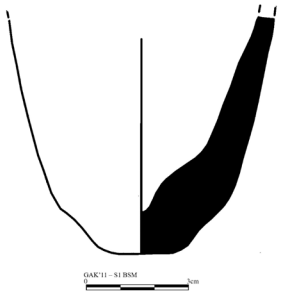

GAK'11 – S 19 BNZ
0
5cm

GAK'09 S 103 AFC
0
3cm

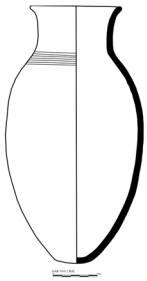

GAK'10 – S 33 BCH
0
3cm

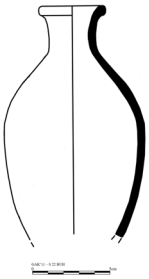

GAK'10 – S 35 BCH
0
3cm

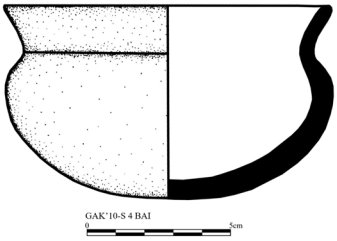

GAK'09 S44 ACB
0
5cm

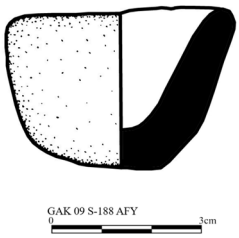

GAK'11 – S1 BSM
0
5cm

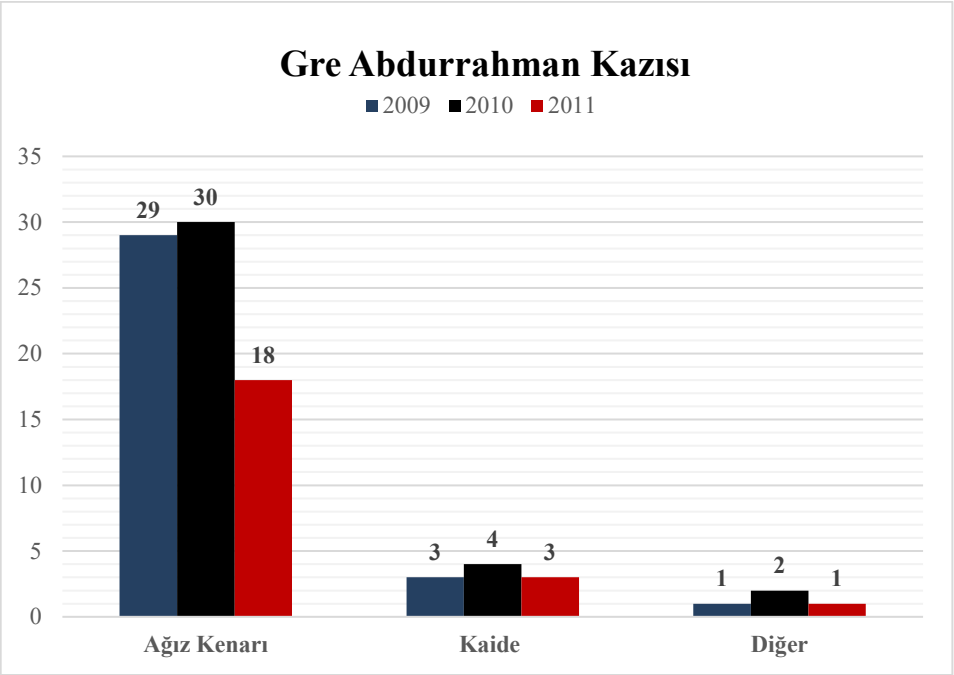
Lev. XXVII

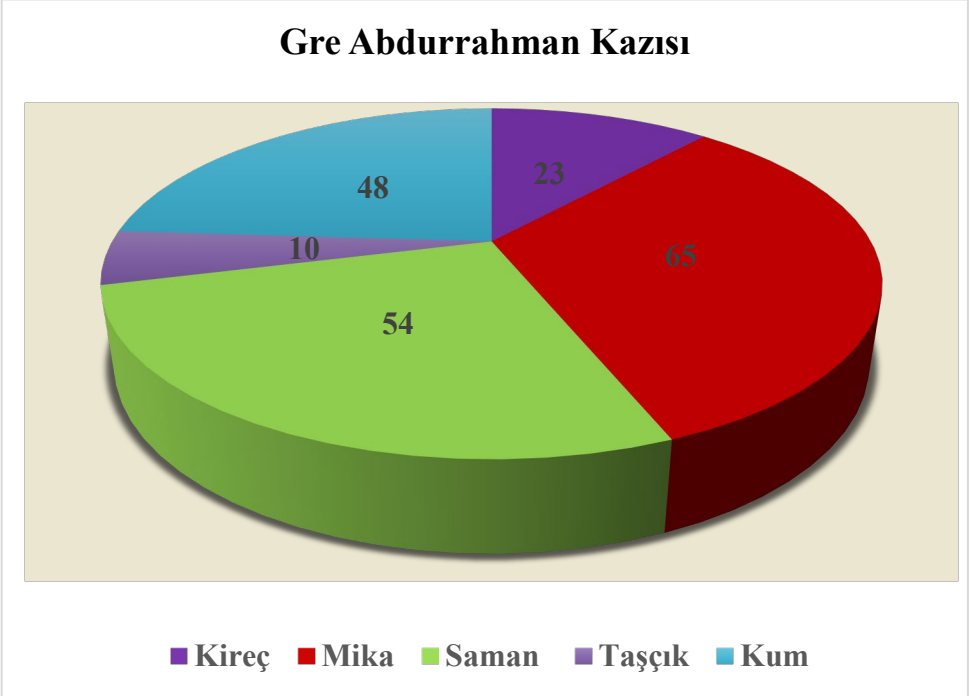

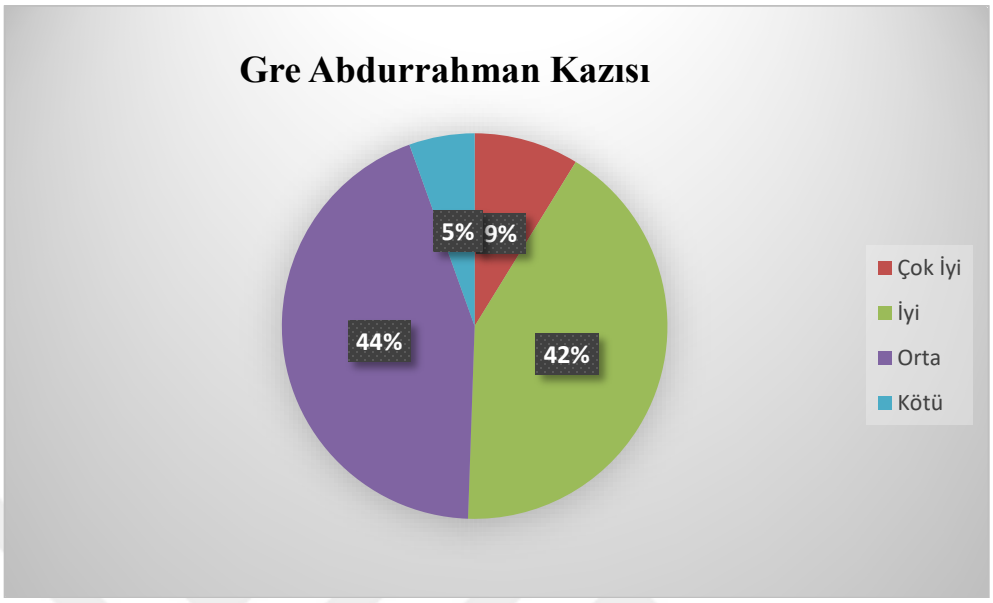

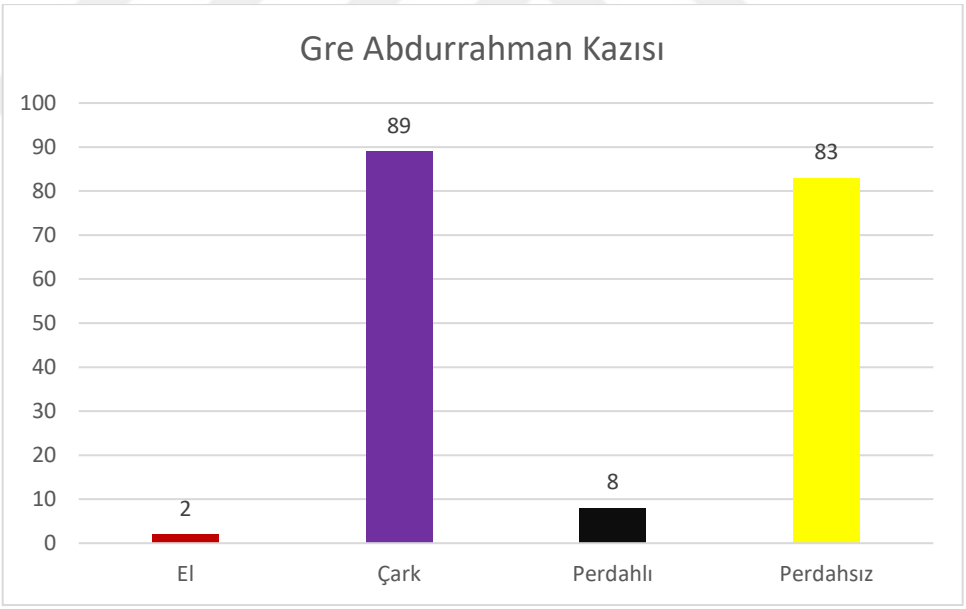
Lev. XXVIII: Gre Abdurrahman Kazısı Seramik Form Dağılımı

Lev. XXIX: Gre Abdurrahman Kazısı Seramik Katkı Maddeleri Dağılımı

Lev. XXX: Gre Abdurrahman Kazısı Seramik Pişme Dereceleri Dağılımı

Lev. XXXI: Gre Abdurrahman Kazısı Seramik Yapım Tekniği ve Perdahlanma Dağılımı